

จริยธรรมสื่อกับการจัดการ ข่าวลวง ในสภาวะวิกฤต

~~DIS~~ INFORMATION

~~MIS~~ INFORMATION

~~MAL~~ INFORMATION

ชื่อหนังสือ

จัดทำโดย

บรรณาธิการบริหาร

คณะผู้จัดทำ

พิสูจน์อักษร

พิมพ์ครั้งที่ 1

พิมพ์ที่

สำนักงานคณะกรรมการกิจการกระจายเสียง กิจการโทรทัศน์
และกิจการโทรคมนาคมแห่งชาติ (สำนักงาน กสทช.)
จริยธรรมสื่อกับการจัดการข่าวลงในสภาวะวิกฤต
สำนักงานคณะกรรมการกิจการกระจายเสียง กิจการโทรทัศน์
และกิจการโทรคมนาคมแห่งชาติ

ผศ. ดร. ภูมิศิษฐ์ มหาเวสน์ศิริ

ดร. วชิระ จิรจิตติกาลกิจ และคณะ

สุพาพรรณ สกุลเจริญพร

มีนาคม 2566 จำนวน 500 เล่ม

บริษัท พีดับบลิว พรินติ้ง จำกัด

345 ซ.อินทามระ 47 ถ.สุทธิสาร ดินแดง กรุงเทพฯ 10400

โทร. 02 693 6464 www.printing.co.th

ข้อมูลทางบรรณานุกรมของสำนักหอสมุดแห่งชาติ

จริยธรรมสื่อกับการจัดการข่าวลงในสภาวะวิกฤต. กรุงเทพฯ: สำนักงานคณะกรรมการกิจการกระจายเสียง
กิจการโทรทัศน์ และกิจการโทรคมนาคมแห่งชาติ (สำนักงาน กสทช.), 2566.

150 หน้า

1. สื่อมวลชน--แง่ศีลธรรมจรรยา I. ชื่อเรื่อง.

302.23019

ISBN: 978-616-416-052-1

ข้อจำกัดความรับผิดชอบ

หนังสือเล่มนี้สำนักงาน กสทช. จัดทำขึ้นเพื่อวัตถุประสงค์ในการเผยแพร่แนวปฏิบัติในการสื่อสารและบริหาร
จัดการเพื่อป้องกันการเกิดข่าวลงในสภาวะวิกฤต ทั้งนี้ เพื่อสร้างความเข้าใจที่ถูกต้องให้กับผู้ประกอบการวิชาชีพ
ในกิจการกระจายเสียงและโทรทัศน์ องค์กรวิชาชีพ และผู้มีส่วนเกี่ยวข้อง ได้นำไปใช้ประโยชน์ ซึ่งข้อมูล
ดังกล่าวใช้วิธีการวิจัยเอกสาร รวบรวมข้อมูลจากการประชุมกลุ่มย่อย และการวิเคราะห์กรณีศึกษาทั้งใน
และต่างประเทศ โดยไม่ได้มุ่งหมายดูหมิ่นหรือเหยียดหยามผู้ใดให้เสื่อมเสียชื่อเสียง อย่างไรก็ตามสำนักงาน
กสทช. และคณะผู้จัดทำ ไม่สามารถยืนยันและรับรองความครบถ้วนสมบูรณ์ ความถูกต้อง หรือข้อผิดพลาด
ของข้อมูลดังกล่าวได้ และไม่สามารถรับผิดชอบต่อความเสียหายใด ๆ ที่เกิดขึ้นจากการนำข้อมูลส่วนหนึ่ง
ส่วนใด หรือทั้งหมดในหนังสือเล่มนี้ไปใช้ในการอ้างอิง ไม่ว่าจะได้รับอนุญาตจาก สำนักงาน กสทช. หรือไม่ก็ตาม
สำนักส่งเสริมการแข่งขันและกำกับดูแลกันเอง

สำนักงานคณะกรรมการกิจการกระจายเสียง กิจการโทรทัศน์ และกิจการโทรคมนาคมแห่งชาติ

87 ซอยพหลโยธิน 8 (สายลม) ถนนพหลโยธิน แขวงสามเสนใน เขตพญาไท 10400

โทรศัพท์ 02670888, 022717600 โทรสาร 02279 90489 เว็บไซต์ www.nbt.go.th

สารบัญ

- 1 นิยามที่เกี่ยวข้องกับ
การจัดการข่าวลงในสภาวะวิกฤต 08
- 2 แนวปฏิบัติ (Guideline) ในการสื่อสาร
และบริหารจัดการเพื่อป้องกันการเกิด
ข่าวลงในสภาวะวิกฤต 18
- 3 แนวทางการปฏิบัติงานเพื่อสื่อสารและ
จัดการข่าวลงในสภาวะวิกฤต
อย่างมีจริยธรรม 41

สารบัญ

4	กรณีศึกษาแนวทางสื่อสารและบริหารจัดการข่าวลวงที่เป็นที่ยอมรับ (Best Practice)	78
5	บทวิเคราะห์กรณีศึกษา : ในการสื่อสารและบริหารจัดการเพื่อป้องกันการเกิดข่าวลวงในสภาวะวิกฤต	119
6	Do & Don't ในการสื่อสารและบริหารจัดการเพื่อป้องกันการเกิดข่าวลวงในสภาวะวิกฤต	138

จริยธรรมสื่อกับการจัดการ ข่าวลวง ในสภาวะวิกฤต

คำนิยม

ปัจจุบันข่าวลวงแพร่กระจายผ่านสื่อสังคมออนไลน์อย่างรวดเร็ว ง่ายตาย และเข้าถึงผู้คนเป็นจำนวนมาก ในสถานการณ์วิกฤตที่เกิดขึ้นภัยพิบัติ อุบัติภัย หรือการระบาดของโรคโควิด-19 การแพร่กระจายข่าวลวงยังเป็นการซ้ำเติม ประชาชน ทำให้เกิดความตื่นตระหนก หวาดกลัว สร้างความสับสนวุ่นวาย ในสังคม

สำนักงานคณะกรรมการกิจการกระจายเสียง กิจการโทรทัศน์ และกิจการ โทรคมนาคมแห่งชาติ (สำนักงาน กสทช.) เห็นความสำคัญของปัญหาข่าวลวง ในสถานการณ์วิกฤตจึงได้จัดทำโครงการจ้างที่ปรึกษาเพื่อการส่งเสริมจริยธรรม ในการสื่อสารและบริหารจัดการเพื่อป้องกันการเกิดข่าวลวงในสภาวะวิกฤตขึ้น โดยได้รับความร่วมมือจากสำนักงานบริหารวิชาการมหาวิทยาลัยศิลปากร เป็นผู้ดำเนินโครงการ

ผมเชื่อมั่นเป็นอย่างยิ่งว่า หนังสือ “จริยธรรมสื่อกับการจัดการข่าวลวง ในสภาวะวิกฤต” ผลผลิตภายใต้โครงการนี้จะเป็นแหล่งข้อมูลเกี่ยวกับการสื่อสาร และบริหารจัดการข่าวลวงในสภาวะวิกฤตได้ และจะช่วยให้ผู้ประกอบการวิชาชีพ ในกิจการกระจายเสียงและโทรทัศน์ หรือผู้ที่เกี่ยวข้องได้ใช้เป็นแนวทางใน การปฏิบัติงานให้มีประสิทธิภาพภายใต้มาตรฐานจริยธรรมจรรยาบรรณวิชาชีพ ต่อไป

ผมขอขอบคุณคณะผู้จัดทำและผู้เกี่ยวข้องทุกท่าน ที่ได้ทุ่มเทร่วมกันจัดทำ หนังสือเชิงวิชาการเล่มนี้ และหวังเป็นอย่างยิ่งว่า หนังสือเล่มนี้จะยังประโยชน์ต่อผู้ มีส่วนเกี่ยวข้องในกิจการกระจายเสียงและโทรทัศน์ และผู้ที่สนใจทุกท่าน

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. ภูมิศิษฐ์ มหาเวสน์ศิริ

รองเลขาธิการ กสทช.

สายงานกิจการกระจายเสียงและโทรทัศน์

คำนำ

การจัดทำหนังสือ จริยธรรมสื่อกับการจัดการข่าวลวงในสภาวะวิกฤต ฉบับนี้ได้รับความอนุเคราะห์จากผู้ทรงคุณวุฒิที่กรุณาวิพากษ์ ผลการศึกษาของโครงการ และแนวปฏิบัติ (Guideline) ในการสื่อสาร และบริหารจัดการเพื่อป้องกันการเกิดข่าวลวงในสภาวะวิกฤต เพื่อให้ ผลการศึกษานำไปปรับใช้ได้จริงและสอดคล้องกับบริบทของ การปฏิบัติงานสื่อมวลชนในประเทศไทยอย่างสูงสุด

โครงการได้รับความอนุเคราะห์ในการให้คำแนะนำจาก สำนัก ส่งเสริมการแข่งขันและกำกับดูแลกันเอง สำนักงาน กสทช. หน่วยงานภาครัฐ ที่เกี่ยวข้องกับการจัดการข่าวลวง ผู้แทนจากองค์กรวิชาชีพสื่อมวลชน คณาจารย์ผู้ทรงคุณวุฒิด้านสื่อสารมวลชน และผู้ประกอบการวิชาชีพสื่อมวลชน ทั้งด้านกิจการกระจายเสียงและกิจการโทรทัศน์ รวมทั้งสื่อใหม่ที่ทำให้ ความสนใจกับการจัดการข่าวลวงในสภาวะวิกฤต

คณะผู้จัดทำขอขอบพระคุณในความอนุเคราะห์จากทุกหน่วยงาน และผู้ทรงคุณวุฒิทุกท่านที่สละเวลาให้ความเห็นอันเป็นประโยชน์ และ หวังเป็นอย่างยิ่งว่าหนังสือฉบับนี้ จะสามารถส่งเสริมการปฏิบัติงาน ของสื่อมวลชนเมื่อต้องเผชิญกับการจัดการข่าวลวงในสภาวะวิกฤตได้อย่าง สมบูรณ์ผล และส่งผลดีที่ติดต่อสังคมไทยต่อไป

คณะผู้จัดทำ
มหาวิทยาลัยศิลปากร

1

นิยามที่เกี่ยวข้อง
กับการจัดการข่าวลวง
ในภาวะวิกฤต

นิยามที่เกี่ยวข้องกับ การจัดการข่าวลวง ในสภาวะวิกฤต

การเผยแพร่องค์ความรู้ด้านจริยธรรมสื่อกับการจัดการข่าวลวงในสภาวะวิกฤต คณะผู้จัดทำได้ศึกษา แนวคิด ทฤษฎี และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง แล้วจึงกำหนดนิยามของคำสำคัญในการศึกษาครั้งนี้ ได้แก่ ข่าวลวง ประเภทของข่าวลวง และสภาวะวิกฤต ดังนี้

ข่าวลวง

"ข่าวลวง" หมายถึง ข้อมูลที่ถูกรายงานเป็นข่าวสู่ผู้รับสาร โดยไม่อยู่บนพื้นฐานข้อเท็จจริงซึ่งอาจมีเจตนาแฝงบางอย่างของผู้ส่งสารหรือไม่ก็ได้ หรืออาจเป็นข้อมูลที่อยู่บนพื้นฐานของข้อเท็จจริงแต่มีเจตนาสร้างความเสียหายเพื่อหวังผลบางประการ จากความเข้าใจผิดต่อข้อมูลนั้น

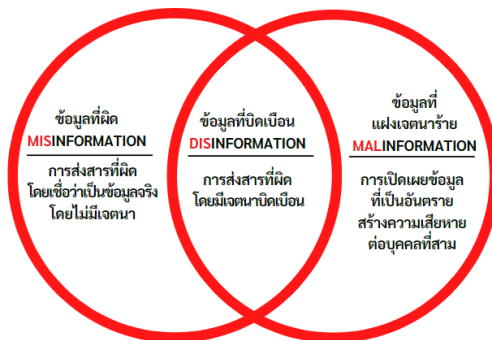
ประเภทของข่าวลวง

ประเภทของข่าวลวงสามารถจำแนกได้ 3 ประเภท¹ ได้แก่

1. **ข้อมูลบิดเบือน (Disinformation)** ซึ่งเกิดขึ้นโดยผู้ส่งสารมีเจตนาในการบิดเบือนเพื่อหวังผลบางประการ

2. **ข้อมูลผิด (Misinformation)** คือการส่งสารที่ผิด โดยเชื่อว่าเป็นข้อมูลจริง จึงส่งต่อเพื่อเผยแพร่โดยไม่มีเจตนาร้าย โดยเกิดขึ้นจากความต้องการข่าวสารที่รวดเร็วในสภาวะวิกฤต จนทำให้สารที่ได้รับไม่ครบถ้วน หรือ เข้าใจเจตนาของสารผิดไป

3. **ข้อมูลที่แฝงเจตนาร้าย (Malinformation)** ซึ่งเป็นข้อมูลจริงที่อาจกล่าวเกินจริงและแฝงไปด้วยเจตนาบางอย่างของผู้ส่งสาร เพื่อให้ผู้รับสารเข้าใจผิดและสร้างความเสียหายให้อีกฝ่ายหนึ่งทั้งที่ไม่จำเป็นต้องนำเสนออีกได้ เนื่องจากไม่มีประโยชน์ต่อสาธารณะ

¹ Canadian Centre for Cyber Security. (2022). How to identify misinformation, disinformation, and malinformation. Retrieved 21 April 2022, from www.cyber.gc.ca/en/guidance/how-identify-misinformation-disinformation-and-malinformation-itsap00300

สภาวะวิกฤต

“สภาวะวิกฤต” ในการศึกษาคครั้งนี้ หมายถึง สถานการณ์ที่เกิดจากภัยธรรมชาติ หรือการกระทำของมนุษย์ ที่เป็นภัยคุกคามต่อประชาชนและประเทศ และรัฐบาลจำเป็นต้องใช้อำนาจของกฎหมายพิเศษเพื่อเข้าควบคุมสถานการณ์ให้กลับสู่สภาวะปกติโดยเร็ว โดยแบ่งสภาวะวิกฤตออกเป็น 5 ประเภท ดังนี้

สถานการณ์วิกฤตภัยธรรมชาติ
(Natural disaster)

สถานการณ์วิกฤตเหตุการณ์ความไม่สงบ
(Civil unrest and General strike)

สถานการณ์วิกฤตเหตุการณ์โรคระบาด
(Epidemic)

สถานการณ์วิกฤตทางเศรษฐกิจ
(Economic crisis)

สถานการณ์วิกฤตอุบัติเหตุ
(Accident)

1) สภาวะวิกฤตภัยธรรมชาติ (Natural disaster) หมายถึง ภัยที่เกิดขึ้นโดยธรรมชาติ ทำให้เกิดความสับสนและการเปลี่ยนแปลงอย่างฉับพลัน โดยอาจสร้างความเสียหายอย่างรุนแรงต่อสุขภาพ ชีวิต ทรัพย์สิน และสาธารณูปโภค²

ตัวอย่างของ การเกิดข่าวลวงในสภาวะวิกฤตภัยธรรมชาติ ได้แก่

“ข่าวลวงเกี่ยวกับ ระยะเวลาที่ภัยธรรมชาติจะเกิดขึ้น และความยาวนานของเหตุการณ์”

ตัวอย่าง การกล่าวอ้างว่าพายุจะเข้าโจมตีพื้นที่ใดพื้นที่หนึ่ง โดยมี การพยากรณ์ไว้ว่ามีระยะเวลากว่า 14 วัน ซึ่งยาวนานกว่าที่ข้อเท็จจริงที่หน่วยงานผู้รับผิดชอบอย่างเป็นทางการคาดไว้ถึง 9 วัน

“ข่าวลวงเกี่ยวกับผลกระทบที่อาจเกิดขึ้นจากภัยธรรมชาติ”

ตัวอย่าง การสร้างข้อมูลบิดเบือนว่าเหตุการณ์อุทกภัยที่กำลังเกิดขึ้น ทำให้เชื่อนรัว ซึ่งส่งผลให้เกิดความหวาดกลัว และวิตกกังวลทั้งในหมู่ประชาชน และซ้ำเติมผู้ประสบภัย

² คณะกรรมการป้องกันและบรรเทาสาธารณภัยแห่งชาติ. (2558). แผนการป้องกันและบรรเทาสาธารณภัยแห่งชาติ พ.ศ. 2558. กรุงเทพฯ: คณะกรรมการป้องกันและบรรเทาสาธารณภัยแห่งชาติ.

2) **สภาวะวิกฤตเหตุการณ์ความไม่สงบ (Civil unrest and General strike)** หมายถึง เหตุการณ์ที่เกิดขึ้นจากการรวมกลุ่มประท้วงเพื่อเป้าหมายทางการเมือง เศรษฐกิจ หรือสังคม โดยสามารถจำแนกได้เป็น 3 กลุ่มเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นในบริบทของประเทศไทย ได้แก่

- **เหตุการณ์จลาจล** หมายถึง สถานการณ์การชุมนุมที่มีลักษณะรุนแรง และอาจเป็นอันตรายแก่ชีวิต ร่างกาย จิตใจ หรือทรัพย์สินของผู้อื่น จนเกิดความวุ่นวายขึ้นในบ้านเมือง เข้าสู่สถานการณ์ก่อการจลาจลที่รุนแรง จนกระทบหรืออาจกระทบต่อความสงบเรียบร้อย สิทธิและเสรีภาพ ของประชาชน ทำลายหรือทำความเสียหายต่อชีวิต ร่างกาย ทรัพย์สินของประชาชน หรือของรัฐ³

- **เหตุการณ์ก่อวินาศกรรม** หมายถึง สถานการณ์ที่มีการกระทำใด ๆ อันเป็นการมุ่งทำลายทรัพย์สินของประชาชน หรือของรัฐ หรือสิ่งอันเป็นสาธารณูปโภค หรือการรบกวน ขัดขวางหน่วยงานหรือระบบการปฏิบัติงานใด ๆ ตลอดจนการประทุษร้ายต่อบุคคล อันเป็นการก่อให้เกิดความปั่นป่วนทางการเมือง เศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ โดยมีมุ่งหมายที่จะก่อให้เกิดความเสียหายต่อความมั่นคงของรัฐ⁴

³ พระราชบัญญัติการชุมนุมสาธารณะ พ.ศ. 2558. (2558, 14 กรกฎาคม).

ราชกิจจานุเบกษา. หน้า 19-29.

⁴ พระราชกำหนดการบริหารราชการในสถานการณ์ฉุกเฉิน พ.ศ. 2548. (2558, 1 กรกฎาคม). ราชกิจจานุเบกษา. หน้า 1 - 9.

- **เหตุการณ์ก่อการร้าย** หมายถึง สถานการณ์ก่อวินาศกรรมที่เป็นภัย หรืออาจเป็นภัยอันเกิดจากบุคคลหรือกลุ่มบุคคลที่ก่อให้เกิดความไม่สงบสุข ทำลาย หรือทำความเสียหายต่อชีวิต ร่างกาย ทรัพย์สินของประชาชนหรือของรัฐ⁵

ตัวอย่างของ การเกิดข่าวลวงในสภาวะวิกฤตเหตุการณ์ความไม่สงบ
ได้แก่

“ข่าวลวงเกี่ยวกับ การกล่าวอ้างเพื่อมุ่งหวังสร้างความนิยม หรือสร้างเหตุ
แห่งการสนับสนุนแนวคิดของตนเองหรือกลุ่ม/ ฝ่ายของตนเอง”

ตัวอย่าง การกล่าวอ้างการกระทำของฝ่ายตรงข้ามที่เป็นการกระทำ
ในเรื่องเสียหายและส่งผลต่อความนิยมของสาธารณะอย่างฉับพลัน เช่น
การโหมการเลือกตั้ง การใช้นโยบายหาเสียงที่มุ่งเน้นการโจมตีฝ่ายตรงข้าม

“ข่าวลวงเกี่ยวกับ การได้รับอันตราย หรือการเสียชีวิตของบุคคลที่มี
อิทธิพลต่อการเคลื่อนไหวทางสังคม”

ตัวอย่าง การกล่าวอ้างว่าผู้นำการเคลื่อนไหวได้รับบาดเจ็บจาก
การกระทำของฝ่ายใดฝ่ายหนึ่ง หรือการสร้างข่าวการเสียชีวิตของ
บุคคลใดเพื่อหวังผลการเคลื่อนไหวจากกลุ่มสนับสนุน

⁵ เรื่องเดียวกัน

3) **สภาวะวิกฤตโรคระบาด (Epidemic)** หมายถึง สถานการณ์ที่เกิดโรคติดต่อ หรือโรคที่ยังไม่ทราบสาเหตุของการเกิดโรคแน่ชัด ซึ่งอาจแพร่ไปสู่ผู้อื่นได้อย่างรวดเร็ว หรือมีภาวะของการเกิดโรคมามากผิดปกติกว่าที่เคยเป็นมา รวมถึงโรคติดต่ออุบัติใหม่-อุบัติซ้ำ ภัยสุขภาพ หรือภาวะที่มีมลพิษในอัตราสูงที่ส่งผลกระทบ หรืออันตรายร้ายแรงต่อสุขภาพและชีวิตของประชาชน⁶

ตัวอย่างของ การเกิดข่าวลวงในสภาวะวิกฤตโรคระบาด ได้แก่

“ข่าวลวงเกี่ยวกับ สถานการณ์การแพร่ระบาดของโรค”

ตัวอย่าง การกล่าวอ้างว่ารัฐบาลสามารถควบคุมสถานการณ์การแพร่ระบาดของโคโรนาไวรัสได้แล้ว โดยไม่มีหลักฐานจากหน่วยงานอย่างเป็นทางการและข้อพิสูจน์ทางระบาดวิทยารองรับ

“ข่าวลวงเกี่ยวกับ สถานการณ์ผู้ติดเชื้อ”

ตัวอย่าง การรายงานการพบผู้ติดเชื้อรายแรก ที่ยังไม่มีหลักฐานที่เชื่อถือได้รองรับ หรือการรายงานว่ามีผู้เสียชีวิตจากการติดเชื้อ

“ข่าวลวงเกี่ยวกับกลุ่มต่อต้านการป้องกัน หรือรักษาทางวิทยาศาสตร์”

ตัวอย่าง การส่งต่อข้อมูลเกี่ยวกับการต่อต้านวัคซีน การเผยแพร่ข้อมูลผู้ที่หายจากโรคด้วยการรักษาที่ไม่เป็นวิทยาศาสตร์

⁶ พระราชบัญญัติโรคติดต่อ พ.ศ. 2558. (2558, 8 กันยายน). ราชกิจจานุเบกษา. หน้า 26-44.

4) สภาวะวิกฤตทางเศรษฐกิจ (Economic crisis) หมายถึง สถานการณ์ที่ภาครัฐรับรู้ถึงความเสี่ยงของความสำเร็จของสถาบันทางการเงิน หรือความไม่แน่นอนเกี่ยวกับความสามารถในการแก้ไขปัญหาทางการเงินที่เกิดขึ้นเป็นวงกว้าง หรือการที่สถานการณ์วิกฤติด้านอื่น ๆ เช่น วิกฤตโรคระบาด หรือ วิกฤตภัยธรรมชาติ ส่งผลกระทบต่อเศรษฐกิจ⁷

ตัวอย่างของ การเกิดข่าวลวงในสภาวะวิกฤตทางเศรษฐกิจ ได้แก่

“ข่าวลวงเกี่ยวกับ ลักษณะการประกอบกิจการของธุรกิจขนาดใหญ่ที่
ส่งผลต่อตลาดทุน”

ตัวอย่าง การสร้างข่าวลวงเกี่ยวกับความเคลื่อนไหวทางบวกของ
กิจการเพื่อหวังผลตอบแทนในตลาดทุน

“ข่าวลวงเกี่ยวกับการฟื้นตัวของเศรษฐกิจ”

ตัวอย่าง การให้ข้อมูลด้านการฟื้นตัวของเศรษฐกิจของประเทศ
โดยมุ่งหวังคะแนนนิยม

⁷ Luis Cortavarria Checkley and Alvaro Piris. (2022). Public Communication During a Financial Crisis. 1-5. สืบค้นเมื่อ 27 กันยายน 2565, จาก www.imf.org/-/media/Files/Publications/covid19-special-notes/en-special-series-on-covid-19-public-communication-during-a-financial-crisis.ashx

5) สภาวะวิกฤตอุบัติเหตุ (Accident) หมายถึง เหตุการณ์ ความรุนแรงอันเป็นผลสืบเนื่องจากการกระทำของมนุษย์ที่ไม่ได้เจตนาโดย อาจสร้างความเสียหายอย่างรุนแรงต่อสุขภาพ ชีวิต ทรัพย์สิน และ สาธารณูปโภค⁸

ตัวอย่างของ การเกิดข่าวลวงในสภาวะวิกฤตอุบัติเหตุ ได้แก่

“ข่าวลวงเกี่ยวกับขอบเขตการได้รับผลกระทบจากอุบัติเหตุ”

ตัวอย่าง -การให้ข้อมูลรัศมีของพื้นที่ ที่จะได้รับผลกระทบจาก
อุบัติเหตุโรงงานสารเคมีระเบิด
-การเปิดเผยข้อมูลพิกัดโรงงานที่มีการประกอบกิจการในลักษณะ
เดียวกันกับโรงงานที่เกิดอุบัติเหตุ

“ข่าวลวงเกี่ยวกับสาเหตุการเกิดอุบัติเหตุ”

ตัวอย่าง การให้ข้อมูลที่คลาดเคลื่อนด้านผู้มีส่วนเป็นต้นเหตุของ
อุบัติเหตุ เนื่องจากต้องการปกป้องผู้กระทำความผิด

⁸ พระราชบัญญัติป้องกันและบรรเทาสาธารณภัย พ.ศ. 2550. (2550, 9 กันยายน).
ราชกิจจานุเบกษา. หน้า 1-23.

2

แนวปฏิบัติ (Guideline)
ในการสื่อสารและบริหารจัดการ
เพื่อป้องกันการเกิดข่าวลวง
ในสภาวะวิกฤต

แนวปฏิบัติ (Guideline) ในการสื่อสารและบริหารจัดการ เพื่อป้องกันการเกิดข่าวลวง ในสภาวะวิกฤต

สภาวะวิกฤต เป็นสถานการณ์ที่เกิดจากภัยธรรมชาติหรือการกระทำของมนุษย์ที่เป็นภัยคุกคามต่อประชาชนและประเทศ และรัฐบาลจำเป็นต้องใช้อำนาจของกฎหมายพิเศษเพื่อเข้าควบคุมสถานการณ์ให้กลับสู่สภาวะปกติโดยเร็ว เนื่องจากมีผู้ได้รับผลกระทบเป็นวงกว้าง และในระดับที่รุนแรง เกิดความเสียหายต่อทรัพย์สิน ร่างกาย ชีวิต และสภาพจิตใจของประชาชน เมื่อเกิดสภาวะวิกฤติด้านต่าง ๆ ไม่ว่าจะเป็นอุบัติเหตุ ภัยพิบัติ ความไม่สงบทางการเมือง หรือสถานการณ์โรคระบาด สร้างความตื่นตระหนก ความหวาดกลัว และความสับสนแก่ประชาชน

สถานการณ์ดังกล่าวทำให้เกิด “การแพร่ระบาดของข้อมูล (Infodemic)” พบได้ทั้งข้อมูลเท็จที่เกิดจากความตั้งใจ หรือไม่ตั้งใจ รวมถึงการปล่อยข่าวที่บิดเบือนเพื่อให้เกิดความวุ่นวาย ซึ่งคนส่วนใหญ่ยังขาดความเข้าใจในบริบทของสังคมที่มีความละเอียดอ่อนจึงตกเป็นเหยื่อของข่าวลวง/ข่าวปลอมได้ สื่อมวลชนจึงควรเป็นที่พึ่งให้กับประชาชนด้วยการนำเสนอข้อมูลที่มีแต่ความถูกต้องเป็นจริงเพื่อช่วยลดปัญหาที่เกิดขึ้น สื่อมวลชนจึงต้องมีทักษะเฉพาะด้านในการคิดวิเคราะห์ แยกแยะ ระหว่างข้อเท็จจริง และข้อมูลที่เป็นข่าวลวง/ข่าวปลอมให้ได้ภายใต้ข้อจำกัดด้านเวลาที่ต้องแข่งขันกันอย่างสูง

สำนักงาน กสทช. ในฐานะองค์กรกำกับดูแลที่มีภารกิจในการส่งเสริม สนับสนุนให้ผู้รับใบอนุญาต ผู้ผลิตรายการ และผู้ประกอบการวิชาชีพสื่อสารมวลชนที่เกี่ยวข้องกับการกระจายเสียงและกิจการโทรทัศน์ให้มีกลไกในการกำกับดูแลตนเอง/กันเอง ภายใต้มาตรฐานจริยธรรมจรรยาบรรณวิชาชีพ ได้ตระหนักถึงความสำคัญของปัญหาข่าวลวงในสภาวะวิกฤต จึงได้จัดทำ “แนวปฏิบัติ (Guideline) ในการสื่อสารและบริหารจัดการเพื่อป้องกันการเกิดข่าวลวงในสภาวะวิกฤต” เพื่อให้สื่อมวลชนนำไปใช้เป็นแนวทางในการปฏิบัติงานอย่างมีประสิทธิภาพบนพื้นฐานหลักจริยธรรม และจรรยาบรรณในการนำเสนอต่อสาธารณะ โดยมีรายละเอียดดังต่อไปนี้

คำนิยาม

แนวปฏิบัติ (Guideline) ในการสื่อสารและบริหารจัดการ เพื่อป้องกันการเกิดข่าวลวงในสภาวะวิกฤต ได้กำหนดนิยามที่เกี่ยวข้องดังนี้

สื่อมวลชน

“สื่อมวลชน” หมายถึง การประกอบวิชาชีพสื่อในรูปแบบ องค์กร หน่วยงาน ที่มีขอบเขตการดำเนินงานเกี่ยวกับสื่อหรือช่องทางที่ผลิต เผยแพร่ นำข่าวสาร สาร หรือเนื้อหาสาระทุกประเภทไปสู่ประชาชน เป็นการทั่วไป โดยครอบคลุมทั้งสื่อสิ่งพิมพ์ วิทยุกระจายเสียง วิทยุโทรทัศน์ สื่อดิจิทัล หรือรูปแบบอื่น ๆ ที่มีการสื่อสารในระดับสาธารณะ และมีผู้รับผิดชอบทางกฎหมาย รวมทั้งมีกรอบจริยธรรมในการปฏิบัติงาน

ผู้ปฏิบัติงานในวิชาชีพสื่อมวลชน

“ผู้ปฏิบัติงานในวิชาชีพสื่อมวลชน” หมายถึง บุคลากรที่สังกัด องค์กรสื่อมวลชน ในฐานะผู้ปฏิบัติงานในการวางแผน กระบวนการผลิต การนำเสนอเนื้อหา และมีการใช้เสรีภาพอย่างรับผิดชอบตามแนวทางวิชาชีพ

ผู้ปฏิบัติงานในวิชาชีพสื่อมวลชนระดับบริหาร

“ผู้ปฏิบัติงานในวิชาชีพสื่อมวลชนระดับบริหาร” หมายถึง กลุ่ม บุคคลที่ปฏิบัติงานในวิชาชีพสื่อมวลชน โดยมีหน้าที่เกี่ยวข้องกับการควบคุม วางแผนการผลิตและนำเสนอเนื้อหา รวมถึงเป็นผู้ที่รับผิดชอบในการดำเนินงานตามนโยบายของผู้ประกอบกิจการ ผู้รับใบอนุญาต หรือผู้มี อำนาจสูงสุด

ผู้ปฏิบัติงานในวิชาชีพสื่อมวลชนระดับปฏิบัติงาน

“ผู้ปฏิบัติงานในวิชาชีพสื่อมวลชนระดับปฏิบัติงาน” หมายถึง ผู้ปฏิบัติงานสนองต่อนโยบาย และแนวทางของผู้ปฏิบัติงานในวิชาชีพ สื่อมวลชนระดับบริหาร โดยดำเนินการในส่วนของการบริหารการผลิตเนื้อหา

สภาวะวิกฤต

“สภาวะวิกฤต” หมายถึง สถานการณ์ที่เกิดจากภัยธรรมชาติหรือ การกระทำของมนุษย์ที่เป็นภัยคุกคามต่อประชาชนและประเทศ และรัฐบาล จำเป็นต้องใช้อำนาจของกฎหมายพิเศษเพื่อเข้าควบคุมสถานการณ์ให้กลับสู่ สภาวะปกติโดยเร็ว โดยแบ่งสภาวะวิกฤตออกเป็น 5 ประเภท ดังนี้

- 1) สภาวะวิกฤตภัยธรรมชาติ (Natural disaster)
- 2) สภาวะวิกฤตเหตุการณ์ความไม่สงบ (Civil unrest and General strike)
- 3) สภาวะวิกฤตโรคระบาด (Epidemic)
- 4) สภาวะวิกฤตทางเศรษฐกิจ (Economic crisis)
- 5) สภาวะวิกฤตอุบัติเหตุ (Accident)

1) สภาวะวิกฤตภัยธรรมชาติ (Natural disaster) หมายถึง ภัยที่เกิดขึ้นโดยธรรมชาติทำให้เกิดความสับสนและการเปลี่ยนแปลงอย่าง ฉับพลัน โดยอาจสร้างความเสียหายอย่างรุนแรงต่อสุขภาพ ชีวิต ทรัพย์สิน และสาธารณูปโภค⁹

⁹ คณะกรรมการป้องกันและบรรเทาสาธารณภัยแห่งชาติ. (2558). แผนการป้องกันและ บรรเทาสาธารณภัยแห่งชาติ พ.ศ. 2558. กรุงเทพฯ: คณะกรรมการป้องกันและบรรเทา สาธารณภัยแห่งชาติ.

2) **สภาวะวิกฤตเหตุการณ์ความไม่สงบ (Civil unrest and General strike)** หมายถึง เหตุการณ์ที่เกิดขึ้นจากการรวมกลุ่มประท้วงเพื่อเป้าหมายทางการเมือง เศรษฐกิจ หรือสังคม โดยสามารถจำแนกได้เป็น 3 กลุ่มเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นในบริบทของประเทศไทย ได้แก่

- **เหตุการณ์จลาจล** หมายถึง สถานการณ์การชุมนุมที่มีลักษณะรุนแรง และอาจเป็นอันตรายแก่ชีวิต ร่างกาย จิตใจ หรือทรัพย์สินของผู้อื่นจนเกิดความวุ่นวายขึ้นในบ้านเมือง เข้าสู่สถานการณ์ก่อการจลาจลที่รุนแรงจนกระทบหรืออาจกระทบต่อความสงบเรียบร้อย สิทธิและเสรีภาพของประชาชน ทำลายหรือทำความเสียหายต่อชีวิต ร่างกาย ทรัพย์สินของประชาชนหรือของรัฐ¹⁰

- **เหตุการณ์ก่อวินาศกรรม** หมายถึง สถานการณ์ที่มีการกระทำใด ๆ อันเป็นการมุ่งทำลายทรัพย์สินของประชาชน หรือของรัฐ หรือสิ่งอันเป็นสาธารณูปโภค หรือการรบกวน ขัดขวางห่วงโซ่ใยระบบการปฏิบัติงานใด ๆ ตลอดจนการประทุษร้ายต่อบุคคล อันเป็นการก่อให้เกิดความปั่นป่วนทางการเมือง เศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ โดยมุ่งหมายที่จะก่อให้เกิดความเสียหายต่อความมั่นคงของรัฐ¹¹

¹⁰ พระราชบัญญัติการชุมนุมสาธารณะ พ.ศ. 2558. (2558, 14 กรกฎาคม).
ราชกิจจานุเบกษา. หน้า 19-29.

¹¹ พระราชกำหนดการบริหารราชการในสถานการณ์ฉุกเฉิน พ.ศ. 2548. (2558, 1 กรกฎาคม). ราชกิจจานุเบกษา. หน้า 1 - 9.

- **เหตุการณ์ก่อการร้าย** หมายถึง สถานการณ์ก่อวินาศกรรมที่เป็นภัย หรืออาจเป็นภัยอันเกิดจากบุคคลหรือกลุ่มบุคคลที่ก่อให้เกิดความไม่สงบสุข ทำลาย หรือทำความเสียหายต่อชีวิต ร่างกาย ทรัพย์สินของประชาชน หรือของรัฐ¹²

3) สภาวะวิกฤตโรคระบาด (Epidemic) หมายถึง สถานการณ์ที่เกิดโรคติดต่อหรือโรคที่ยังไม่ทราบสาเหตุของการเกิดโรคแน่ชัด ซึ่งอาจแพร่ไปสู่ผู้อื่นได้อย่างรวดเร็ว หรือมีภาวะของการเกิดโรคมามากผิดปกติกว่าที่เคยเป็นมารวมถึงโรคติดต่ออุบัติใหม่-อุบัติซ้ำ ภัยสุขภาพ หรือภาวะที่มีมลพิษในอัตราสูงที่ส่งผลกระทบ หรืออันตรายร้ายแรงต่อสุขภาพและชีวิตของประชาชน¹³

4) สภาวะวิกฤตทางเศรษฐกิจ (Economic crisis) หมายถึง สถานการณ์ที่ภาครัฐรับรู้ถึงความเสี่ยงของความน่าเชื่อถือของสถาบันทางการเงิน หรือความไม่แน่นอนเกี่ยวกับความสามารถในการแก้ไขปัญหาทางการเงินที่เกิดขึ้นเป็นวงกว้าง หรือการที่สถานการณ์วิกฤติด้านอื่น ๆ เช่น วิกฤตโรคระบาด หรือ วิกฤตภัยธรรมชาติ ส่งผลกระทบต่อเศรษฐกิจ¹⁴

¹² พระราชกำหนดการบริหารราชการในสถานการณ์ฉุกเฉิน พ.ศ. 2548. (2558, 1 กรกฎาคม). ราชกิจจานุเบกษา. หน้า 1 - 9.

¹³ พระราชบัญญัติโรคติดต่อ พ.ศ. 2558. (2558, 8 กันยายน). ราชกิจจานุเบกษา. หน้า 26-44.

¹⁴ Luis Cortavarria Checkley and Alvaro Piris. (2022). Public Communication During a Financial Crisis. 1-5. สืบค้นเมื่อ 27 กันยายน 2565, จาก www.imf.org/-/media/Files/Publications/covid19-special-notes/en-special-series-on-covid-19-public-communication-during-a-financial-crisis.aspx

5) **สภาวะวิกฤตอุบัติเหตุ (Accident)** หมายถึง เหตุการณ์ ความรุนแรงอันเป็นผลสืบเนื่องจากการกระทำของมนุษย์ที่ไม่ได้เจตนา โดยอาจสร้างความเสียหายอย่างรุนแรงต่อสุขภาพ ชีวิต ทรัพย์สิน และ สาธารณูปโภค¹⁵

จริยธรรม

“จริยธรรม” หมายถึง หลักการที่ผู้ประกอบการวิชาชีพต้องประกอบ วิชาชีพด้วยสุจริต บริสุทธิ์ ยึดกรอบจริยธรรมแห่งวิชาชีพสื่อมวลชน ในการนำเสนอข้อมูลข่าวสาร สารสนเทศ เป็นแนวทางเกียรตินิยมศักดิ์ศรี แห่งวิชาชีพ¹⁶

ข่าวลวง

“ข่าวลวง” หมายถึง ข้อมูลที่ถูกรายงานเป็นข่าวสู่ผู้รับสารโดย ไม่อยู่บนพื้นฐานข้อเท็จจริงซึ่งอาจมีเจตนาแฝงบางอย่างของผู้ส่งสารหรือไม่ ก็ได้ หรืออาจเป็นข้อมูลที่อยู่บนพื้นฐานของข้อเท็จจริงแต่มีเจตนาสร้างความเสียหายเพื่อหวังผลบางประการจากความเข้าใจผิดต่อข้อมูลนั้น

¹⁵ พระราชบัญญัติป้องกันและบรรเทาสาธารณภัย พ.ศ. 2550. (2550, 9 กันยายน).

ราชกิจจานุเบกษา. หน้า 1-23.

¹⁶ สำนักงานคณะกรรมการกิจการกระจายเสียงกิจการโทรทัศน์ และกิจการโทรคมนาคม แห่งชาติ. (2557). คู่มือจริยธรรมและการกำกับดูแลตนเองในกิจการกระจายเสียงและ กิจการโทรทัศน์ (Ethical Guideline and Self-regulation for Broadcasting). กรุงเทพฯ: สำนักงาน กสทช.

โดยข่าวลวงสามารถจำแนกได้ 3 ประเภท ได้แก่

1. **ข้อมูลบิดเบือน (Disinformation)** คือ ข้อมูลที่ซึ่งเกิดขึ้นโดยผู้ส่งสารมีเจตนาในการบิดเบือนเพื่อหวังผลบางประการ¹⁷

2. **ข้อมูลผิด (Misinformation)** คือ การส่งสารที่ผิดโดยเชื่อว่า เป็นข้อมูลจริง จึงส่งต่อเพื่อเผยแพร่โดยไม่มีเจตนาร้าย โดยเกิดขึ้นจากความต้องการข่าวสารที่รวดเร็วในสภาวะวิกฤต จนทำให้สารที่ได้รับไม่ครบถ้วน หรือ เข้าใจเจตนาของสารผิดไป¹⁸

3. **ข้อมูลที่แฝงเจตนาร้าย (Malinformation)** คือ ข้อมูลจริงที่อ้างกล่าวเกินจริง และแฝงไปด้วยเจตนาบางอย่างของผู้ส่งสาร เพื่อทำให้ผู้รับสารเข้าใจผิด และสร้างความเสียหายให้อีกฝ่ายหนึ่งทั้งที่ไม่จำเป็นต้องนำเสนอ เนื่องจากไม่มีประโยชน์ต่อสาธารณะ¹⁹

¹⁷ Canadian Centre for Cyber Security. (2022). How to identify misinformation, disinformation, and malinformation. Retrieved 21 April 2022, from www.cyber.gc.ca/en/guidance/how-identify-misinformation-disinformation-and-malinformation-itsap00300

¹⁸ เรื่องเดียวกัน

¹⁹ เรื่องเดียวกัน

แนวปฏิบัติ (Guideline) ในการสื่อสารและบริหารจัดการ เพื่อป้องกันการเกิดข่าวลวงในสภาวะวิกฤต

แนวปฏิบัติก่อนการรายงานข่าวในสภาวะวิกฤต

“แนวปฏิบัติก่อนการรายงานข่าวในสภาวะวิกฤต” หมายถึง แนวทางการปฏิบัติหน้าที่ของผู้ปฏิบัติงานในวิชาชีพสื่อมวลชนอย่างเหมาะสม ในสภาวะวิกฤตในส่วนกระบวนการจัดเตรียมข้อมูลก่อนนำเสนอผ่านสื่อ วิทยุกระจายเสียงและสื่อวิทยุโทรทัศน์เพื่อป้องกันการรายงานข่าวลวง

ข้อ 1 ผู้ปฏิบัติงานในวิชาชีพสื่อมวลชนต้องวิเคราะห์และตรวจสอบ ประเด็นข่าวให้รอบด้าน ควบคู่ไปกับการใช้เครื่องมือตรวจสอบประเด็น ข่าวลวง

ข้อ 2 ผู้ปฏิบัติงานในวิชาชีพสื่อมวลชนต้องทราบและสามารถ เข้าถึงหน่วยงานผู้รับผิดชอบโดยตรงตามสภาวะวิกฤตต่าง ๆ เพื่อตรวจสอบ ความถูกต้องของประเด็นข่าว

ข้อ 3 ผู้ปฏิบัติงานในวิชาชีพสื่อมวลชนต้องแสวงหา หรือรับการฝึก การจับสังเกตข่าวลวงอยู่เสมอ

ข้อ 4 ผู้ปฏิบัติงานในวิชาชีพสื่อมวลชนพึงวิเคราะห์ประเด็นข่าว ตามหลัก 5 องค์ประกอบ ได้แก่ 1) พิจารณาเนื้อหาภาพหรือวิดีโอที่พบว่าเป็น เนื้อหาปลอมภูมิหรือไม่ (Provenance) 2) ใครคือผู้ริเริ่มส่งประเด็นนี้ (Source) 3) วันและเวลาที่ประเด็นได้เริ่มต้น (Date) 4) สถานที่ที่ประเด็น ได้เริ่มต้นขึ้น (Location) 5) แรงจูงใจในการจุดประเด็น (Motivation)

ข้อ 5 ผู้ปฏิบัติงานในวิชาชีพสื่อมวลชนพึงตรวจสอบความถูกต้องของข้อมูลจากหลายแหล่ง และตรวจสอบความถูกต้องร่วมกันกับสื่อมวลชนสำนักอื่น

ข้อ 6 ผู้ปฏิบัติงานในวิชาชีพสื่อมวลชนควรหลีกเลี่ยงการใช้ข้อมูลที่แสวงหาได้ (แฮร์) ร่วมกับสื่อมวลชนสำนักอื่น ๆ

แนวปฏิบัติภายหลังการรายงานข่าวลวงในสภาวะวิกฤต

“แนวปฏิบัติภายหลังการรายงานข่าวลวงในสภาวะวิกฤต” หมายถึงแนวทางในการแสดงความรับผิดชอบอย่างเหมาะสมของผู้ปฏิบัติงานในวิชาชีพสื่อมวลชนภายหลังการนำเสนอข่าวลวงผ่านสื่อวิทยุกระจายเสียงและสื่อวิทยุโทรทัศน์ในสภาวะวิกฤต

ข้อ 7 ผู้ปฏิบัติงานในวิชาชีพสื่อมวลชนต้องแสดงความรับผิดชอบและหยุดนำเสนอทันทีเมื่อพบว่าข้อมูลที่นำเสนอขึ้นเป็นข่าวลวง

ข้อ 8 ผู้ปฏิบัติงานในวิชาชีพสื่อมวลชนต้องลบเนื้อหาออกจากแหล่งที่สามารถเข้าถึงย้อนหลังได้ทันทีเพื่อป้องกันการสืบค้นพบเนื้อหาและสร้างความเข้าใจผิดภายหลัง

ข้อ 9 ผู้ปฏิบัติงานในวิชาชีพสื่อมวลชนต้องนำเสนอเฉพาะเนื้อหาที่เป็นข้อเท็จจริงเพื่อแก้ไขข่าวลวงนั้น

ข้อ 10 ผู้ปฏิบัติงานในวิชาชีพสื่อมวลชนควรแจ้งประชาชนว่าข้อมูลนั้นเป็นข่าวลวงประเภทใด ข้อมูลที่บิดเบือน (Disinformation) ข้อมูลที่ผิด (Misinformation) หรือข้อมูลที่แฝงเจตนาร้าย (Malinformation)

ข้อ 11 ผู้ปฏิบัติงานในวิชาชีพสื่อมวลชนควรให้ความรู้กับประชาชนเกี่ยวกับวิธีการตรวจสอบข่าวลวงก่อนส่งต่อ

ข้อ 12 ผู้ปฏิบัติงานในวิชาชีพสื่อมวลชนควรให้ข้อมูลทางกฎหมายที่เกี่ยวข้องกับการส่งต่อข่าวลวง หรือกฎหมายที่เกี่ยวข้องกับการเปิดเผยข้อมูลที่ก่อให้เกิดความเสียหายต่อบุคคลที่สาม

ข้อ 13 ผู้ปฏิบัติงานในวิชาชีพสื่อมวลชนต้องยับยั้งความเข้าใจผิดของสาธารณชนในระยະที่ข่าวลวงกำลังขยายตัว โดยให้ข้อมูลที่ถูกต้องต่อสาธารณะ

ข้อ 14 ผู้ปฏิบัติงานในวิชาชีพสื่อมวลชนพึงหลีกเลี่ยงการนำเสนอ Link หรือเส้นทางการเข้าถึงข่าวลวงนั้น ๆ

ข้อ 15 ผู้ปฏิบัติงานในวิชาชีพสื่อมวลชนต้องแจ้งต่อแหล่งข่าวว่า ข้อมูลที่นำเสนอไปไม่ถูกต้อง และควรปฏิเสธการรายงานข่าวนั้นหากไม่ได้รับการแก้ไข

Guidelines for communication and management to protect fake news in crisis situation.

A crisis is a situation caused by natural disasters or human actions that put a threat to population and the nation. And the government needs to use the power of special laws to control the situation so that it quickly returns to normal. Because there are populations who are affected widely and at severe levels. Damage to the property, body, life, and mental state of the population. When there are crises in various fields, whether accidents, disasters, political unrest, or epidemic situations causing panic, fear, and confusion among the population.

Aforementioned a situation caused "Infodemic" can be found either intention or unintentionally false information. Including the release of disinformation cause chaos. Most people still lack an understanding due to the context of a sensitive society so can be fall into a victim to fake news. Mass media should be reliant on the public by presenting only accurate information and fact to reduce the problem, mass media must have specific skills in analytical thinking, distinguishing between facts and fake news under extremely limited time.

Office of The National Broadcasting and Telecommunications Commission (NBTC) as a regulator with a mission to promote and support the licensee producer and mass communications professionals involved in radio and television broadcasting business to have a mechanism for self-regulation among themselves, under professional ethical standards Realizing the importance of fake news in crisis situation, it has therefore established a " Guidelines for communication and management to protect fake news in crisis situation." for the mass media to use as a guideline for

their operations. effectively on an ethical basis and ethics in public presentation as shown in the following details:

Mass media

“**Mass media**” means the media profession in the form of an organization, agency, with the scope of operations relating to the media or channels that produce, convey all types of news, messages or content to the public in general. By covering print media, radio broadcasting, television, digital media or other formats with public communication and has legally responsibility. And having an ethical framework in practice.

Professional media practitioners

Professional media practitioners mean personnel affiliated with mass media organizations. As a practitioner to planning production process, content, presentation and to apply freedom responsibly in accordance with professional guidelines.

Professional media practitioners at the management level

Professional media practitioners at the management level means a group of people who work in the mass media profession. On duty related to control production planning and content presentation, including responsive to implement the policy of the operator, licensee, or supreme authority.

Professional media practitioners at the operational level

Professional media practitioners at the operational level mean people who respond to the policy and guidelines of professional media practitioners at the management level. By performing in the content production process.

Crisis situation

A crisis situation means a situation caused by a natural disaster or human action that put a threat to population and the nation. And the government must use the power of special laws to control the situation to return to normal quickly. The types of crises are divided into 5 types as follows:

- 1) Natural disaster
- 2) Civil unrest and general strike
- 3) Epidemic Crisis
- 4) Economic crisis
- 5) Accident

1) Natural disaster refers to natural disasters causing confusion and suddenly changes. May causing serious damage to health, life, property, and utilities.

2) Civil unrest and general strike refer to events happened from protests for political, economic, or social goals, which can be classified into 3 groups of events occurring in the context of Thailand as below:

- Riot event means the situation of an assembly that is violent and may danger the life, body, mind, or property of others until chaos in the nation. Into a situation

of riots so violent that affects or may affect peace, rights and liberties of the people. Destroy or damage the life, body, property of the public or the state.

- A sabotage event means a situation with any act aimed at destroying public or state property. or things that are public utilities, or disturbing, obstructing, or impeding any operation system, which caused political turmoil national economy and society with the aim of causing damage to the state security.

- Terrorist incident means a dangerous or potentially dangerous sabotage situation caused by a person or a group of persons causing unrest, destruction, or damage to the life, body, property of the public or the state.

3) Epidemic crisis refers to a situation in which a contagious disease or a disease which the cause of the disease is unknown. Which may spread to others quickly or have a condition of disease that is more unusual than ever, including emerging infectious diseases - re-emerging, health hazards, or high rates of pollution conditions that affect or seriously harmful to public health and life.

4) Economic crisis means a situation in which the government sector perceives the risk of the credibility of a financial institution. Or uncertainty about the ability to resolve widespread financial problems, or that other crisis situations such as epidemic crises or natural disaster crises affect to the economy.

5) Accident crisis means a violent event because of unintentional human action that may cause serious damage to health, life, property and public utilities.

Ethics

“**Ethics**” refers to the principles that professional practitioners must operate with honesty, purity, adhere to the ethical framework of the mass media professional. In presenting information, information is a guideline for honor and dignity of the profession.

Fake news

“**Fake news**” means information that is reported to the audience without facts, which may or may not have some ulterior motive of the sender. or it may be information that is based on facts but with the intent to

cause damage in the hope of some result from a misunderstanding of that information.

Fake news can be classified into 3 types:

1. Disinformation is information generated by the sender with the intention of distorting it for some purpose.

2. Misinformation is sending the wrong message. believed to be true information then forward to publish without malicious intent. Happening from the need for fast news in times of crisis. Until causing the message received to be incomplete or misunderstanding the intention of the message.

3. Malinformation is actual information that may be exaggerated and hidden with some intention of the sender. to mislead the audience and cause damage to the other party, even no need to present because there is no public benefit.

Guidelines for communication and management to protect fake news in crisis situation.

Guidelines before news reporting in crisis situation.

“ Guidelines before news reporting in crisis situation” means guidelines for the professional media practitioners' duties in times of crisis in the process of preparing information before presenting through radio and television to prevent fake news reporting

Item 1 Professional media practitioners must thoroughly analyze and examine news issues. Along with the use of tools to investigate fake news issues.

Item 2 Professional media practitioners must know and be able to access the directly responsible agencies in various critical situations to verify the accuracy of news issues.

Item 3 Professional media practitioners must always seek or receive training in investigating fake news.

Item 4 Professional media practitioners should analyze news issues according to 5 main elements: 1) Consider

the content of images or videos found to be original content or not (Provenance) 2) Who is the originator of this issue? (Source) 3) The date and time the issue started (Date) 4) The place where the issue originated (Location) 5) Motivation to make a point (Motivation)

Item 5 Professional media practitioners should verify the accuracy of information from multiple sources. And verify the accuracy together with other media outlets.

Item 6 Professional media practitioners should avoid sharing information they seek with another agency.

Guidelines after reporting fake news in crisis situation.

“ **Guidelines after reporting fake news in a crisis situation**” means a guideline for showing proper responsibility of professional media practitioners after the broadcasting of fake news through radio and television during a crisis.

Item 7 Professional media practitioners must take responsibility and stop presenting immediately when find out that the information presented is fake news.

Item 8 Professional media practitioners must immediately remove content from sources with can be accessed backwards to prevent content discovery and misunderstanding.

Item 9 Professional media practitioners must present only factual content to correct fake news.

Item 10 Professional media practitioners should inform the public about the type of fake news, disinformation, misinformation or malinformation.

Item 11 Professional media practitioners should educate the public on how to investigate fake news before forwarding it.

Item 12 Professional media practitioners should provide legal information about forwarding fake news or the law relating to the disclosure of information that is harmful to third parties.

Item 13 Professional media practitioners must restrain public misunderstandings during the spread of fake news. By providing accurate information to the public

Item 14 Professional media practitioners should avoid offering links or access routes to fake news.

Item 15 Professional media practitioners must notify to news sources that the information presented is inaccurate and should reject reporting if it is not corrected.

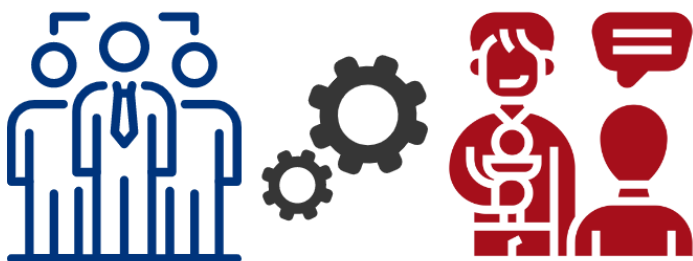
3

แนวทางการปฏิบัติงาน
เพื่อสื่อสารและจัดการ
ข่าวลงในสภาวะวิกฤต

แนวทางการปฏิบัติงานเพื่อ สื่อสารและจัดการข่าวลวง ในสภาวะวิกฤต

แนวทางการปฏิบัติงานเพื่อสื่อสารและจัดการข่าวลวงในสภาวะวิกฤต อย่างมีจริยธรรม เป็นการนำเสนอเพื่อประกอบการปฏิบัติตามแนวปฏิบัติ ในการสื่อสารและบริหารจัดการเพื่อป้องกันการเกิดข่าวลวงในสภาวะวิกฤต ในครั้งนี้ ดำเนินการโดยเรียบเรียงตามลำดับการปฏิบัติงานข่าวของผู้ปฏิบัติงานในวิชาชีพสื่อมวลชน ซึ่งได้จำแนกเป็น 2 ขั้นตอน คณะผู้จัดทำ ได้นำเสนอองค์ความรู้เพื่อเป็นแนวทางการปฏิบัติงานประกอบแนวปฏิบัติ แต่ละขั้นตอน ดังนี้

แนวทางสำหรับผู้ปฏิบัติงานในวิชาชีพสื่อมวลชน ก่อนการรายงานข่าวลวงในสภาวะวิกฤต

ก่อนการรายงานข่าวในสภาวะวิกฤต ผู้ปฏิบัติงานในวิชาชีพสื่อมวลชนระดับบริหาร และระดับปฏิบัติงาน ต่างมีแนวทางที่จะต้องเตรียมการตามขอบเขตหน้าที่ของตนเองเพื่อจัดเตรียมข้อมูลก่อนนำเสนอผ่านสื่อวิทยุกระจายเสียงและสื่อวิทยุโทรทัศน์เพื่อป้องกันการรายงานข่าวลวง ดังนี้

ผู้ปฏิบัติงานในวิชาชีพสื่อมวลชนระดับบริหาร พึงเตรียมทรัพยากรที่เกี่ยวข้องกับการสำรวจแหล่งข่าว และปรับปรุงข้อมูลให้ทันสมัยอยู่เสมอ และสามารถบันทึกเรื่องราวการใช้งานได้ เพื่อเป็นการยืนยันว่าได้มีการตรวจสอบความถูกต้องของข่าวก่อนการทำการรายงาน และต้องดำเนินการประสานความร่วมมือ และช่องทางติดต่อรวมทั้งตำแหน่งผู้รับผิดชอบอย่างเป็นทางการในแต่ละสภาวะวิกฤตอยู่เสมอ ต้องมีกระบวนการประสานงานกับสำนักข่าวอื่น ๆ เพื่อยืนยันความถูกต้องของประเด็นข่าว

สำหรับผู้ปฏิบัติงานในวิชาชีพสื่อมวลชนระดับปฏิบัติงาน และกำกับ
การปฏิบัติงานของผู้ปฏิบัติงานในวิชาชีพสื่อมวลชนระดับปฏิบัติงานให้เป็นไป
ตามแนวปฏิบัติ

ผู้ปฏิบัติงานในวิชาชีพสื่อมวลชนระดับปฏิบัติงาน ต้องมี
ความสามารถในการประเมินแหล่งข่าว และยืนยันได้ว่าการดำเนินงาน
ของตนเองได้ผ่านการประเมินความถูกต้องของแหล่งข่าวแล้ว เพื่อเป็น
หลักฐานว่าได้ดำรงตนตามจริยธรรมทางวิชาชีพ

แนวปฏิบัติ**ก่อน** การรายงานข่าวในสภาวะวิกฤต

ข้อ 1 ผู้ปฏิบัติงานในวิชาชีพสื่อมวลชนต้องวิเคราะห์ และตรวจสอบประเด็นข่าวให้รอบด้าน ควบคู่ไปกับการใช้เครื่องมือตรวจสอบประเด็นข่าวลวง

ข้อ 2 ผู้ปฏิบัติงานในวิชาชีพสื่อมวลชนต้องทราบ และสามารถเข้าถึงหน่วยงานผู้รับผิดชอบโดยตรงตามสภาวะวิกฤตต่าง ๆ เพื่อตรวจสอบความถูกต้องของประเด็นข่าว

ข้อ 3 ผู้ปฏิบัติงานในวิชาชีพสื่อมวลชนต้องแสวงหา หรือรับการฝึกการจับสังเกตข่าวลวงอยู่เสมอ

ข้อ 4 ผู้ปฏิบัติงานในวิชาชีพสื่อมวลชนพึงวิเคราะห์ประเด็นข่าวตามหลัก 5 องค์ประกอบ ได้แก่ 1) พิจารณาเนื้อหาภาพ หรือวิดีโอที่พบว่าเป็นเนื้อหาปลอมหรือไม่ (Provenance) 2) ใครคือผู้ริเริ่มส่งประเด็นนี้ (Source) 3) วันและเวลาที่ประเด็นได้เริ่มต้น (Date) 4) สถานที่ ที่ประเด็นได้เริ่มต้นขึ้น (Location) 5) แรงจูงใจในการจุดประเด็น (Motivation)

ข้อ 5 ผู้ปฏิบัติงานในวิชาชีพสื่อมวลชนพึงตรวจสอบความถูกต้องของข้อมูลจากหลายแหล่ง และตรวจสอบความถูกต้องร่วมกันกับสื่อมวลชนสำนักอื่น

ข้อ 6 ผู้ปฏิบัติงานในวิชาชีพสื่อมวลชนควรหลีกเลี่ยงการใช้ข้อมูลที่แสวงหาได้ (แฮร์) ร่วมกับสื่อมวลชนสำนักอื่น ๆ

หากพิจารณาแนวทางสำหรับผู้ปฏิบัติงานในวิชาชีพสื่อมวลชน ก่อนการรายงานข่าวลวงในสภาวะวิกฤต จะเห็นว่าองค์ประกอบหลักที่ควรทราบ ได้แก่ การตรวจสอบความถูกต้องของประเด็นข่าว และแหล่งข่าวที่เป็นหน่วยงานผู้รับผิดชอบโดยตรงตามสภาวะวิกฤตต่าง ๆ เพื่อใช้เป็นแหล่งอ้างอิง และตรวจสอบข้อเท็จจริงก่อนนำเสนอต่อสาธารณชน

หลักการตรวจสอบความถูกต้องของประเด็นข่าว

จากหลักการที่ได้กำหนดเอาไว้ในแนวปฏิบัติ คือ การวิเคราะห์ประเด็นข่าวตามหลัก 5 องค์ประกอบ ที่อ้างอิงจาก การจัดทำเนื้อหาเพื่อให้ความรู้ขั้นตอนปฏิบัติงานเพื่อป้องกันการแพร่ขยายของข่าวลวง โดยสมาคมข่าววิทยุ โทรทัศน์ และดิจิทัล (Radio Television Digital News Association: RTDNA)²⁰ ซึ่งเป็นองค์กรระดับนานาชาติ และ First Draft²¹ ซึ่งเป็นองค์กรไม่แสวงหาผลกำไรที่ดำเนินงานด้านสื่อมวลชนในระดับนานาชาติ สามารถขยายความเพิ่มเติมเพื่อประโยชน์ในการนำไปใช้ ดังนี้

²⁰ Guidelines for Preventing the Spread of Misinformation & Disinformation. Retrieved 15 October 2022, from www.rtdna.org/content/guidelines_for_preventing_the_spread_of_misinformation_disinformation.

²¹ www.firstdraftnews.org

ภาพสัญลักษณ์สมาคมข่าววิทยุ โทรทัศน์ และดิจิทัล (RTDNA) และ First Draft

ที่มา: www.rtdna.org และ www.firstdraftnews.org

1) การพิจารณาเนื้อหาภาพหรือวิดีโอที่พบว่าเป็นเนื้อหาปลอมภูมิ
หรือไม่ (Provenance)

เมื่อได้รับประเด็น เนื้อหา หรือข้อมูลใด ๆ ผู้ปฏิบัติงานในวิชาชีพ
สื่อมวลชนจะต้องตรวจสอบเพื่อพิจารณาความถูกต้องตามกฎหมายด้าน
ข้อมูลผู้เป็นเจ้าของเนื้อหา หรือข้อมูล ก่อนใช้เนื้อหานั้น เช่น วิดีโอ เสียง
หรือภาพถ่าย

และควรฝึกสังเกตจุดสงสัยของเนื้อหา เช่น สื่อในรูปแบบวิดีโอ
ควรตรวจสอบข้อมูลหลัก และพูดเท็จอย่างละเอียดเพื่อระบุสัญญาณของ
การเคลื่อนไหวที่ไม่เป็นธรรมชาติ อาทิ ความเป็นธรรมชาติของแสง และเงา
ของการเคลื่อนไหวรอบปากผู้พูด แสงที่ไม่เป็นธรรมชาติ และความแตกต่าง
ของสีผิวเป็นสัญญาณของวิดีโอที่ถูกดัดแปลง และควรใช้ขั้นตอนต่าง ๆ เช่น
การค้นหาภาพย้อนกลับ เพื่อยืนยันความถูกต้องของภาพถ่ายและวิดีโอที่
ได้รับในเบื้องต้น

2) ใครคือผู้ริเริ่มส่งประเด็นนี้ (Source)

ผู้ปฏิบัติงานในวิชาชีพสื่อมวลชนควรพยายามทุกวิถีทางที่จะติดต่อกับ
ที่ถูกระบุในวิดีโอ ภาพถ่าย และบริบทหรือคำพูดใด ๆ เพื่อยืนยันความจริง
ควรติดต่อแหล่งที่มาต้นฉบับโดยตรงเพื่อตรวจสอบว่าได้ข้อมูลมาอย่างไร

3) วันและเวลาที่ประเด็นได้เริ่มต้น (Date)

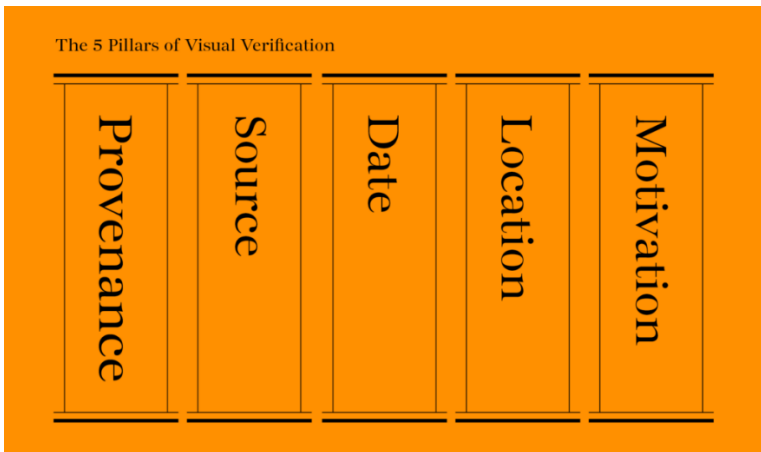
ผู้ปฏิบัติงานในวิชาชีพสื่อมวลชนต้องตรวจสอบวันและเวลาที่ประเด็นเนื้อหา หรือข้อมูลได้เริ่มต้นขึ้น ในการนี้สามารถใช้เครื่องมือเพื่อช่วยตรวจสอบจากองค์ประกอบที่มี เช่น ภาพ และเสียงได้

4) สถานที่ ที่ประเด็นได้เริ่มต้นขึ้น (Location)

ผู้ปฏิบัติงานในวิชาชีพสื่อมวลชนต้องตรวจสอบเพื่อยืนยันแหล่งที่มาด้านสถานที่ที่ประเด็นเนื้อหา หรือข้อมูลเกิดขึ้นได้ โดยไม่จำเป็นจะต้องเป็นสถานที่ทางกายภาพเท่านั้น ในที่นี้รวมถึงช่องทางบนแพลตฟอร์มออนไลน์ด้วยเช่นกัน

5) แรงจูงใจในการจุดประเด็น (Motivation)

ผู้ปฏิบัติงานในวิชาชีพสื่อมวลชนต้องสืบเสาะว่าผู้ที่สร้าง หรือเปิดเผยประเด็น ภาพ วิดีโอ และเสียงที่เกี่ยวข้องนั้น มีแรงจูงใจอย่างไร

ภาพ The 5 pillars of verification

ที่มา: [www. firstdraftnews.org/long-form-article/verifying-online-information/](http://www.firstdraftnews.org/long-form-article/verifying-online-information/)

ประการต่อมาข้อมูลเกี่ยวกับแหล่งข่าวที่เป็นหน่วยงานผู้รับผิดชอบโดยตรงตามสภาวะวิกฤต 5 ประเภท ของประเทศไทย เพื่อใช้เป็นแหล่งอ้างอิง และตรวจสอบข้อเท็จจริงก่อนนำเสนอต่อสาธารณชน คณะผู้จัดทำได้รวบรวมช่องทางติดต่ออย่างเป็นทางการ ได้แก่ ข้อมูลหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง รายละเอียดผู้บริหารหรือเจ้าหน้าที่ที่ให้ข้อมูลอย่างเป็นทางการ เว็บไซต์อย่างเป็นทางการ และช่องทางการติดต่อทางโทรศัพท์ โดยนำเสนอ ดังนี้

ข้อมูลผู้รับผิดชอบอย่างเป็นทางการของประเด็นข่าวที่แตกต่างกันตามสภาวะวิกฤต 5 ประเภทและช่องทางการติดต่อ

ในสภาวะวิกฤต สื่อมวลชนต้องมีการเข้าถึงแหล่งข่าวที่เป็นทางการเพื่อยืนยันข้อมูล ก่อนที่จะนำมานำเสนอต่อสังคม โดยแหล่งข่าวที่เป็นทางการสำหรับวิกฤตแต่ละประเภทในประเทศไทย มีข้อมูลหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง และรายละเอียดผู้บริหารหรือเจ้าหน้าที่ที่ให้ข้อมูลและช่องทางการติดต่อดังนี้

สภาวะวิกฤต	ชื่อหน่วยงาน	ผู้บริหาร/เจ้าหน้าที่ที่ให้ข้อมูล	ช่องทางการติดต่อ
ภัยพิบัติทางธรรมชาติ	1. กระทรวงมหาดไทย 2. กรมป้องกันบรรเทาสาธารณภัย 2.1 ศูนย์เตือนภัยพิบัติแห่งชาติ 2.2 ศูนย์อำนวยการบรรเทาสาธารณภัย 2.3 กองส่งเสริมการป้องกันสาธารณภัย	1. ปลัดกระทรวงมหาดไทย ตำแหน่งรองผู้บัญชาการป้องกันและบรรเทาสาธารณภัยแห่งชาติ 2. อธิบดีกรมป้องกันบรรเทาสาธารณภัย ตำแหน่งผู้อำนวยการกลางป้องกันและบรรเทาสาธารณภัยแห่งชาติ	1. เบอร์ 0-222-1141-55 www.moi.go.th 2. เบอร์ 1784 www.disaster.go.th

จริยธรรมสื่อกับการจัดการ **ข่าวลวง** ในสภาวะวิกฤต

สภาวะวิกฤต	ชื่อหน่วยงาน	ผู้บริหาร/เจ้าหน้าที่ที่ให้ข้อมูล	ช่องทางการติดต่อ
	2.4 กองมาตรการป้องกัน สาธารณะภัย		
เหตุการณ์ความไม่ สงบ	1. สำนักนายกรัฐมนตรี 2. สำนักงานตำรวจแห่งชาติ 3. กองทัพบก	1. นายกรัฐมนตรี 2. ผู้บัญชาการตำรวจแห่งชาติ 3. ผู้บัญชาการทหารบก	1. เบอร์ 0-2283-4000 www.opm.go.th 2. เบอร์ 02-252-1174 www.royalthaipolice.go.th 3. เบอร์ 0-2280-2432 www.rta.mi.th
โรคระบาด	1. กระทรวงสาธารณสุข 2. กรมควบคุมโรค 3. กรมการแพทย์ 4. กรมสนับสนุนบริการสุขภาพ	1. รัฐมนตรีว่าการกระทรวงสาธารณสุข 2. อธิบดีกรมควบคุมโรค 3. อธิบดีกรมการแพทย์ 4. อธิบดีกรมสนับสนุนบริการสุขภาพ	1. เบอร์ 02-590-1000 www.moph.go.th 2. เบอร์ 02-590-3000 www.ddc.moph.go.th 3. เบอร์ 0-2590-6000 www.dms.go.th 4. เบอร์ 1426 www.moph.go.th

จริยธรรมสื่อกับการจัดการ **ข่าวลวง** ในสภาวะวิกฤต

สภาวะวิกฤต	ชื่อหน่วยงาน	ผู้บริหาร/เจ้าหน้าที่ที่ให้ข้อมูล	ช่องทางการติดต่อ
วิกฤตเศรษฐกิจ	1. กระทรวงการคลัง 2. ธนาคารแห่งประเทศไทย	1. รัฐมนตรีว่าการกระทรวงการคลัง 2. ผู้ว่าการธนาคารแห่งประเทศไทย	1. เบอร์ 02-126-5800 www.mof.go.th 2. เบอร์ 0-2283-5353 www.bot.or.th
วิกฤตอุบัตินภัย	1. กระทรวงมหาดไทย 2. กรมป้องกันบรรเทา สาธารณภัย 2.1 ศูนย์เตือนภัยพิบัติแห่งชาติ 2.2 ศูนย์อำนวยการบรรเทา สาธารณภัย 2.3 กองส่งเสริมการป้องกัน สาธารณภัย 2.4 กองมาตรการป้องกัน สาธารณภัย	1. ปลัดกระทรวงมหาดไทย ตำแหน่งรองผู้บัญชาการป้องกันและ บรรเทาสาธารณภัยแห่งชาติ 2. อธิบดีกรมป้องกันบรรเทา สาธารณภัย ตำแหน่งผู้อำนวยการกลางป้องกันและ บรรเทาสาธารณภัยแห่งชาติ	1. เบอร์ 0-222-1141-55 www.moi.go.th 2. เบอร์ 1784 www.disaster.go.th

แนวทางสำหรับผู้ปฏิบัติงานในวิชาชีพสื่อมวลชน **หลัง**การรายงานข่าวลวงในสภาวะวิกฤต

ในกรณีที่เกิดการรายงานข่าวลวงในสภาวะวิกฤตขึ้น ผู้ปฏิบัติงานในวิชาชีพสื่อมวลชนระดับบริหาร และระดับปฏิบัติงาน ต่างมีแนวทางที่จะต้องดำเนินการตามขอบเขตหน้าที่ของตนเองเพื่อ แสดงความรับผิดชอบอย่างเหมาะสม ดังนี้

ผู้ปฏิบัติงานในวิชาชีพสื่อมวลชนระดับบริหาร

ก) เมื่อพบข้อบ่งชี้ว่าเกิดประเด็นข่าวลวงในสภาวะวิกฤต ควรให้ความสำคัญกับการรณาดำเนินการหาข้อเท็จจริงที่ เกี่ยวข้องทันที รวมทั้งตรวจสอบว่าแพลตฟอร์มอื่น ๆ ได้มีการนำเสนอเนื้อหาหรือไม่ และนำเนื้อหาที่เป็นประเด็นออกจากแพลตฟอร์มนั้น ๆ และมุ่งตรวจสอบ รวมทั้งแสวงหาข้อเท็จจริงจากแหล่งข่าวที่เชื่อถือได้ รวมทั้งให้ข้อมูลที่เป็นทางการเพียงพอสำหรับผู้ปฏิบัติงานในวิชาชีพสื่อมวลชนระดับปฏิบัติงานเสมอ

ข) ควรพิจารณาแนวทางการยับยั้งประเด็นข่าวลวงในสภาวะวิกฤตตามประเภทของข่าวลวง หลังจากที่ได้ทำตามแนวปฏิบัติเบื้องต้นต่อประเด็นข่าวลวงเรียบร้อยแล้ว เพื่อเป็นการแสดงบทบาทในการยับยั้งการแพร่กระจายข่าวลวง โดยพิจารณาการสื่อสารที่เหมาะสมสำหรับข่าวลวง

แต่ละประเภท โดยเตรียมข้อมูลทางกฎหมายที่เกี่ยวข้องเพื่อชี้แจงต่อสาธารณชน เพื่อไม่ให้ตกเป็นเครื่องมือของการส่งต่อข่าวลวง และดำเนินการเพื่อจัดชุดข้อมูลที่ถูกต้อง และให้ข้อมูลแก่สาธารณะ

ค) เมื่อต้องปฏิบัติงานข่าวในระยะที่ข่าวลวงเข้าสู่การขยายตัวนั้น บทบาทที่พึงกระทำคือ ต้องจัดสรรช่วงเวลา และจัดสรรทรัพยากรที่เพียงพอในการแสวงหาข้อเท็จจริงสำหรับผู้ปฏิบัติงานในวิชาชีพสื่อมวลชนระดับปฏิบัติงาน โดยทำการประเมินแหล่งข่าวที่สามารถให้ข้อมูลที่แม่นยำสำหรับผู้ปฏิบัติงานในวิชาชีพสื่อมวลชนระดับปฏิบัติงานได้ และพึงระมัดระวังการนำเสนอข่าวที่มีจุดบ่งชี้ให้ประชาชนสามารถเข้าถึงเนื้อหาข่าวลวงนั้นได้

ง) หลักการในปฏิบัติเมื่อสื่อมวลชนทราบภายหลังว่าข่าวที่รายงานเป็นข่าวลวงคือ ต้องกระทำการที่เป็นการแสดงความรับผิดชอบ และแก้ไขความผิดพลาด โดยต้องวางแผนนำเสนอข้อมูลให้ครบทั้งกระบวนการตามแนวปฏิบัติ เพื่อแสดงว่าได้ปฏิบัติการแก้ไขความผิดพลาดนั้นอย่างมีจริยธรรม

ผู้ปฏิบัติงานในวิชาชีพสื่อมวลชนระดับปฏิบัติงาน

ก) เมื่อพบว่ามีกำลังเกิดข่าวลวงในสภาวะวิกฤต ประการสำคัญต้องหยุดการนำเสนอข่าวลวงนั้นทันที และเร่งตรวจสอบข้อเท็จจริงจากแหล่งข่าวที่เชื่อถือได้ก่อนที่จะทำการนำเสนอข่าวที่เกี่ยวข้องกับข่าวลวงนั้น ๆ

ข) ควรดำเนินการตามขั้นตอนเมื่อได้พิจารณาว่าเกิดประเด็นข่าวลวงขึ้น โดยพิจารณาว่าเป็นข่าวลวงประเภทใด และพึงใช้แนวปฏิบัติที่กำหนดเพื่อเป็นการจัดการที่ถูกต้องมีจริยธรรม และยับยั้งความรุนแรงในสภาวะวิกฤตที่เกิดขึ้น

ค) เมื่อต้องปฏิบัติหน้าที่ในสภาวะวิกฤต และข่าวลวงกำลังขยายตัว การยับยั้งความเข้าใจผิดสามารถกระทำได้โดยการแสวงหาข้อเท็จจริงจากแหล่งข่าวที่เชื่อถือได้ เพื่อนำข้อเท็จจริงมาเสนอต่อสังคมให้คลายความข้องใจและสามารถคลี่คลายความเข้าใจที่คลาดเคลื่อนได้

ง) ควรมีการแสดงความรับผิดชอบในการปฏิบัติงานซึ่งเป็นหลักการของการแสดงความมีจริยธรรมในการรายงานข่าวโดยผู้ปฏิบัติงานในวิชาชีพสื่อมวลชนระดับปฏิบัติงาน ยังสามารถแก้ไขโดยแสวงหาข้อเท็จจริงที่ถูกต้องและแจ้งต่อแหล่งข่าวได้ในกรณีที่พบว่าข่าวที่นำเสนอเป็นข่าวที่ผิดพลาดและควรตรวจสอบจนมั่นใจได้ว่ามีผู้ดำเนินการแสดงความรับผิดชอบตามแนวปฏิบัติแต่ละข้อเพื่อเป็นการยืนยันว่าในกรณีการนำเสนอข่าวลวงที่เกิดขึ้น ได้มีการจัดการความผิดพลาดได้อย่างมีจริยธรรม เพื่อให้สามารถยืนยันข้อมูลที่น่าเชื่อถือได้ การตรวจสอบข้อเท็จจริงก่อนนำเสนอข่าวเพื่อป้องกันการนำเสนอข่าวลวงนั้นซ้ำ

แนวปฏิบัติหลัง การรายงานข่าวลวงในสภาวะวิกฤต

ข้อ 7 ผู้ปฏิบัติงานในวิชาชีพสื่อมวลชนต้องแสดงความรับผิดชอบและหยุดนำเสนอทันทีเมื่อพบว่าข้อมูลที่น่าเสนอนั้นเป็นข่าวลวง

ข้อ 8 ผู้ปฏิบัติงานในวิชาชีพสื่อมวลชนต้องลบเนื้อหาออกจากแหล่งที่สามารถเข้าถึงย้อนหลังได้ทันทีเพื่อป้องกันการสืบค้นพบเนื้อหาและสร้างความเข้าใจผิดภายหลัง

ข้อ 9 ผู้ปฏิบัติงานในวิชาชีพสื่อมวลชนต้องนำเสนอเฉพาะเนื้อหาที่เป็นข้อเท็จจริงเพื่อแก้ไขข่าวลวงนั้น

ข้อ 10 ผู้ปฏิบัติงานในวิชาชีพสื่อมวลชนควรแจ้งประชาชนว่าข้อมูลนั้นเป็นข่าวลวงประเภทใด ข้อมูลที่บิดเบือน (Disinformation) ข้อมูลที่ผิด (Misinformation) หรือข้อมูลที่แฝงเจตนาร้าย (Malinformation)

ข้อ 11 ผู้ปฏิบัติงานในวิชาชีพสื่อมวลชนควรให้ความรู้กับประชาชนเกี่ยวกับวิธีการตรวจสอบข่าวลวงก่อนส่งต่อ

ข้อ 12 ผู้ปฏิบัติงานในวิชาชีพสื่อมวลชนควรให้ข้อมูลทางกฎหมายที่เกี่ยวข้องกับการส่งต่อข่าวลวงหรือกฎหมายที่เกี่ยวข้องกับการเปิดเผยข้อมูลที่ทำให้เกิดความเสียหายต่อบุคคลที่สาม

ข้อ 13 ผู้ปฏิบัติงานในวิชาชีพสื่อมวลชนต้องยับยั้งความเข้าใจผิดของสาธารณชนในระหว่างที่ข่าวลวงกำลังขยายตัว โดยให้ข้อมูลที่ถูกต้องต่อสาธารณะ

ข้อ 14 ผู้ปฏิบัติงานในวิชาชีพสื่อมวลชนพึงหลีกเลี่ยงการนำเสนอ Link หรือเส้นทางการเข้าถึงข่าวลวงนั้น ๆ

ข้อ 15 ผู้ปฏิบัติงานในวิชาชีพสื่อมวลชนต้องแจ้งต่อแหล่งข่าวว่าข้อมูลที่นำเสนอไปไม่ถูกต้อง และควรปฏิเสธการรายงานข่าวนั้นหากไม่ได้รับการแก้ไข

เมื่อพิจารณาแนวทางสำหรับผู้ปฏิบัติงานในวิชาชีพสื่อมวลชนหลังการรายงานข่าวลวงในสภาวะวิกฤต ซึ่งเป็นแนวทางสำหรับการแสดงความรับผิดชอบ การแสดงการปฏิบัติเพื่อสกัดกั้นไม่ให้ข่าวลวงแพร่กระจาย การยับยั้งความเข้าใจที่ผิดของสาธารณชน และการแสดงความรับผิดชอบต่อสังคมด้วยการแสวงหาข้อเท็จจริง และสร้างความเข้าใจที่ถูกต้องแก่สาธารณะ

จากผลการศึกษา กรณีศึกษาการจัดการข่าวลวง คณะผู้จัดทำได้รวบรวม แนวทางการดำเนินการเพื่อสกัดกั้นไม่ให้ข่าวลวงแพร่ขยายการยับยั้งความเข้าใจผิด และการแสดงความรับผิดชอบต่อสังคม ดังนี้

แนวทางเกี่ยวกับการจัดการข่าวลวง 3 ประเภท

คณะผู้จัดทำได้รวบรวมกรณีศึกษาที่เกิดขึ้นในสภาวะวิกฤต และนำเสนอเป็นกรณีตัวอย่างที่มีแนวทางการจัดการข่าวลวง จำแนกตามประเภทของข่าวลวง 3 ประเภท ดังนี้

1. การจัดการกับข่าวลวงประเภท**ข้อมูลบิดเบือน**

แนวทางการจัดการในกรณีที่เป็นข้อมูลบิดเบือนในวิกฤตภัยธรรมชาติ

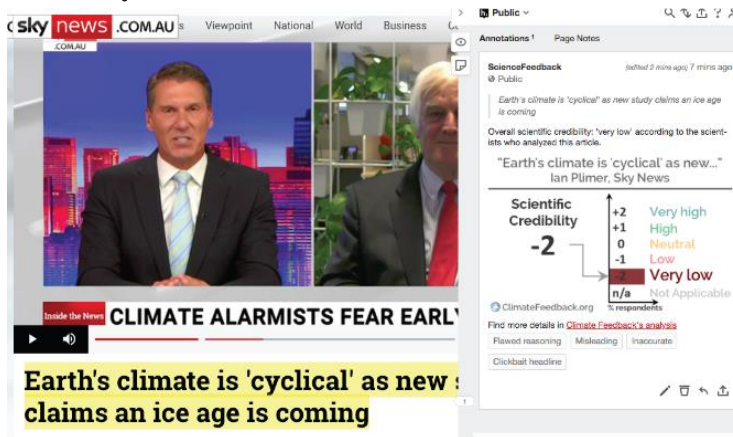

เมื่อเกิดข้อมูลบิดเบือนในวิกฤตภัยธรรมชาติ ต้องอาศัยการรวบรวมและอธิบายเกี่ยวกับชุดข้อมูลที่ถูกตัดเพื่อให้ได้แย้งชุดข้อมูลที่บิดเบือน ดังนั้นการหักล้างชุดข้อมูลที่เกิดขึ้น ต้องมีการจัดทำอย่างเป็นระบบ และมีความเป็นวิทยาศาสตร์เพียงพอที่จะสามารถนำเสนอและใช้หักล้างข่าวลวงที่เกี่ยวข้องกับภัยธรรมชาติได้

จากกรณีศึกษา ที่มีการอ้างผลการศึกษาที่ว่า ยุคน้ำแข็งใหม่กำลังจะมา ในการรายงานของ เอียน พลีเมอร์ (Ian Plimer) แห่งสกายนิวส์ (Sky News) ประเทศออสเตรเลีย²² โดยอ้างอิงข้อมูลจากแหล่งที่มาอย่าง ห้วนข้อข่าว

²² Forrester, N. (2021, January 20). Video interview of Ian Plimer at Sky News falsely claims that a new study announces an incoming ice age, partly based on an incorrect Daily Mail headline. Climate Feedback. Doi: www.climatefeedback.org/evaluation/video-interview-of-ian-plimer-at-sky-

ภายในหนังสือพิมพ์เดลีเมล (Daily Mail) ในลักษณะที่ผิดหลัก ทั้งในมิติด้านการตีความผลการศึกษาเชิงวิชาการ และการสื่อสารมวลชน กล่าวคือ ผู้บรรยาย เอียน พลีเมอร์ มุ่งดึงดูดความสนใจของผู้รับสารมากกว่าการสร้าง ความเข้าใจที่ถูกต้อง

ภาพการรายงานข่าวโดย เอียน พลีเมอร์ จากสำนักข่าว “Sky News”
ที่มา: www.climatefeedback.org/evaluation/video-interview-of-ian-plimer-at-sky-news-falsely-claims-that-a-new-study-announces-an-incoming-ice-age-partly-based-on-an-incorrect-daily-mail-headline/

กรณีดังกล่าว กลุ่มนักวิทยาศาสตร์ที่ตรวจพบการบิดเบือนได้ออกมาแสดงบทบาทสำคัญในกลไกเพื่อการแก้ไขปัญหาวข่าวลวงในสภาวะวิกฤต โดยได้แจ้งการนำเสนอข้อมูลของ เอียน พลีเมอร์ และการสร้างความตระหนักแก่ผู้รับสารว่า ชุดข้อมูลที่ถูกนำเสนอโดย เอียน พลีเมอร์ นั้น

news-falsely-claims-that-a-new-study-announces-an-incoming-ice-age-partly-based-on-an-incorrect-daily-mail-headline/

ผิด หรือคลาดเคลื่อนแค่ไหน อย่างไรก็ตามนั้น กลุ่มนักวิทยาศาสตร์ยังได้ระบุรายละเอียดที่ถูกต้องเกี่ยวกับข้อมูลด้านสภาพภูมิอากาศโลก เพื่อจุดประสงค์ในการสร้างความเข้าใจที่ถูกต้องแก่ผู้รับสารด้วยเช่นเดียวกัน ซึ่งเป็นการจัดการในลักษณะโต้แย้ง และนำเสนอชุดข้อมูลอื่น ที่ประกอบขึ้นจากแหล่งอ้างอิงที่มีความน่าเชื่อถือมากกว่า เพื่อจุดประสงค์ในการสะท้อนถึงแนวทางในการปรับปรุง และพัฒนาประสิทธิภาพสื่อที่มีอยู่เดิมให้มีประสิทธิภาพมากขึ้น

แนวทางการจัดการในกรณีที่เป็นข้อมูลบิดเบือนในเหตุการณ์ความไม่สงบ

เหตุการณ์ความไม่สงบ ที่เกี่ยวข้องการความเคลื่อนไหวของพลเมืองนั้นมักเกิดขึ้นจากการแบ่งขั้วทางความคิด และทำการนำเสนอประเด็นต่าง ๆ โดยนำมาบิดเบือนเพื่อสนับสนุนชุดความคิดของฝ่ายตนเอง ดังนั้น**แนวทางการจัดการข้อมูลบิดเบือนในเหตุการณ์ความไม่สงบ** คือ มุ่งเน้นการนำเสนอกระบวนการที่ถูกต้องในการปฏิบัติงานของภาครัฐ หรือของเจ้าหน้าที่รัฐ ทั้งนี้เพื่อเป็นการสร้างความเข้าใจที่ถูกต้องหลังจากภาพ หรือการปฏิบัติงานของภาครัฐ ถูกนำไปบิดเบือนเพื่อสนับสนุนชุดความคิดต่าง ๆ

จากกรณีศึกษาในประเทศสหรัฐอเมริกา ที่สื่อฝ่ายขวานำเสนอภาพการบดบังห้องนับคะแนนเสียงเลือกตั้งจากบุคคลภายนอก ด้วยภาพลักษณ์ของการเป็น “การกระทำที่ชั่วร้าย”²³ ซึ่งรายงานโดยสื่อผู้ให้การสนับสนุน

²³ Darcy, O. (2020, 6 November). Right-wing media portrayed window covering at ballot center as nefarious. Here's what really happened. CNN

โดนัลด์ ทรัมป์ อาทิ “Fox News” “Breitbart” และ “The Gateway Pundit” ผู้ซึ่งมีการนำเสนอให้เห็นถึงภาพของเจ้าหน้าที่ที่กำลังใช้กระดาดบังบังบางส่วนบริเวณหน้าต่างของห้อง ๆ หนึ่ง ณ “TCF Center” ในเมืองดีทรอยต์ อันเป็นสถานที่สำหรับการนับคะแนนเสียงเลือกตั้ง ผ่านสื่อกระแสหลัก ยิ่งไปกว่านั้น ณ บริเวณภายนอกห้องนับคะแนนเสียงดังกล่าวยังสามารถพบเห็นกลุ่มผู้สนับสนุนทรัมป์ที่มารวมตัวกัน และคอยสังเกตกระบวนการดำเนินการภายในห้องนับคะแนนได้อีกด้วยเช่นเดียวกัน อย่างไรก็ตามก็ดี สถานการณ์ดังกล่าวอันเกิดขึ้นจากวิธีการสื่อสารของสื่อฝ่ายขวา สะท้อนถึงรูปแบบการมุ่งให้ร้ายต่อกระบวนการเลือกตั้ง ว่าเป็นไปโดยปราศจากความจริง จนส่งผลกระทบให้เกิดการรวมตัวกันของกลุ่มผู้สนับสนุนภายในเขตพื้นที่ทำการของสถานที่ราชการ

ภาพการใช้กระดาดหนาบังกระจกโดยเจ้าหน้าที่ของศูนย์เลือกตั้ง

ที่มา: www.edition.cnn.com/2020/11/05/media/detroit-windows-covered-ballots-vote-center/index.html

Business. www.edition.cnn.com/2020/11/05/media/detroit-windows-covered-ballots-vote-center/index.html

ภาพสัญลักษณ์สถานี CNN Business

ที่มา : www.edition.cnn.com/business

เจ้าหน้าที่ปฏิบัติการประจำเมืองดีทรอยต์ จึงออกมาอธิบายเกี่ยวกับสถานการณ์ที่เกิดขึ้นผ่านช่องทางสื่ออย่าง “CNN Business” ว่า วาทกรรมของ โด널ด์ ทรัมป์ ที่ส่งผลกระทบให้เกิดการรวมตัวกันของกลุ่มผู้สนับสนุนภายในเขตพื้นที่ทำการของสถานที่ราชการ และได้บันทึกภาพ และวิดีโอการนับคะแนนเสียงเลือกตั้งโดยไม่ได้รับอนุญาต การบดบังหน้าต่างด้วยกระดาษโดยเจ้าหน้าที่จึงเป็นการดำเนินการตามมาตรการของทางศูนย์ เพื่อจุดประสงค์ในการรักษาข้อมูลส่วนตัวของผู้มีสิทธิ์เลือกตั้งไม่ให้เปิดเผยต่อสาธารณชนเท่านั้น กล่าวคือ ไม่ได้เป็นไปเพื่อการทุจริตใด ๆ ตามกระแสข่าวที่เกิดขึ้น

แนวทางการจัดการในกรณีที่เป็นข้อมูลบิดเบือนในวิกฤตโรคระบาด

“วิกฤตโรคระบาด” เป็นประเภทวิกฤตที่ต้องใช้การตรวจสอบความถูกต้องทางการแพทย์ หรือทางระบาดวิทยา และควรต้องเป็นการจัดการระดับภาครัฐ ดังนั้นเมื่อเกิดประเด็นข่าวลวงขึ้น ผู้ปฏิบัติงานสื่อมวลชนควรเข้าถึงแหล่งข้อมูล หรือผู้เชี่ยวชาญทางการแพทย์ และหน่วยงานภาครัฐที่รับผิดชอบอย่างเป็นทางการ ซึ่งแนวทางการรับทราบตรวจสอบเนื้อหาข่าวจากหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง เป็นกระบวนการที่สามารถทำให้มั่นใจได้ว่า ข้อมูลบิดเบือนจะได้รับการจัดการ และนำเสนอเป็นข้อมูลที่ถูกต้องทดแทน

จากกรณีศึกษา สถานีโทรทัศน์ “Foxtel Australia” เปิดตัวช่อง “Christian TV” พร้อมข้อความต่อต้านวัคซีนโควิด-19²⁴ โดยทาง สถานีโทรทัศน์ได้จัดให้มีรายการที่มุ่งนำเสนอบทสนทนาในลักษณะที่มี ปฏิกริยาโต้ตอบ หรือโต้แย้งความคิดเห็นซึ่งกันและกันระหว่างบุคคล อาทิ แพทย์ และผู้ต่อต้านการฉีดวัคซีนป้องกันโรค

ภาพสัญลักษณ์สถานี Foxtel

ที่มา : www.foxtel.com.au

ระหว่างดำเนินรายการ แกรับเชิญบางรายได้แสดงความคิดเห็น ในลักษณะที่สนับสนุนทฤษฎีสมคบคิดเกี่ยวกับการต่อต้านวัคซีน และการรักษาโรคโควิด-19 ที่ยังคงไม่ได้รับการพิสูจน์ หรือยืนยันความปลอดภัย ในทางการแพทย์อย่างชัดเจน ผ่านรายการ ซึ่งเป็นสิ่งที่ไม่สามารถหลีกเลี่ยง ได้ ดังนั้น เมื่อรายการได้รับการออกอากาศไป ทางสถานีจึงได้รับการตำหนิ และกระแสวิพากษ์วิจารณ์เกี่ยวกับการเผยแพร่ข้อมูลผิด ๆ ดังกล่าว โดยได้รับการตำหนิทั้งระดับประเทศและระดับนานาชาติ จากผู้เชี่ยวชาญ ด้านสุขภาพ และสาธารณสุข รวมไปถึงจนถึงจากหน่วยงานรัฐบาลจากทั่วโลก

²⁴ Drinkwater, D. (2021, 7 October). Foxtel Australia launches review into Christian TV channel with anti-vax message. ABC News. www.abc.net.au/news/2021-10-07/foxtel-channel-covid-misinformation-claims/100518956

ภาพตัวอย่างการดำเนินรายการของช่องรายการ “DayStar”

ที่มา: www.abc.net.au/news/2021-10-07/foxtel-channel-covid-misinformation-claims/100518956

ประเด็นปัญหาที่เกิดขึ้นโดย “Foxtel Australia” นั้นถือเป็นสิ่งที่สามารถดำเนินการป้องกันล่วงหน้าได้ แต่อย่างไรก็ตาม หากพิจารณาถึงมิติด้านรูปแบบการดำเนินรายการโทรทัศน์ในเชิงสัมภาษณ์ หรือสนทนากันกับแขกรับเชิญ เสรีภาพในการแสดงออกของผู้ร่วมรายการเป็นสิ่งที่ทาง “Foxtel Australia” ไม่สามารถละเลยได้เช่นเดียวกัน ดังนั้น เมื่อเกิดปัญหาคើขึ้น การเข้ารับการตรวจสอบโดยหน่วยงานภาครัฐ ภายหลังการได้รับกระแสวิพากษ์วิจารณ์ของ “Foxtel Australia” จึงเป็นไปโดยสมเหตุสมผล และสอดคล้องกันกับแนวปฏิบัติด้านการกำกับดูแลสื่อของประเทศออสเตรเลีย

แนวทางการจัดการในกรณีที่เป็นข้อมูลบิดเบือนในวิกฤตทางเศรษฐกิจ

วิกฤตทางเศรษฐกิจ เป็นเหตุการณ์ที่สามารถนำเสนอชุดข้อมูลทางสถิติที่ถูกต้องเพื่อใช้เทียบเคียงได้อย่างชัดเจน ดังนั้นแนวทางการจัดการข้อมูลบิดเบือนในวิกฤตทางเศรษฐกิจนั้น จึงต้องสามารถเข้าถึง และมีความรู้ความเข้าใจในการเลือกใช้สถิติอ้างอิงที่เชื่อถือได้เพื่อให้ความรู้ที่ถูกต้องแก่สาธารณชน

จากกรณีศึกษา ที่ประธานาธิบดี โดนัลด์ ทรัมป์ อ้างว่า ในสมัยที่ดำรงตำแหน่งเป็นประธานาธิบดีของประเทศนั้น เศรษฐกิจของสหรัฐอเมริกามีอัตราการเติบโตสูงที่สุดในประวัติศาสตร์ของประเทศ²⁵

สำนักข่าว “Washington Post” เป็นผู้นำเสนอข้อเท็จจริงโดยเป็นผู้ดำเนินการตรวจสอบข้อมูลเชิงสถิติของค่าผลิตภัณฑ์มวลรวมภายในประเทศ โดยอ้างอิงจากมิติด้านผลิตภัณฑ์มวลรวมภายในประเทศ (Gross Domestic Product) ซึ่งเป็นตัวชี้วัดการเติบโตทางเศรษฐกิจได้ดีที่สุด ที่แสดงให้เห็นว่า เมื่อในปี ค.ศ. 2018 สมัยที่ประธานาธิบดี โดนัลด์ ทรัมป์ ดำรงตำแหน่งนั้น ในช่วงไตรมาสที่สองของปี ผลิตภัณฑ์มวลรวมภายในประเทศมีอัตราอยู่ที่ ร้อยละ 4.2 ซึ่งเป็นตัวเลขที่ต่ำกว่าอัตรา ร้อยละ

²⁵ Kessler, G. (2018, September 7). President Trump’s repeated claim: ‘The greatest economy in the history of our country’.

www.washingtonpost.com/politics/2018/09/07/president-trumps-repeated-claim-greatest-economy-history-our-country/?tid=lk_inline_manual_17&tid=lk_inline_manual_25&itid=lk_inline_manual_31

5.1 และ ร้อยละ 4.9 ที่ทำได้เมื่อในปี ค.ศ. 2014 อันเป็นช่วงเวลาในสมัยของอดีตประธานาธิบดี บารัก โอบามาและนำเสนอข้อมูลดังกล่าวแก่สาธารณชนผ่านช่องทางสื่อของตน

President Trump insists this is the best economy in U.S. history. But proving that isn't easy. (Video: Meg Kelly/The Washington Post)

การโต้แย้งคำกล่าวอ้าง ทรมป์ โดย สำนักข่าว “Washington Post”

ที่มา: www.washingtonpost.com/politics/2018/09/07/president-trumps-repeated-claim-greatest-economy-history-our-country/?tid=lk_inline_manual_25

ในกรณีดังกล่าว บุคคลซึ่งถือเป็นแหล่งที่มาของข้อมูลนั้น ถือเป็นบุคคลที่มีอิทธิพลในสังคม ในกรณีนี้ การปรับใช้อำนาจหน้าที่ภายใต้ขอบเขตที่สามารถกระทำได้อย่าง “การตรวจสอบข้อมูล และการนำเสนอข้อมูลดังกล่าวผ่านสื่อกระแสหลัก” โดย สำนักข่าว “Washington Post” จึงถือเป็นรูปแบบการดำเนินการที่เหมาะสมกับบริบทของปัญหา

2. การจัดการกับข่าวลวงประเภท**ข้อมูลผิด**

แนวทางการจัดการในกรณีที่เป็นข้อมูลผิดในวิกฤตภัยธรรมชาติ

“ภัยธรรมชาติ” เป็นประเภทของสภาวะวิกฤตที่สามารถคาดการณ์ วิเคราะห์ และป้องกันได้ล่วงหน้า การจัดการโดยใช้การสื่อสาร นำเสนอ ข้อมูลในวงกว้างอย่างต่อเนื่องในหลากหลายช่องทางของหน่วยงาน ที่รับผิดชอบอย่างเป็นทางการ เพื่อจุดประสงค์ในการป้องกันปัญหา อุปสรรค หรือผลกระทบใด ๆ ที่อาจเกิดขึ้นจากเหตุการณ์ภัยพิบัติทางธรรมชาติ

จากกรณีศึกษา ข่าวลวงในขณะที่ประเทศสหรัฐอเมริกา กำลังเตรียมรับมือกับพายุเฮอริเคนเอร์มา (Irma) ในช่วงปี 2017²⁶ ซึ่งมีข้อมูลเท็จมากมายได้แพร่กระจายทางสื่อออนไลน์ เช่น การโพสต์บนเฟซบุ๊กที่กล่าวอ้างว่าพายุจะเข้าโจมตีเมืองฮุสตันโดยแสดงทั้งแผนที่และการพยากรณ์ไว้ว่ามีระยะเวลากว่า 14 วัน ซึ่งยาวนานกว่าที่ทางการคาดไว้ถึง 9 วัน ต่อมาแม้กรมอุตุนิยมวิทยาจะออกมาแก้ข่าวแต่โพสต์ดังกล่าวถูกแชร์ไปแล้วกว่า 36,000 ครั้ง

²⁶ Johnson, B. (2020, January 24). Fake News During Disasters Putting People's Lives at Risk, Warns Intel Bulletin. Home Land Security Today.US.. www.hstoday.us/subject-matter-areas/intelligence/fake-news-during-disasters-putting-peoples-lives-at-risk-warns-intel-bulletin/

หน่วยข่าวกรองของสหรัฐ ฯ (Intelligence Bulletin) จึงออกมาแจ้งเตือนประชาชนผู้ใช้สื่อถึงเรื่องดังกล่าว และอธิบายเพิ่มเติมว่าข้อมูลที่ผิดในเรื่องนี้ส่วนหนึ่งถูกแพร่กระจายออกไปอย่างไม่ตั้งใจ ทั้งการรีทวีตค่ากล่าวอ้างที่ไม่ได้รับการตรวจสอบข้อเท็จจริงรวมถึงมีการบิดเบือนข้อมูลโดยมีเจตนาหลอกลวงซึ่งการแพร่กระจายข้อมูลเท็จในช่วงภัยพิบัติอาจก่อให้เกิดความสับสน และความเสียหายทางกายภาพได้ และแนะนำให้ผู้ใช้สื่อควรพิจารณาแหล่งที่มาของข้อมูล ความน่าเชื่อถือของผู้รายงาน โลโก้ที่ถูกต้องของสำนักข่าว ความถูกต้องของชื่อโดเมนว่าเรื่องราวทั้งหมดควรถูกส่งต่อหรือไม่ รวมถึงในเรื่องนี้ต้องการข้อมูลเพิ่มเติมก่อนส่งต่อหรือไม่ แนะนำให้ผู้ใช้งานค้นหาภาพข่าวที่สงสัยนั้นแบบย้อนกลับเพื่อพิจารณาว่าก่อนหน้านี้มีการใช้ภาพเดียวกันหรือไม่โดยใช้ Google Chrome คลิกขวาและเลือกค้นหารูปภาพใน Google สำหรับเว็บเบราว์เซอร์อื่นแนะนำให้อัปโหลดหรือวางภาพโดยใช้การค้นหาภาพของ Google หลังจากเลือกไอคอนกล้องเพื่อยืนยันข้อมูลที่ถูกต้อง และหักล้างข่าวปลอมเกี่ยวกับเหตุการณ์ภัยพิบัติ

แนวทางการจัดการในกรณีที่เป็นข้อมูลผิดในวิกฤตเหตุการณ์ความไม่สงบ

“เหตุการณ์ความไม่สงบ” สามารถใช้แนวทางการแก้ปัญหาที่มุ่งเน้นการตรวจสอบข้อมูลที่มุ่งเน้นความถูกต้อง และต้องตรวจสอบข้อมูลกับผู้ที่เกี่ยวข้องโดยตรงกับปัญหา และมีความเป็นตัวแทนของแหล่งอ้างอิงอย่างเป็นทางการและเชื่อถือได้

จากกรณีศึกษา คำกล่าวอ้างของ โดนัลด์ ทรัมป์ ในเรื่องที่อยู่ลงคะแนนเสียงเลือกตั้งในรัฐจอร์เจียมาจากการสวมรอยนำชื่อผู้เสียชีวิตมาลงคะแนน

เสียงในการเลือกตั้งปี ค.ศ. 2020²⁷ จึงเกิดการแพร่กระจายข่าวว่าเกิดการโกงการเลือกตั้งในรัฐจอร์เจีย

ทางสำนักข่าว CNN ได้ตรวจสอบไปยังผู้อำนวยการการเลือกตั้งในรัฐจอร์เจีย ผู้ซึ่งให้ข้อมูลว่า ข่าวที่อ้างว่าชื่อของผู้ลงคะแนนเสียงนั้นเป็นชื่อของผู้เสียชีวิตนั้นไม่เป็นความจริง รวมทั้งยังกล่าวเพิ่มเติมว่า รายชื่อของผู้เสียชีวิตจะถูกถอดออกจากการเลือกตั้งอยู่แล้ว แต่ข่าวเท็จที่เกิดขึ้นอาจจะเกิดจากข้อมูลที่ผิดพลาด หรือกล่าวคือ การที่ผู้มีสิทธิเลือกตั้งมีชื่อเหมือนกับกับผู้เสียชีวิตก็เป็นได้ นอกจากนี้ ทางคณะกรรมการการเลือกตั้งในรัฐจอร์เจียยังได้ดำเนินการตรวจสอบรายชื่อผู้ลงคะแนนเสียงในรัฐจอร์เจีย และพบว่าไม่มีรายชื่อของผู้เสียชีวิตที่ถูกนำไปใช้ในการลงคะแนนเสียงเลือกตั้งใน ค.ศ. 2020 แต่อย่างใด

ผู้อำนวยการการเลือกตั้งในรัฐจอร์เจียยืนยันข้อเท็จจริงผ่านช่องรายการ “CNN”

ที่มา: www.edition.cnn.com/2020/11/12/politics/trump-campaign-georgia-dead-voters-fact-check/index.html

²⁷ Lybrand, H. Subramaniam, T. (2020, November 13). Fact check: Evidence undermines Trump campaign's claims of dead people voting in Georgia. CNN. www.edition.cnn.com/2020/11/12/politics/trump-campaign-georgia-dead-voters-fact-check/index.html

แนวทางการจัดการในกรณีที่เป็นข้อมูลผิดในวิกฤตเหตุการณ์โรคระบาด

INFORMATION

ในวิกฤตเหตุการณ์โรคระบาด ผู้เชี่ยวชาญทางด้านสาธารณสุขถือเป็นบุคคลที่มีบทบาทสำคัญสำหรับกลไกการสื่อสารอย่างมีประสิทธิภาพ โดยเฉพาะการโต้แย้ง และนำเสนอข้อมูลทั้งเชิงการแพทย์ และวิชาการต่อสาธารณชนเพื่อจุดประสงค์ในการสื่อสารเพื่อจัดการข้อมูลผิดได้อย่างมีประสิทธิภาพ

จากกรณีศึกษา ในประเทศสหรัฐอเมริกาที่โดนัลด์ ทรัมป์ อ้างว่า รัฐบาลสหรัฐอเมริกาสามารถควบคุมสถานการณ์การแพร่ระบาดของโคโรนาไวรัสได้อย่างยอดเยี่ยม²⁸ ซึ่งคำกล่าวอ้างดังกล่าวขัดแย้งกับการประเมินของผู้เชี่ยวชาญด้านสาธารณสุข รวมถึงผู้ที่ปรากฏตัวพร้อมกันภายในงาน

ภาพทรัมป์กล่าวอ้างว่า รัฐบาลสามารถควบคุมโรคโควิด-19 ได้เป็นอย่างดี
ที่มา: www.edition.cnn.com/2020/03/15/politics/fact-check-trump-control-coronavirus/index.html

²⁸ Dale, D. (2020, 16 March). Fact check: Trump falsely claims US has 'tremendous control' of the coronavirus. CNN Politics.
www.edition.cnn.com/2020/03/15/politics/fact-check-trump-control-coronavirus/index.html

ในท้ายที่สุด ผู้เชี่ยวชาญทางด้านสาธารณสุขต้องออกมาตอบโต้ข้อความชวนเชื่อของโดนัลด์ ทรัมป์ ที่กล่าวว่าทางรัฐบาลสหรัฐอเมริกาสามารถควบคุมไวรัสชนิดนี้ได้ไม่นั้นไม่เป็นความจริง โดยสถานการณ์ที่เกิดขึ้นในประเทศ ณ เวลานั้นนั้นค่อนข้างวิกฤต และเจ้าหน้าที่มีความกังวลว่าสถานการณ์อาจรุนแรง และเลวร้ายขึ้นในอนาคตข้างหน้า การจะควบคุมไวรัสได้หรือไม่ถือนั้นถือเป็นความท้าทายต่อระบบสาธารณสุขของประเทศเป็นอย่างมาก และเสริมท้ายด้วยการแถลงชุดข้อมูลเกี่ยวกับสถานการณ์จริงและย้ำเตือนประชาชนให้เฝ้าระวัง และติดตามสถานการณ์อย่างต่อเนื่องและรอบคอบโดยบุคลากร และผู้เชี่ยวชาญด้านสาธารณสุข

แนวทางการจัดการในกรณีที่เป็นข้อมูลผิดในวิกฤตอุบัติภัย

INFORMATION

อุบัติภัย นั้น เป็นการเกิดขึ้นโดยการกระทำของมนุษย์ ซึ่งส่งผลกระทบต่อความปลอดภัยของสิ่งมีชีวิตโดยรวมทั้งมนุษย์และสัตว์ ดังนั้นข้อมูลผิดในวิกฤตอุบัติภัยจึงเกิดขึ้นในรูปแบบข้อมูลผลกระทบ **แนวทางที่ใช้ในการจัดการ** คือ การแสดงผลการศึกษาที่เป็นข้อเท็จจริง หรือข้อมูลเชิงวิชาการจากหน่วยงานที่มีความเชี่ยวชาญในประเด็นข่าวนั้น ๆ เพื่อคลายความกังวลต่อสาธารณะ และเผยแพร่ข้อเท็จจริงที่ถูกต้อง

จากกรณีศึกษา ประเด็นเหตุการณ์หอลมละลายของเครื่องปฏิกรณ์นิวเคลียร์ ณ เมือง ฟุกุชิมะ ประเทศญี่ปุ่น ที่เกิดข้อมูลผิดด้านสถานการณ์ในฟุกุชิมะจะทำให้อาหารทะเลไม่ปลอดภัยสำหรับการบริโภค²⁹ ซึ่งประเด็น

²⁹ "The Fukushima Update: Is Wild Alaskan Seafood Safe to Eat?," *Wild Alaskan, Inc.*, MAY 2021, doi: www.wildalaskancompany.com/blog/the-fukushima-update-is-wild-alaskan-seafood-safe-to-eat

ดังกล่าวกลายเป็นปัญหาใหญ่ที่สร้างความกังวล ในระดับนานาชาติ ซึ่งชุดข้อมูลหรือข่าวสารมากมายที่ยังไม่ได้รับการยืนยันข้อเท็จจริงทาง วิทยาศาสตร์ ได้ถูกเผยแพร่ออกไปในวงกว้างผ่านสื่อกระแสหลัก สร้างความเสียหายและความวิตกกังวลแก่ทั้งผู้ประกอบการธุรกิจที่มีความเชื่อมโยงถึง อาหารทะเลจากประเทศญี่ปุ่นและผู้บริโภค

เนื่องด้วยบริบทของข่าวนี้ เป็นผลกระทบอันเกิดขึ้นจากอุบัติเหตุซึ่งไม่สามารถป้องกันได้ และแม้บริบทของเนื้อหาข่าวเดิมจะเกิดขึ้นภายในประเทศ ญี่ปุ่น แต่ด้วยขอบเขตของผลกระทบ คือ ระบบนิเวศทางทะเลที่เชื่อมโยง หลายเขตพื้นที่ทั่วโลก หน่วยงานที่มีความเชี่ยวชาญได้แก่ “The Alaska Department of Environmental Conservation” จึงศึกษา รวบรวม วิเคราะห์ และนำเสนอข้อมูลอย่างเป็นระบบ เพื่อจุดประสงค์ในการยืนยัน ความปลอดภัยในทุกระดับ ของทั้งประชาชน และระบบนิเวศทางทะเล โดยเฉพาะอย่างยิ่งในมิติด้านผลกระทบทางสุขภาพ

Table 1: Alaska fish radiation test results

Region	Species	CollectionDate	Year	Iodine-131	Cesium-134	Cesium-137	Minimum Detection Conc.		
							I-131	Cs-134	Cs-137
Southeast	Chinook Salmon	2022-09-19	2022	NA	ND	ND	NA	3.04	2.90
Southeast	Chum Salmon	2022-09-19	2022	NA	ND	ND	NA	3.02	2.90
Southeast	Halibut	2022-09-19	2022	NA	ND	ND	NA	3.06	2.94
Gulf of Alaska	Pink Salmon	2022-08-23	2022	NA	ND	ND	NA	3.05	2.92
Gulf of Alaska	Pink Salmon	2022-08-23	2022	NA	ND	ND	NA	3.11	2.94
Gulf of Alaska	Sockeye Salmon	2022-08-23	2022	NA	ND	ND	NA	2.96	2.82
Southeast	Halibut	2022-05-10	2022	NA	ND	ND	NA	3.01	2.89
Southeast	Halibut	2022-05-10	2022	NA	ND	ND	NA	3.01	2.89
Southeast	Halibut	2022-05-09	2022	NA	ND	ND	NA	2.97	2.85
Gulf of Alaska	Pollock	2022-04-28	2022	NA	ND	ND	NA	2.98	2.86
Southeast	Herring	2022-03-15	2022	NA	ND	ND	NA	3.00	2.85
AI-BS	Arrowtooth Flounder	2022-02-14	2022	NA	ND	ND	NA	2.96	2.82
AI-BS	Pacific Cod	2022-02-14	2022	NA	ND	ND	NA	2.97	2.84
AI-BS	Yellowfin Sole	2022-02-13	2022	NA	ND	ND	NA	2.92	2.82
AI-BS	Golden King	2021-11-28	2021	NA	ND	ND	NA	3.01	2.88

ภาพแสดงข้อมูลผลการทดสอบร่องรอยของนิวไคลด์กัมมันตรังสีในปลา
ที่มา: dec.alaska.gov/eh/vet/fish-monitoring-program/radioisotopes-in-fish-caught-in-alaskan-waters

3. การจัดการกับข่าวลวงประเภทข้อมูลที่แฝงเจตนาร้าย

แนวทางการจัดการในกรณีที่เป็นข้อมูลที่แฝงเจตนาร้าย
ในวิกฤตภัยธรรมชาติ

หากเป็นการตอบสนองต่อชุดข้อมูลที่ผิดในรูปแบบการกล่าวอ้างเกินจริง จนก่อให้เกิดอันตรายนั้น สามารถใช้แนวทางการบริหารการสื่อสาร เพื่อป้องกันข่าวลวงโดยอาศัยผู้เชี่ยวชาญในศาสตร์สาขานั้น ๆ ซึ่งเป็นรูปแบบการปฏิสัมพันธ์ในลักษณะโต้แย้ง และนำเสนอชุดข้อมูลอื่น เพื่อโต้แย้ง โดยมีที่มาจากแหล่งอ้างอิงที่มีความน่าเชื่อถือ หรือความถูกต้อง ในรายละเอียดมากกว่า

จากกรณีศึกษา การนำเสนอข้อมูลเกินจริงเพื่อมุ่งให้เกิดความเสียหาย ได้แก่ การนำเสนอทฤษฎีสมคบคิด “High Frequency Active Auroral Research Program (HAARP)” หรือโครงการศึกษาสภาพบรรยากาศชั้นบน โดยเครื่องส่งสัญญาณวิทยุของประเทศสหรัฐอเมริกา เพื่อโจมตีสหรัฐอเมริกา³⁰ โดยมีใจความว่า ประเทศสหรัฐอเมริกา ครอบครองอาวุธลับ

³⁰ Thaïs Chaigne. (2021, November). Controlling the weather? : The limitations of the HAARP conspiracy theory. *The Observers, France 24*. Doi: www.observers.france24.com/en/tv-shows/truth-or-fake/20211105-controlling-the-weather-the-limitations-of-the-haarp-conspiracy-theory

ที่มีศักยภาพในการควบคุมสภาพอากาศ และก่อให้เกิดความผิดปกติ
อันนำไปสู่เหตุภัยพิบัติทางธรรมชาติในเขตพื้นที่ต่าง ๆ ทั่วโลกได้

ในการตอบสนองต่อข่าวลวงดังกล่าว มิก เวสต์ ซึ่งเป็นนักเขียน
เชิงวิทยาศาสตร์ที่เชี่ยวชาญด้านทฤษฎีสมคบคิดได้กระทำการโต้แย้ง และ
ชี้แจงเกี่ยวกับชุดข้อมูลที่ได้รับการเผยแพร่สู่สาธารณะ ด้วยการอ้างอิง
รายละเอียดของโครงการ HAARP อย่างชัดเจนและถูกต้อง

แนวทางการจัดการในกรณีที่เป็นข้อมูลที่แฝงเจตนาร้าย
ในวิกฤตเหตุการณ์ไม่สงบ

เช่นเดียวกับข่าวลวงประเภทข้อมูลผิดและข้อมูลบิดเบือน สำหรับเหตุการณ์ไม่สงบนั้น มักเกิดจากการมุ่งเน้นโจมตีฝ่ายตรงข้ามหรือเพื่อหวังผลลัพธ์ทางบวกให้แก่ฝ่ายตนเอง หรือที่มักใช้คำเรียกว่า “ทฤษฎีสมคบคิด” ดังนั้นการนำเสนอข่าวจึงมุ่งไปในทิศทางใดทิศทางหนึ่งอย่างเต็มที่โดยไม่คำนึงถึงความสมดุลของการนำเสนอ ดังนั้น การสร้างความสมดุลหรือการสื่อสารเพื่อจัดการข่าวลวงในสภาวะวิกฤต คือ การส่งเสริมให้มีผู้นำเสนอข้อมูลที่หลากหลายในรูปแบบของการตรวจสอบ หรือกำกับดูแลกันเอง และการตรวจสอบ ติดตาม และนำเสนอข้อบ่งชี้ที่เกี่ยวข้องกับข้อห้ามในการเผยแพร่ข้อมูลเพื่อป้องกันความไม่สงบที่จะเกิดขึ้นหากสาธารณชนได้รับทราบข้อมูลที่ไม่ใช่ชุดข้อมูลสำหรับใช้เปิดเผยต่อสาธารณะ

จากกรณีศึกษา สำนักข่าว Sky News Australia กำลังพัฒนาไปสู่การเป็นช่องรายการที่มุ่งรายงานข้อมูลผ่านรูปแบบของทฤษฎีสมคบคิด³¹

³¹ Davies, A. (2021, 23 February). Sky News Australia is tapping into the global conspiracy set – and it’s paying off. The guardian.
www.theguardian.com/australia-news/2021/feb/24/sky-news-australia-is-tapping-into-the-global-conspiracy-set-and-its-paying-off

เช่น การที่ผู้ประกาศข่าวของ “Sky News Australia” อ้างว่า การที่ “Joe Biden” ได้ขึ้นเป็นประธานาธิบดีนั้น เป็นส่วนหนึ่งของแผนการโดย “พวกหัวสมัยใหม่” ที่มีจุดประสงค์เบื้องหลังคือ “การโค่นล้มอเมริกา” ด้วยเหตุนี้ สถานีจึงถูกมองว่ากำลังเลือกข้าง หรือเอนเอียงไปทางฝ่ายอนุรักษ์นิยมอย่างชัดเจน และสำนักข่าวได้ผลิตเนื้อหารายการพิเศษเพิ่มเติมที่ออกแบบมาเพื่อกระตุ้นความสนใจของผู้สนับสนุนแนวคิดทางฝ่ายขวา โดยเฉพาะ จึงถือเป็นรูปแบบการกระทำที่ชัดเจน และสนับสนุนภาพลักษณ์ของกลุ่มขวาจัดอีกด้วย

ผู้ที่มีบทบาทในการตอบโต้กรณีดังกล่าว ได้แก่ ช่องรายการข่าว “News Corp” ที่ดำเนินการรวบรวมจำนวนยอดการรับชมวิดีโอที่มีเนื้อหาเชิงสนับสนุนฝ่ายอนุรักษ์นิยมหรือฝ่ายขวาวบนแพลตฟอร์มดิจิทัล และพบรายละเอียดว่า ยอดการรับชมวิดีโอเฉลี่ยบนเว็บไซต์ของสำนักข่าว Sky News Australia นั้นมีจำนวนอยู่ที่ 5.2 ล้านครั้งต่อเดือน โดยเฉพาะอย่างยิ่งในช่วงระหว่างเดือนตุลาคม ค.ศ. 2020 ถึงเดือนกุมภาพันธ์ ค.ศ. 2022 ที่เครือข่ายทฤษฎีสมคบคิดของประเทศสหรัฐอเมริกาได้ถูกปิดกั้นจากแพลตฟอร์มโซเชียลมีเดีย ซึ่งเป็นการใช้ข้อมูลเชิงสถิติในการชี้ให้สังคมได้รับทราบความเชื่อมโยงว่า การดำเนินงานอย่างเลือกข้างของ “Sky News Australia” นั้น ได้รับผลประโยชน์ที่คุ้มค่าในการเลือกข้างในรูปแบบของยอดผู้ชมที่พุ่งสูงขึ้น

อีกหนึ่งกรณีที่ต้องใช้แนวทางในการจัดการการสื่อสารเพื่อป้องกันข่าวลวงในสภาวะวิกฤตคือ **กรณีที่คณะกรรมการการเลือกตั้งออสเตรเลีย (AEC) เตรียมพร้อมรับมือกับทฤษฎีสมคบคิด** เนื่องจากบุคคลทางการเมือง

หลายฝ่ายยอมรับถึงการใช้ “วาทกรรมแบบทรมัป” ที่มุ่งสร้างผลประโยชน์ส่วนตัวในการเลือกตั้ง³² โดยใช้แนวทางการออกคำเตือนอย่างเป็นทางการกว่า 45 รายการ **ที่มีเนื้อความเกี่ยวข้องกับการเผยแพร่เนื้อหาเกี่ยวกับเรื่องการเลือกตั้งที่จะเกิดขึ้น** ซึ่งการเปิดเผยข้อมูลที่ไม่ควรให้สาธารณชนรับรู้ อาจก่อให้เกิดความไม่สงบในสังคม เหตุการณ์ดังกล่าวมีที่มาจากความวุ่นวายของการแทรกแซงโดยกลุ่มการเมืองในช่วงการเลือกตั้ง โดยแทรกแซงในรูปแบบของการส่งตัวแทนของกลุ่มตนเข้าเป็นกลุ่มอาสาสมัครเข้าร่วมอบรมก่อนที่จะได้รับมอบหมายภาระหน้าที่ในฐานะเจ้าหน้าที่ผู้ตรวจสอบกระบวนการจัดเลือกตั้ง จึงมีแนวโน้มที่จะจบลงด้วยสถานการณ์การแทรกแซงกระบวนการนับคะแนนเสียงโดยเจ้าหน้าที่ปฏิบัติงานที่มีที่มาจากกลุ่มหัวทางการเมืองเอง

ดังนั้นด้วยสถานะของคณะกรรมการการเลือกตั้งออสเตรเลีย (AEC) ซึ่งเป็นหน่วยงานที่รับผิดชอบโดยตรงจึงออกแถลงการณ์เพื่อแสดงจุดยืนขององค์กร และออกคำเตือนอย่างเป็นทางการเพื่อป้องกันความไม่สงบที่เกิดจากการเผยแพร่เนื้อหาที่เป็นกระบวนการภายในของการนับคะแนนเลือกตั้ง

³² Worthington, E., Bogle, A., Workman, M. (2022, 17 May). AEC on alert for electoral fraud conspiracies as fringe parties embrace Trump-style 'stolen election' lie. ABC News. www.abc.net.au/news/2022-05-17/australians-spreading-trump-election-conspiracies/101057226

4

กรณีศึกษาแนวทางสื่อสาร
และบริหารจัดการข่าวลวง
ที่เป็นที่ยอมรับ
(Best Practice)

ประเทศฟินแลนด์

สหราชอาณาจักร

ประเทศออสเตรเลีย

กรณีศึกษาแนวทางสื่อสาร และบริหารจัดการข่าวลวง ที่เป็นที่ยอมรับ (Best Practice)

ผลการศึกษาจากกรณีศึกษาแนวทางสื่อสารและบริหารจัดการ
ข่าวลวง ซึ่งเป็นที่ยอมรับ คณะผู้จัดทำได้นำเสนอกรณีศึกษาจาก 3 ประเทศ
ได้แก่ ประเทศฟินแลนด์ สหราชอาณาจักร และประเทศออสเตรเลีย

ที่มาของการเลือกกรณีศึกษาพิจารณาจาก

1) การให้ความสำคัญเฉพาะประเทศที่มีการรายงานว่าได้มีการต่อสู้
กับข่าวลวงผ่านสื่อโดยเฉพาะอย่างยิ่งข่าวลวงในสื่อดั้งเดิม (Traditional
media)

2) ศึกษางานวิจัยที่เกี่ยวข้องเพื่อทราบแนวทางต่อสู้กับข่าวลวงในภาพรวมเพื่อนำมาใช้เป็นกรอบในการคัดเลือก พบว่ามีวิธีต่อสู้กับข่าวลวง 3 รูปแบบ ได้แก่ การตรวจสอบข้อเท็จจริง (Fact checking) ความรู้เท่าทันสื่อ (Media literacy) และมาตรการทางกฎหมาย (Laws)

3) พิจารณาคัดเลือกจากตัวแปรที่เกี่ยวข้อง จากการศึกษาเรื่อง “ข้อมูลเท็จในการดำเนินการ: การเปิดรับข่าวลวงเชื่อมโยงกับความไว้วางใจในสื่อที่ลดลง ” นั้นพบว่าการเปิดรับข่าวลวงในสื่อ (fake news exposure) มีผลต่อความเชื่อมั่น (trust) ข่าวในสื่อต่ำ หมายความว่ายิ่งสื่อมวลชนนำเสนอข้อมูลเท็จบ่อยครั้งมากเท่าใดยิ่งส่งผลให้ประชาชนลดความเชื่อมั่นที่มีต่อข่าวในสื่อมวลชนมากเท่านั้น จึงเริ่มต้นพิจารณาโดยให้ความสำคัญกับตัวแปรความเชื่อมั่นที่มีต่อข่าวโดยคัดเลือกประเทศที่ผู้ชมมีความเชื่อมั่นต่อข่าวในสื่อในประเทศของตนระดับสูงจำนวน 3 ประเทศ เฉพาะในประเทศที่ประชากรยังคงรับชมสื่อโทรทัศน์มากกว่า ร้อยละ 50 เพื่อนำมาศึกษาวิธีการจัดการข่าวลวง ซึ่งแสดงผลการศึกษาดังนี้

ประเทศฟินแลนด์ (Finland)

ประเทศฟินแลนด์ สามารถต่อต้าน และแก้ไขปัญหาข่าวลวงได้อย่างมีประสิทธิภาพ และมุ่งเน้น 2 แนวทาง ได้แก่ การให้ความรู้ด้านการตรวจสอบข้อเท็จจริง (Fact Checking) และปลูกฝังความรู้เท่าทันสื่อ (Media literacy) ดังต่อไปนี้

Fact Checking

บทบาทหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง

- โครงการ Fact Bar
- โครงการพัฒนาจริยธรรมสื่อมวลชน

บทบาทสื่อมวลชน

- ให้ประชาชนช่วยตรวจสอบ
- ให้เครื่องมือตรวจสอบแก่ประชาชน
- สื่อใช้ระบบตรวจสอบ 3 ขั้นตอน
- ให้แหล่งข่าวช่วยตรวจสอบ
- จรรยาบรรณวิชาชีพ

แนวทางการจัดการโดยให้ความสำคัญกับการให้ความรู้ด้านการตรวจสอบข้อเท็จจริง (Fact Checking)

ประเทศฟินแลนด์ได้ก้าวขึ้นมาเป็นบทบาทสำคัญในฐานะ “ประเทศที่มีศักยภาพมากที่สุดในการรับมือกับปัญหาข่าวลวง” ที่หลากหลายประเทศทั่วโลกได้ยึดถือเป็นแบบอย่างเพื่อการเรียนรู้

ประเทศฟินแลนด์ได้ริเริ่มกระบวนการจาก “หน่วยงานภาครัฐ” ผู้ซึ่งตระหนักถึงปัญหา และพร้อมปรับใช้ทรัพยากรที่มีอยู่อย่างเต็มประสิทธิภาพในการส่งต่อความตระหนักดังกล่าวไปยังหน่วยงานภาคอื่น ๆ ตลอดจนบุคคลที่เกี่ยวข้องอย่างไม้อาจหลีกเลี่ยงได้ทั้งในระดับสังคม โรงเรียน และครอบครัว ในท้ายที่สุด ปัญหาข่าวลวงจึงไม่ได้เป็นเพียงปัญหาที่เกิดขึ้นแต่กลับกลายเป็น “ภาระหน้าที่” ของทุกคนในสังคม ที่ต้องได้รับการดำเนินการอย่างสอดคล้องกัน

การให้ความสำคัญกับการตรวจสอบข้อเท็จจริง ภาครัฐเข้ามาทำการส่งเสริมตั้งแต่ระดับชั้นปฐมวัยซึ่งถือเป็นรากฐานของความสมดุลในประเทศฟินแลนด์ โดย ณ ปัจจุบัน ระบบการศึกษาของประเทศฟินแลนด์ได้ร่วมมือกันกับ “NGOs” ในการผลักดัน และเปิดตัว “Faktabaari (FactBar)”³³ หรือองค์กรที่ให้บริการด้านการตรวจสอบข้อเท็จจริง เพื่อจุดประสงค์ในการร่วมกันพัฒนา “ชุดการเรียนรู้” ที่มุ่งเน้นการนำเสนอองค์ความรู้เกี่ยวกับความรู้ดิจิทัล ตลอดจนการขัดเกลาทัศนคติของเด็กผ่านการคิด วิเคราะห์ และอภิปรายเชิงวิพากษ์ร่วมกันในประเด็นต่าง ๆ ที่สอดคล้องกันกับสภาพสังคมในปัจจุบัน อาทิ Brexit การย้ายถิ่นฐาน ความมั่นคงทางการเมือง ปัญหาเศรษฐกิจ แพลตฟอร์มโซเชียลมีเดีย และเทคโนโลยีดิจิทัล ในรูปแบบของบทเรียนที่มีคุณภาพ³⁴

³³ <https://faktabaari.fi/>

³⁴ Mackintosh, E. (2019, May). Finland is winning the war on fake news. What it's learned may be crucial to Western democracy. CNN News. www.edition.cnn.com/interactive/2019/05/europe/finland-fake-news-intl/

การก้าวสู่การเป็นประเทศที่ทนต่อการแพร่กระจายของข่าวลวงได้อย่างมั่นคง³⁵ “ศักยภาพที่แข็งแกร่งในการต่อต้านข่าวลวงของสื่อดั้งเดิม” ถือเป็นอีกหนึ่งในปัจจัยสำคัญที่มีอิทธิพลต่อความสำเร็จในการรับมือ และแก้ไข

³⁵ Koponen, H. Sanomat, H. (2018, January 24). Finland remains resistant to 'fake news', disinformation. www.ipi.media/finland-remains-resistant-to-fake-news-disinformation/

ปัญหาการแพร่กระจายของข่าวลวงในประเทศฟินแลนด์ กล่าวคือ ท่ามกลาง การไหลเวียนของชุดข้อมูลจากทั่วทุกมุมโลก กล่าวคือ นอกเหนือไปจาก จริยธรรมสื่อแล้ว บุคลากรด้านสื่อของประเทศฟินแลนด์ยังมีทัศนคติที่ดี ในฐานะนักข่าวมืออาชีพ ที่มุ่งรักษามาตรฐาน และความถูกต้องใน การนำเสนอข่าว หรือในอีกนัยหนึ่งคือ การนำเสนอข้อมูลอย่างครบถ้วน ครอบคลุม และรอบคอบภายใต้ทัศนคติเชิงวิพากษ์ เพื่อจุดประสงค์ใน การนำเสนอความเป็นไปของสังคมโลกในลักษณะของการสร้างความเชื่อมั่น ในสื่อแก่ผู้บริโภค

การพัฒนา และรักษาโครงสร้างพื้นฐานที่แข็งแกร่งของระบบสื่อไม่ เพียงแต่จะส่งเสริมให้ผู้บริโภคมีความเชื่อมั่น และมีความไว้วางใจต่อระบบสื่อ ภายในประเทศเท่านั้น แต่มาตรฐานดังกล่าวยังเป็นอีกปัจจัยสำคัญที่ช่วย ป้องกันการแพร่กระจายของข่าวลวงที่อาจสร้างผลกระทบที่เลวร้ายต่อสังคม ได้ด้วยเช่นกัน

ด้านบทบาทของสื่อมวลชนในฟินแลนด์ กับการตรวจสอบข้อเท็จจริง ปรากฏในเอกสารสารรัฐมนตรีแห่งนอร์ดิก³⁶ (Nordic Council of Minister) ซึ่งเป็นแนวทางที่สื่อมวลชนประเทศเดนมาร์ก ฟินแลนด์ ไอซ์แลนด์ นอร์เวย์ สวีเดน หมู่เกาะแฟโร กรีนแลนด์และโอลันด์นำมาปรับใช้ ร่วมกันโดยความร่วมมือกันของภูมิภาคนอร์ดิกนี้ก็เพื่อพยายามปกป้อง ผลประโยชน์ในหลักการของนอร์ดิกซึ่งค่านิยมที่ใช้อยู่ร่วมกันช่วยให้ภูมิภาคนี้

³⁶ Nordic Council of Minister. (2018). Fighting Fakes-The Nordic Way.

Retrieved 27 November 2022, from <http://www.diva-portal.org/smash/get/diva2:1200348/FULLTEXT01.pdf>

อยู่ในตำแหน่งหนึ่งในผู้นำด้านนวัตกรรมและมีความสามารถในการแข่งขันสูงที่สุดในโลกโดยระบุว่า**“อาวุธที่ดีที่สุดในการต่อต้านข่าวปลอมก็คือ “ข่าวจริงจากวิธีการที่เป็นระบบและมีคุณภาพ”** ซึ่งเป็นสิ่งที่หายไปในสำนักข่าวหลายแห่งในปัจจุบัน ดังแสดงวิธีการในการตรวจสอบข้อเท็จจริงดังนี้

1. ตรวจสอบความถูกต้องโดยผู้ชน โดยทั่วไปการทำงานวารสารศาสตร์ในประเทศที่สื่อมีเสรีภาพนั้นจะไม่มีกระบวนการควบคุมคุณภาพในการทำงาน เพราะถือว่าเป็นสิทธิเสรีภาพของสื่อมวลชน แม้กระทั่งคำตำหนิของผู้กำกับดูแลสื่อมวลชนในประเทศ (media regulators) ก็ไม่มีความสำคัญ เช่นเดียวกับกลุ่มผู้รับสารในยุคก่อนหน้านี้ อย่างไรก็ตาม เมื่อพัฒนาการของผู้รับสารเปลี่ยนไปในยุคปัจจุบันความกดดันของผู้รับสารที่มีต่อการทำงานของสื่อมวลชนได้เพิ่มขึ้นอย่างมากจนทำให้ **“การตรวจสอบสื่อจากผู้ชน”** กลายเป็นปัจจัยหลักใหม่ที่ต้องนำมาพิจารณา ในยุคสมัยของสื่อสังคมออนไลน์ทำให้ผู้รับสารมีเครื่องมือในการตรวจสอบและวิพากษ์วิจารณ์การทำงานของสื่อมวลชนได้ง่ายแม้แต่ความผิดพลาดในการทำงานของสื่อเพียงเล็กน้อยก็อาจถูกผู้รับสารเปิดเผยให้เห็นได้ซึ่งทำให้สื่อมวลชนจำเป็นต้องแก้ไขความผิดพลาดนั้นโดยทันที ยิ่งผู้รับสารจำนวนมากร่วมกันช่วยตรวจสอบสื่อก็จะยิ่งทำให้สื่อมวลชนต้องทำงานด้วยความถูกต้องอย่างมืออาชีพเพิ่มมากขึ้นด้วย

2. ให้อำนาจประชาชนช่วยตรวจสอบ เมื่อผู้รับสารมีอำนาจมากขึ้น โดยสามารถใช้การสื่อสารมวลชนเป็นเครื่องมือตอบโต้การนำเสนอเนื้อหาที่ผิดพลาดของสื่อโดยการตรวจสอบนี้ถือเป็นสิ่งที่ดีที่สุดของสื่อ และเป็นโอกาสที่จะทำให้สื่อมืออาชีพมีความชำนาญในฐานะผู้สื่อข่าวมากขึ้น และช่วยปรับปรุงคุณภาพสื่อมวลชนทั้งในเรื่องความแม่นยำในข้อมูลข่าวสาร

ความเป็นธรรมต่อแหล่งข่าว และต้องเปิดกว้างพร้อมรับการตรวจสอบจากการตรวจสอบการทำงานของประชาชนนี้ทำให้กองบรรณาธิการสื่อมวลชนของทุกประเทศในภูมิภาคต้องประชุมเพื่อหารือ และพัฒนาหลักเกณฑ์ด้านบรรณาธิการร่วมกันทุกปีเพื่อปรับปรุงคุณภาพการทำงานสื่อให้มีมาตรฐานที่สูงขึ้น

3.ระบบตรวจสอบความถูกต้อง 3 ขั้นตอน ในด้านการทำงานของกองบรรณาธิการสื่อมวลชนจะมีกระบวนการตรวจสอบความถูกต้องของข้อมูลข่าวสารตามลำดับโดยเริ่มต้นจาก **1) การประชุมกองบรรณาธิการ** กลางเพื่อหาจุดอ่อนในข้อมูลข่าวสารที่จะนำเสนอและเมื่อมั่นใจว่ามีความถูกต้องแล้วจะดำเนินการในขั้นต่อไป **2) การสร้างภาพรวมของเรื่องเล่าทั้งหมด** โดยกองบรรณาธิการจะตรวจสอบข้อเท็จจริงอย่างเข้มงวดโดยพูดคุยเกี่ยวกับภาพรวมของเรื่องเล่าที่จะนำเสนอว่าควรมีรายละเอียดอะไรบ้างเพื่อพิจารณาว่ายังมีข้อมูลจุดใดที่อาจก่อให้เกิดความเข้าใจผิดจากผู้รับสารหรือไม่ เช่น วิธีการเลือกข้อเท็จจริง เอกสารและผู้เชี่ยวชาญที่ใช้แหล่งที่มาของข้อมูลรวมถึงความคาดหวังของผู้ชมว่าจะสามารถจับผิดในข้อมูลข่าวสารนี้ได้หรือไม่เพียงใดเนื่องจากกองบรรณาธิการไม่ต้องการเสี่ยงต่อการสูญเสียความน่าเชื่อถือในสายตาของผู้รับสาร **3) กระบวนการตรวจสอบข้อเท็จจริงขั้นสุดท้าย** โดยบรรณาธิการอย่างน้อย 2 คนจะร่วมมือกับทีมผู้สื่อข่าวตรวจสอบเนื้อหาทั้งหมดอีกครั้ง

4. ใกล้เคียงกับแหล่งข่าวและผู้รับสาร โดยสื่อมวลชนมีนโยบายที่จะแจ้งให้แหล่งข่าวทราบถึงข้อเท็จจริงที่จะถูกนำเสนอทั้งหมด ไม่เพียงแต่ข้อกล่าวหาแต่ยังรวมถึงสคริปต์และหลักฐานที่ตั้งใจจะเผยแพร่ให้มากที่สุดเท่าที่เป็นไปได้ เนื่องจากแหล่งข่าวคือ หนึ่งส่วนสำคัญของการช่วยตรวจสอบ

ข้อเท็จจริง นอกจากนี้ สื่อออนไลน์จะเผยแพร่สคริปต์สมบูรณ์พร้อมลิงค์ไปยังเอกสารที่จะใช้เพราะนี่คือวิธีการใหม่ของความพยายามเพื่อตอบสนองต่อความท้าทายจนทำให้ตอนนี้กองบรรณาธิการในห้องข่าวต้องก้าวไปอีกขั้นเพื่อสร้างระบบการควบคุมคุณภาพของเนื้อหา

5. มีจรรยาบรรณวิชาชีพ โดยสื่อมวลชนควรที่จะเต็มใจยอมรับการแก้ไขให้มากขึ้นโดยการสอบถามข้อมูลจากแหล่งข้อมูลรวมถึงประชาชนในระดับต่าง ๆ เพื่อให้ข้อมูลข่าวสารที่น่าเสนอมีความถูกต้อง

แนวทางการจัดการโดยให้ความสำคัญกับความรู้เท่าทันสื่อ
(Media literacy)

Media Literacy

บทบาทภาครัฐ

- โครงการพัฒนาความรู้ของคุณครูระดับชั้นอนุบาล
- โครงการ Digital literacy สำหรับเด็ก เยาวชนและครู
- โครงการ Digital Literacy ของประชาชน
- หลักสูตรเพื่อการเรียนรู้ตลอดชีวิตของประชาชน
(The Finnish National Core Curriculum: NCC)

บทบาทภาครัฐบูรณาการกับเอกชน

- หลักสูตรการศึกษารู้เท่าทันสื่อในชั้นเรียนของเด็กและเยาวชน

ปัจจัยหลักที่มีอิทธิพลต่อกระบวนการเรียนรู้ของทั้งระบบสังคม และทัศนคติของประชากรชาวฟินแลนด์อย่างมีนัยสำคัญคือ “ความสมดุล” กล่าวคือ โอกาส และสิทธิ์ในการตั้งคำถาม และรับฟังคำตอบโดยปราศจากอคติจากทุกฝ่าย ร่วมกันกับช่องทางการเรียนรู้ เพื่อการศึกษา วิเคราะห์ และตระหนักเพิ่มเติมเกี่ยวกับข้อมูลที่มีอยู่รอบตัว โดยเฉพาะอย่างยิ่งในรูปแบบของ “ความรู้ด้านดิจิทัล (Media literacy)” ทั้งนี้ ในอีกนัยหนึ่ง ความสมดุลดังกล่าวนี้เปรียบได้กับ “หลักปฏิบัติด้านประชาธิปไตย” ที่ได้รับการปลูกฝัง และตระหนักได้อย่างมีประสิทธิภาพโดยประชาชนในสังคม

การส่งเสริมทักษะดิจิทัลของฟินแลนด์ ดำเนินการทั้งผ่านการศึกษาในระบบ และการศึกษาตลอดชีวิต ซึ่งให้ความสำคัญกับการจัดทำชุดความรู้เพื่อนำไปปรับใช้อย่างเหมาะสมกับประชากรในแต่ละช่วงวัย อีกหนึ่งปัจจัยที่เปรียบเทียบกับรากฐานของความสมดุลในประเทศฟินแลนด์คือ “คุณครูอนุบาล” ผู้เปรียบได้กับด่านแรกของศักยภาพในการตระหนัก และรับมือกับข่าวลวงของเด็ก ผู้ซึ่งต้องเติบโตกลายเป็นประชากรหลักของประเทศต่อไป ซึ่ง คุณครูในระดับชั้นอนุบาลเป็นกลุ่มเป้าหมายที่จะต้องได้รับการเรียนรู้จาก “Faktabaari (FactBar)”³⁷ หรือองค์กรที่ให้บริการด้านการตรวจสอบข้อเท็จจริง เพื่อจุดประสงค์ในการร่วมกันพัฒนา “ชุดการเรียนรู้” ที่มุ่งเน้นการนำเสนอองค์ความรู้เกี่ยวกับความรู้ดิจิทัล ตลอดจนการขัดเกลาทัศนคติของเด็ก³⁸

³⁷ www.faktabaari.fi

³⁸ Mackintosh, E. (2019, May). Finland is winning the war on fake news. What it's learned may be crucial to Western democracy. CNN News. www.edition.cnn.com/interactive/2019/05/europe/finland-fake-news-intl/

กลยุทธ์ในการจัดทำชุดความรู้เพื่อต่อสู้ข่าวลวงของประเทศฟินแลนด์ที่น่าสนใจคือ การสร้างการเรียนรู้ตั้งแต่ระดับเยาวชน โดยผ่านชุดตัวอย่างข้อมูลเท็จ ซึ่งวิธีการดังกล่าวส่งผลให้ประเทศฟินแลนด์ก้าวสู่การเป็นโรลโมเดลสำหรับการต่อต้านข่าวลวง และการปลูกฝังความรู้ดิจิทัล³⁹ โดยปรากฏหลักฐานของความสำเร็จจากกรณีประเทศฟินแลนด์เป็นหนึ่งในประเทศที่ต้องรับมือกับระลอกของข่าวลวงจากภัยใกล้ตัวอย่างประเทศรัสเซีย โดยเฉพาะอย่างยิ่งในภายหลังเหตุการณ์การผนวกคาบสมุทรไครเมียที่เกิดขึ้นเมื่อในปี 2014 แต่กลับสามารถรับมือ และบริหารจัดการวิกฤตดังกล่าวได้อย่างมีประสิทธิภาพ กล่าวคือ ประชาชนในประเทศสามารถตระหนัก แยกแยะ และไม่ตกเป็นเครื่องมือจากการโน้มน้าวด้วยชุดข้อมูลที่สร้างขึ้นเพื่อจุดเป้าหมายอันไม่พึงประสงค์

ด้วยกระบวนการดำเนินการภายใต้โครงการต่อต้านข่าวลวงที่ริเริ่มโดยรัฐบาลฟินแลนด์ ซึ่งมุ่งเน้นไปที่การสร้างความรู้ความตระหนัก และส่งต่อองค์ความรู้ด้าน “Digital literacy” แก่ประชาชนในประเทศอย่างต่อเนื่อง ทั้งนี้หนึ่งในปัจจัยสำคัญที่มีอิทธิพลอย่างมีนัยสำคัญต่อความสำเร็จ ของโครงการโดยหน่วยงานภาครัฐ คือ การมีส่วนร่วมแบบข้ามสายงาน หรือ “Cross-departmental engagement” ที่กำหนดให้ทุกฝ่ายต้องร่วมมือ ร่วมแรง และผลักดันกระบวนการดำเนินงานให้เกิดเป็นความบูรณาการ เพื่อประโยชน์สูงสุดของประเทศ ในฐานะส่วนหนึ่งของสังคม ผู้ซึ่งมีภาระหน้าที่ที่ผูกพันกันรวมไปจนถึงกระบวนการวิเคราะห์ปัญหาแบบ “Bottom-Up Approach”

³⁹ Nolan, S. A., Kimball M. (2022, May 23). How Finland Fights

Disinformation. Psychology Today.

www.psychologytoday.com/us/blog/misinformation-desk/202205/how-finland-fights-disinformation

ที่มุ่งสนับสนุนการแก้ไขปัญหาที่ต้นเหตุ กล่าวคือ ระบบการศึกษาที่มีหน้าที่ในการปลูกฝังองค์ความรู้ และทัศนคติที่ถูกต้องแก่เด็ก และเยาวชนของประเทศ โดยการเน้นการนำเสนอรายละเอียดเกี่ยวกับข้อมูลที่ผิด หรือ 'ไม่ถูกต้อง' (Misinformation) ข้อมูลที่บิดเบือน (Disinformation) และข้อมูลที่ขาดประสิทธิภาพ (Malinformation) หรือการนำเสนอข้อมูลที่มีเจตนาอื่นใดแอบแฝง มากกว่าการมุ่งนำเสนอเกี่ยวกับปัญหาด้านข่าวลวง หรือข้อมูลเท็จโดยตรง เพื่อจุดประสงค์ด้านการฝึกฝนทักษะด้านการคิด วิเคราะห์ และอภิปรายเชิงวิพากษ์ของเด็ก

สรุปได้ว่า ภายใต้มุมมองความคิดของรัฐบาลฟินแลนด์ การสร้างสรรค์ “ตัวอย่าง” ของชุดข้อมูลอันเป็นเท็จ เพื่อการนำเสนอ และการอภิปราย ร่วมกัน ภายใต้การกำกับดูแลของบุคลากร และผู้เชี่ยวชาญ ของเด็ก และเยาวชนในห้องเรียนคือ วิธีการที่ดีที่สุดในการปรับใช้แผนกลยุทธ์ในเชิงปฏิบัติ ที่จะสร้างผลประโยชน์ที่สามารถจับต้องได้ กล่าวคือ ศักยภาพ และทักษะ การรู้เท่าทันชุดข้อมูลที่นำเสนอโดยสื่อ เนื่องด้วยประสบการณ์การเรียนรู้ที่จดจำมาจากประสบการณ์ตรง หรือในอีกนัยหนึ่ง การปรับใช้รายละเอียดที่เกิดขึ้นจากการทดลองปฏิบัติจริงของเด็ก และเยาวชน และอิทธิพลอันเป็นสาเหตุของผลกระทบเชิงลบจากการเผยแพร่ข่าวลวงคือ วิธีการนำเสนอ หรือ การปรับใช้ข้อมูลให้เป็นไปตามเป้าหมายประสงค์ของบุคคลผู้เผยแพร่ ดังนั้น การนำเสนอการเรียนรู้เกี่ยวกับข้อมูลที่ผิด ข้อมูลที่บิดเบือน และข้อมูลที่ขาดประสิทธิภาพเพื่อการสร้างความตระหนักรู้แก่เด็กจึงเป็นทักษะที่มีความสำคัญอย่างมากต่อศักยภาพในการรับมือ และแก้ไขปัญหาข่าวลวง สำหรับเด็ก โดยเฉพาะอย่างยิ่งในบริบทของสังคมออนไลน์

อีกกรณีตัวอย่างที่ย้ำความสำเร็จของการต่อสู้กับข่าวลวงโดยมุ่งเน้น การพัฒนาทักษะดิจิทัล ได้แก่ กลยุทธ์การให้ความสำคัญกับการออกแบบชุด

ความรู้ที่มีความหลากหลายและเหมาะสมกับกลุ่มเป้าหมาย โดยในกรณีนี้คือการสนับสนุนให้เริ่มเรียนรู้เกี่ยวกับข่าวลวงขึ้นตั้งแต่ในการเรียนรู้ในระดับชั้นประถมศึกษา⁴⁰ ผ่านการออกแบบการเล่าเรื่องที่เหมาะสมกับเยาวชน โดยใช้แนวทางการเล่าเรื่องแบบเทพนิยาย

“เพราะเทพนิยายคือ สิ่ง que เข้าถึงโดยทุกเพศทุกวัย” ในอีกนัยหนึ่งสามารถกล่าวได้ว่า แม้กระทั่งกับบุคคลในช่วงวัยผู้ใหญ่เองก็มีเทพนิยาย หรือเรื่องราวปรัมปราที่ยึดมั่นในจิตใจ และปัจจัยดังกล่าวได้กลายมาเป็นจุดเริ่มต้นที่ส่งผลกระทบให้ประเทศฟินแลนด์ได้ผลักดัน “การเรียนรู้ในวัยเด็ก” ที่สามารถขัดเกลา และอาจคงอยู่ต่อไปได้แม้ในอนาคต ซึ่งเชื่อมโยงถึงกระบวนการทางความคิดของเด็ก และรูปแบบการแสดงออกเชิงการกระทำ ในฐานะนักสืบผู้ซึ่งอยากรู้อยากเห็น และต้องการรับทราบคำตอบ ซึ่งวิธีการดังกล่าวสามารถนำมาปรับใช้ร่วมกันกับกระบวนการต่อต้าน และยุติปัญหาข่าวลวงที่แพร่ระบาด และส่งผลต่อรูปแบบการดำเนินชีวิตของผู้คนในสังคมได้ สืบเนื่องจากการเรียนการสอนของระบบการศึกษาของประเทศฟินแลนด์ ที่มุ่งเน้นไปที่ศักยภาพด้านการคิด และวิเคราะห์เชิงวิพากษ์นั้น แตกต่างอย่างสิ้นเชิงจากมูลเหตุของการเกิดข่าวลวงด้วยการกล่าวหาบุคคล หรือข้อมูลใด ๆ ว่าเป็นเท็จด้วยอคติ และความเกลียดชัง

⁴⁰ Henley, J. (2020, 29 January). How Finland starts its fight against fake news in primary schools. The Guardian.
www.theguardian.com/world/2020/jan/28/fact-from-fiction-finlands-new-lessons-in-combating-fake-news

กลยุทธ์ที่เป็นการปิดท้ายการส่งเสริมทักษะดิจิทัลของประเทศฟินแลนด์ ได้แก่ ความสำเร็จในการผลักดันเข้าสู่หลักสูตรที่การเรียนรู้ภาคบังคับ โดยใช้รูปแบบการเรียนการสอนของระบบการศึกษาที่มุ่งเน้นการคิด วิเคราะห์ และถ่ายทอดสารอย่างมีวิจารณญาณ⁴¹ ผ่านการออกแบบ

⁴¹ Horn, S., Veermans, K. (2019). Critical thinking efficacy and transfer skills defend against ‘fake news’ at an international school in Finland. Journal of

หลักสูตรที่พัฒนาเข้าสู่การเรียนรู้ภาคบังคับ เพื่อต่อสู้กับข่าวลวง⁴² หน่วยงานที่เกี่ยวข้องภายในประเทศฟินแลนด์อย่างได้ดำเนินการออกแบบหลักสูตร “The Finnish National Core Curriculum (NCC)”

FINNISH NATIONAL
AGENCY FOR EDUCATION

ภาพสัญลักษณ์องค์กรจัดหลักสูตรการศึกษาของฟินแลนด์

ที่มา : www.oph.fi

ที่ผสมผสานทั้งมุมมองทางโลกทัศน์ หลักปรัชญา และหลักจริยธรรมในสังคม พร้อมด้วยการแยก หรือระบุรายวิชาดังกล่าวเป็นสาขาวิชาทั่วไป ที่จำเป็นต้องควมรวมอยู่ภายในหลักสูตรการเรียนรู้ภายในสถานศึกษา เพื่อการเรียนการสอนด้านการคิด วิเคราะห์ และถ่ายทอดสารอย่างมีวิจารณญาณ (Critical thinking: CT) กล่าวคือ การคิด และสื่อสารเชิงวิพากษ์ แก่นักเรียนทุกคน ทั้งนี้ สาขาวิชาดังกล่าวได้กลายมาเป็นหนึ่งในอิสรภาพด้านการเรียนรู้ ที่มีอิทธิพลในการส่งเสริม และเตรียมความพร้อมแก่

Research in International Education, 18(1), 23-41.

www.journals.sagepub.com/doi/full/10.1177/1475240919830003

⁴² Charlton, E. (2019, May 21). How Finland is fighting fake news - in the classroom. World Economic Forum.

www.weforum.org/agenda/2019/05/how-finland-is-fighting-fake-news-in-the-classroom/

ประชากรภายในประเทศ เพื่อการป้องกันตนเองจากการถูกโน้มน้าว ถูกหลอกลวง หรือหลงเชื่อในข่าวลวง

การฝึกฝนให้เด็ก และเยาวชนรุ่นใหม่เติบโตขึ้นเป็นบุคคลที่มี วิจารณ์ญาณคือ หนึ่งในวิธีการรับมือกับปัญหาข่าวลวงได้อย่างมีประสิทธิภาพ มากที่สุดวิธีหนึ่ง โดยเฉพาะอย่างยิ่งกับมุมมองความคิดของรัฐบาลฟินแลนด์ กล่าวคือ ภาระหน้าที่ของเด็ก และเยาวชนคือ การสงสัย และตั้งคำถามอย่าง ซาญฉลาด ในขณะเดียวกัน สังคมโดยรอบก็ควรพร้อมรองรับ และเปิดโอกาส ให้เด็ก และเยาวชนได้มีพื้นที่ในการอภิปราย หรือวิพากษ์ด้วยเหตุและผล อย่างสอดคล้องกันด้วยเช่นเดียวกัน ในท้ายที่สุด เด็ก และเยาวชนจะได้รับ ประสบการณ์การเรียนรู้ รวมไปถึงจนถึงทักษะด้านการคิด วิเคราะห์ และ วิพากษ์ได้อย่างมีวิจารณ์ญาณ โดยศักยภาพดังกล่าวสามารถนำไปปรับใช้ ร่วมกันในบริบทด้านดิจิทัล หรือสังคมโซเชียลมีเดีย อันเป็นสถานที่ที่ข่าวลวง ข้อมูลเท็จ หรือสิ่งที่ไม่ถูกต้องตามหลักสังคมในมิติต่าง ๆ สามารถถูกเผยแพร่ ได้อย่างง่ายดาย และรวดเร็ว

ภาพ นักเรียนกำลังทำแบบฝึกหัดโดยกำลังพิจารณาเนื้อหาใน Tiktok
ที่มา : www.nytimes.com/2023/01/10/world/europe/finland-misinformation-classes.html

สรุปได้ว่า ภายใต้การเผชิญสภาวะเช่นเดียวกันกับประเทศอื่น ๆ ประเทศฟินแลนด์เป็นหนึ่งในประเทศที่ต้องประสบกับสถานการณ์ที่ข่าวลวงหรือข้อมูลเท็จได้ถูกนำเสนอ และส่งต่อผ่านสื่ออย่างกว้างขวาง แต่อย่างไรก็ตาม ประชากรชาวฟินแลนด์กลับมีศักยภาพในการระบุ และตระหนักได้ว่าชุดข้อมูลใด ๆ ก็เป็นข่าวเท็จ ที่อาจสร้างผลกระทบเชิงลบต่อทั้งตนเอง และสังคมได้อย่างมีประสิทธิภาพ ทั้งนี้ ศักยภาพดังกล่าวเกิดขึ้นจากการผลักดัน และการให้การสนับสนุนโดยทุกหน่วยงาน ทั้งภาครัฐ และเอกชน

ภายในประเทศฟินแลนด์ ในการร่วมกันสร้างสรรค์ทั้งสภาพแวดล้อม ทรัพยากร ตลอดจนองค์ความรู้ เพื่อการศึกษา ที่มีประสิทธิภาพแก่ประชาชน อย่างเป็นระบบ และต่อเนื่อง ซึ่งรูปแบบการรับมือ และแก้ไขปัญหาข่าวลวง ที่มีประสิทธิภาพที่สุดคือ การปลูกฝัง ผลักดัน และกระตุ้นทักษะการรับรู้ ตลอดจนการคิด และวิเคราะห์อย่างมีเหตุและผลของเด็ก ผู้ซึ่งสามารถเติบโต ขึ้นเป็นบุคคลวัยผู้ใหญ่ที่มีประสบการณ์การเรียนรู้ที่ครอบคลุมทั้งศักยภาพ และประสิทธิภาพในการปรับใช้วิจารณญาณได้อย่างสอดคล้องกันกับบริบท ต่าง ๆ ในสังคม โดยรูปแบบการรับมือ และแก้ไขปัญหาดังกล่าวนี้นี้ ถือเป็น แผนการดำเนินการในระยะยาวที่ประเทศฟินแลนด์เลือกผลักดัน และ สนับสนุน

สหราชอาณาจักร (United Kingdom)

แนวทางการจัดการข่าวลวงของสหราชอาณาจักร มีความผสมผสานกันทั้ง 3 รูปแบบ ได้แก่ การตรวจสอบข้อเท็จจริง (Fact checking) การสร้างความรู้เท่าทันสื่อ (Media literacy) และการใช้มาตรการทางกฎหมาย (Laws) ดังแสดงผลการศึกษาต่อไปนี้

แนวทางการจัดการโดยให้ความสำคัญกับการให้ความรู้ด้านการตรวจสอบข้อเท็จจริง (Fact Checking)

Fact Checking

บทบาทหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง

- หน่วยต่อต้านการบิดเบือนข้อมูล (Counter-disinformation unit)
- การจัดทำเว็บไซต์ fullfact.org เพื่อตรวจสอบข่าวลวง
- การจัดตั้งหน่วยงานเฝ้าระวังสถานการณ์วิกฤต (Rapid response unit)

บทบาทสื่อสาธารณะ (BBC)

- นำเสนอข้อมูลอย่างเท่าเทียมทั่วถึง
- เล่าเรื่องให้น่าสนใจ
- นำเสนอข้อมูลที่ถูกต้องอย่างรวดเร็ว
- ทบทวนผลลัพธ์ที่เกิดขึ้นเพื่อปรับแนวปฏิบัติ

สืบเนื่องจากในขณะนี้วิกฤตโควิด-19 ยังคงแพร่ระบาดไปทั่วโลก กระแสเรื่องราวลวงมากมายเกี่ยวกับเรื่องโรคระบาดก็ได้แพร่กระจายออกไปเช่นกัน ทำให้ในระยะเวลาช่วงนี้ข้อมูลข่าวสารที่เผยแพร่ออกไปสร้างความสับสนมากมายให้กับประชากรโลก จากรายงานพบว่ารัฐบาลของ

สหราชอาณาจักรกำลังเฝ้าติดตามรายการข้อมูลที่เป็นฉนวนเหตุสร้างความเข้าใจผิดแก่ประชาชนอย่างไม่มีที่สิ้นสุด ผ่านช่องทางออนไลน์ที่มีบทบาทสำคัญต่อการเข้าถึงข้อมูลที่ง่ายขึ้น เพียงแค่เลื่อนดูหน้าไทม์ไลน์ Facebook Twitter หรือ Instagram ก็สามารถพบโพสต์ลวงเป็นจำนวนหนึ่ง ด้วยข้อมูลที่ไม่ถูกต้องดังกล่าวปรากฏขึ้นมากมายบนโลกออนไลน์ จึงกลายเป็นเรื่องยากที่ประชาชนจะสามารถคัดกรอง หรือระบุได้ว่าข้อมูลใดเป็นความจริง ส่งผลให้รัฐบาลของสหราชอาณาจักร มีการประกาศตั้ง "Counter-disinformation unit" หรือ "หน่วยต่อต้านการบิดเบือนข้อมูล" ขึ้น นำโดยกรมดิจิทัล วัฒนธรรม สื่อและการกีฬา (Department for Digital, Culture, Media and Sport) ซึ่งมีกระบวนการทำงานร่วมกับสื่อโซเชียลเพื่อปราบปรามข้อมูลเท็จเกี่ยวกับโคโรนาไวรัสที่ถูกเผยแพร่ออกไป นอกจากนี้ทาง National Health Service (NHS) หรือ ระบบบริการสุขภาพแห่งชาติแห่งสหราชอาณาจักร ได้ประกาศความร่วมมือกับ Google Twitter และ Instagram เพื่อช่วยหยุดการแพร่กระจายของข้อมูลเท็จ อีกทั้งยังส่งเสริมให้มีการเผยแพร่คำแนะนำเรื่องการเดินทาง และคำแนะนำด้านสุขภาพที่มีมาอ้างอิงมาจากทาง NHS อย่างถูกต้อง กำหนดเป้าหมายไปยังผู้ใช้โซเชียลค้นหาข้อความ เช่น "การรักษาโคโรนาไวรัส" และ "อาการของโคโรนาไวรัส" เป็นต้น

Department for Digital, Culture, Media & Sport

ภาพสัญลักษณ์กรมดิจิทัล วัฒนธรรม สื่อและการกีฬา

ผู้จัดตั้ง “หน่วยต่อต้านการบิดเบือนข้อมูล”

ที่มา : www.gov.uk

ภาพสัญลักษณ์ระบบบริการสุขภาพแห่งชาติสหราชอาณาจักร

ที่มา www.nhs.uk

ได้มีการจัดตั้งเพิ่มเติมโดยรัฐบาลของสหราชอาณาจักรได้จัดตั้ง
หน่วยงานเฝ้าระวังสถานการณ์วิกฤต (Rapid response unit) เพื่อ
ปราบปรามข้อมูลเท็จเกี่ยวกับการระบาดของโคโรนาไวรัส⁴³ ซึ่งเป็น
หน่วยงานภายในสำนักงานคณะรัฐมนตรีที่ทำงานร่วมกับผู้ให้บริการ
แพลตฟอร์มสื่อโซเชียลมีเดีย เพื่อลบข่าวลวง และเนื้อหาที่เป็นอันตรายที่

⁴³ BBC. (2020, March 30). Coronavirus: Fake news crackdown by UK government. BBC. www.bbc.com/news/technology-52086284

ปรากฏอยู่บนโลกออนไลน์ โดยมีความพยายามจัดการกับปัญหาต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นบนโลกออนไลน์ อย่างเช่น ประเด็นการอ้างตัวเป็นผู้เชี่ยวชาญปลอม เผยแพร่ข้อมูลทางการแพทย์ที่เป็นเท็จ และอาชญากรที่ใช้การหลอกลวงแบบ Phishing scams เป็นรูปแบบการหลอกลวงโดยใช้อีเมล หรือหน้าเว็บไซต์ปลอม เพื่อให้ได้มาซึ่งข้อมูล เช่น ชื่อผู้ใช้ รหัสผ่าน หรือข้อมูลส่วนบุคคลอื่น ๆ เพื่อนำข้อมูลที่ได้ไปใช้ในการเข้าถึงระบบโดยไม่ได้รับอนุญาต หรือสร้างความเสียหายในด้านอื่น⁴⁴ ตัวอย่างเช่น รัฐบาลเริ่มส่งข้อความเตือนให้ผู้คนอาศัยอยู่ในบ้านท่ามกลางสถานการณ์แพร่ระบาดของโรคโควิด ก็พบข้อความที่มีเนื้อหาปลอมหลายฉบับเริ่มเผยแพร่บนโซเชียลมีเดีย และในส่วนของผู้ให้บริการแพลตฟอร์มโซเชียลมีเดียต่าง ๆ ได้ประกาศมาตรการบนช่องทางสื่อของตนเอง เพื่อพยายามต่อสู้กับการแพร่กระจายของข้อมูลเท็จเกี่ยวกับโคโรนาไวรัสอีกด้วย

ในอดีตความกังวลเกี่ยวกับข่าวที่เผยแพร่ออกมาสู่สังคมมักเน้นไปที่สื่อดั้งเดิม โดยทั่วไปคือ หนังสือพิมพ์และผู้เผยแพร่กิจการกระจายเสียงและโทรทัศน์ ซึ่งมีบทบาทสำคัญในการดูแลและควบคุมข้อมูลที่เผยแพร่ออกไปยังสาธารณะ แต่ในช่วงระยะเวลาไม่นานมานี้ พบว่า ความกังวลเกี่ยวกับการเผยแพร่ข่าวสารไม่เพียงแต่เฉพาะสื่อดั้งเดิมอีกต่อไป แต่ยังรวมไปถึงข่าวที่เผยแพร่ทางอินเทอร์เน็ตและสื่อโซเชียลมีเดียเข้ามาด้วย เริ่มพบการรายงานปัญหาที่เรียกว่า “ข่าวลวง” ปรากฏให้เห็นบนช่องทางนี้มากขึ้น รัฐบาลของ สหราชอาณาจักรมองว่าประเด็นข่าวลวงที่เกิดขึ้นเป็นปัญหา

⁴⁴ สำนักงานพัฒนาธุรกรรมทางอิเล็กทรอนิกส์ (ETDA). (2555, 30 เมษายน). รู้จัก Phishing และการป้องกัน. www.etda.or.th/th/Our-Service/ThaiCERT/Incident-Coordination/Information/Published-documents/General/papers-general/รู้จัก-Phishing-และการป้องกัน.

เนื่องจากการเผยแพร่ข้อมูลเท็จทางออนไลน์ถือว่าเข้าข่ายการปลอมแปลงข่าวเท็จ หรือข้อมูลบิดเบือน โดยพยายามให้กลายเป็นข่าวที่ถูกต้องตามกฎหมาย ทั้งนี้ แรงจูงใจเบื้องหลังการเผยแพร่ข่าวลวงอาจเป็นเรื่องการเงิน เพื่อดึงดูดปริมาณการใช้อินเทอร์เน็ต และรายได้จากการโฆษณา หรือเรื่องส่วนบุคคล มีจุดประสงค์เพื่อทำร้ายบุคคลอื่น หรือเรื่องทางการเมือง มีจุดประสงค์เพื่อโน้มน้าวอุดมการณ์ของประชาชน และอาจมีเหตุผลอื่นประกอบเข้ามาได้ ด้วยเหตุนี้ คณะกรรมการการรัฐสภาของสหราชอาณาจักร (คณะกรรมการการด้านวัฒนธรรม สื่อ และการกีฬา) ได้เริ่มทำงานเพื่อแก้ไขปัญหาข่าวลวง โดยเฉพาะอย่างยิ่ง คณะกรรมการมีความสนใจในประเด็นที่ว่า 1) 'ข่าวลวง' คืออะไร และเมื่อคำอธิบายที่ถูกต้องถูกทำให้กลายเป็นข่าวลวง 2) ผลกระทบของข่าวลวงส่งผลกระทบต่อความเข้าใจของสาธารณชนโลก และการตอบสนองของสาธารณชนที่มีต่อสื่อสารมวลชนแบบดั้งเดิม 3) ทิศทางการตอบสนองต่อข่าวลวงที่ต่างกันตามปัจจัยความแตกต่างด้านช่วงอายุ ภูมิหลังทางสังคม และเพศ เป็นอย่างไร 4) การเปลี่ยนแปลงในการขายและการวางโฆษณา ช่วยกระตุ้นการเติบโตของข่าวลวงหรือไม่ เช่น การนำข่าวลวงไปสร้างกำไรเพื่อดึงดูดการเข้าชมเว็บไซต์ให้มากขึ้น และทำให้รายได้จากผู้โฆษณาเพิ่มขึ้น 5) เครื่องมือที่ใช้ค้นหาข้อมูล และแพลตฟอร์มโซเชียลมีเดีย ควรมีความรับผิดชอบในการแก้ไขปัญหาข่าวลวงอย่างไร

จากปัญหาการแพร่กระจายของข้อมูลเท็จ ข่าวลวง ที่เกิดขึ้นบนโลกออนไลน์ ที่ส่งผลกระทบต่อผู้รับสารวัยผู้ใหญ่และยังส่งผลกระทบต่อเด็กและเยาวชนที่ใช้งานแพลตฟอร์มโซเชียลมีเดียต่าง ๆ บนโลกอินเทอร์เน็ต แม้อาจใช้งานเพื่อความบันเทิง ไม่ได้ติดตามข่าวสารโดยตรง หน่วยงานที่เกี่ยวข้องในการดูแลเด็กและเยาวชนหลายภาคส่วน จึงมีปฏิริยาแสดงความ

พยายามช่วยเหลือ ป้องกัน ดูแล การเข้าถึงอินเทอร์เน็ตที่ปลอดภัยสำหรับเด็กและเยาวชนมากยิ่งขึ้น ประกอบกับท่ามกลางวิกฤตโควิดไวรัสที่แพร่ระบาดไปทั่วโลก กระแสข่าวลวงที่เกี่ยวกับไวรัสและโรคระบาดชนิดดังกล่าวก็แพร่กระจายออกไปบนสื่อโซเชียลมีเดียเป็นจำนวนมาก ส่งผลให้รัฐบาลของสหราชอาณาจักรต้องกำหนดวิธีการจัดการกับข่าวลวงที่สร้างความเข้าใจผิดโดยถือเป็นปัญหาสำคัญไม่น้อยไปกว่าการแพร่ระบาดของโรคติดต่อ วิธีการจัดการที่รัฐบาลใช้คือ การประกาศจัดตั้งหน่วยต่อต้านการบิดเบือนข้อมูล (Counter-disinformation unit) ขึ้น แสดงให้เห็นกระบวนการทำงานร่วมกันหลายฝ่าย ทั้งภาครัฐและภาคเอกชนในฐานะผู้ให้บริการโซเชียลมีเดียบนแพลตฟอร์มต่าง ๆ ด้านการเผยแพร่ข้อมูลข่าวสารเท็จจากสื่อดั้งเดิมในอดีต ที่ได้พยายามต่อสู้โซเชียลบนโลกออนไลน์ที่ปรากฏการนำเสนอข่าวสารมากมายทั้งข่าวจริงและข่าวลวงปะปนกันอยู่ ความกังวลดังกล่าวส่งผลให้รัฐบาลของสหราชอาณาจักรเล็งเห็นประเด็นเรื่องข่าวลวงเป็นปัญหาที่ต้องมีการจัดการ ด้วยเหตุนี้ จึงมีความพยายามแก้ไขปัญหาลวงจากการทำงานของคณะกรรมการสิทธิมนุษยชนของสหราชอาณาจักร และมีการรายงานความสนใจจุดที่ต้องการแก้ปัญหาข่าวลวงต่าง ๆ ทั้งนี้ ยังต้องรอดูติดตามต่อไปว่าคณะกรรมการสิทธิมนุษยชนของสหราชอาณาจักร จะเสนอขั้นตอนใดบ้างในการแก้ไขปัญหาลวง และจะมีการตรากฎหมายหรือข้อบังคับใด หรือจัดตั้งหน่วยงานใดเพิ่มเติมขึ้นเพื่อจัดการกับปัญหาดังกล่าว

ภาพเว็บไซต์ตรวจสอบข้อมูลข่าว fullfact

ที่มา : www.fullfact.org

ในเบื้องต้น⁴⁵ความพยายามที่จะลดการเกิดปัญหาดังกล่าวที่พบคือการเกิดขึ้นของเว็บไซต์ตรวจสอบข้อมูลข่าว www.fullfact.org ทั้งนี้เว็บไซต์ดังกล่าวก็ได้นำเสนอข้อมูลความรู้ที่ถูกต้องให้กับประชาชนตรวจสอบข้อมูลข่าวสารที่ได้รับว่าเข้าข่ายเป็นข้อมูลเท็จ ข้อมูลบิดเบือน หรือข่าวลวงหรือไม่อีกด้วย ซึ่งเว็บไซต์ดังกล่าวยังมีการให้ความรู้ต่อการสังเกต 10 ลักษณะที่เข้าข่ายเป็นข้อมูลเท็จและข้อมูลบิดเบือน ประกอบด้วย 1) ความไม่เชื่อมโยงกันของหัวข้อข่าวกับคำบรรยายเนื้อหาข่าว 2) ข้อมูลจริงถูกนำเสนอผิดบริบทไป 3) เมื่อข้อมูลเท็จถูกจัดการให้แปรเปลี่ยนกลายเป็นข้อมูลจริงด้วยระบบอย่างหนึ่ง 4) ข้อมูลนั้นมีลักษณะเชิงเสียดสีหรือล้อเลียน 5) เนื้อหาที่จูงใจสร้างความเข้าใจผิด 6) เนื้อหาที่แอบอ้างแหล่งที่มาเท็จหรือ

⁴⁵ Stop hate UK. (n.d.). Online Hate Crime Misinformation and Fake News. www.stophateuk.org/about-hate-crime/what-is-online-hate-crime/misinformation-and-fake-news/

ถูกปลอมแปลง 7) เนื้อหาที่ถูกประดิษฐ์ขึ้นด้วยข้อมูลเท็จทั้งหมด 8) เนื้อหาที่มีลักษณะชวนเชื่อ ชักจูงความคิดและทัศนคติ 9) เนื้อหาที่ได้รับการสนับสนุนมาจากแหล่งใดแหล่งหนึ่ง ผ่านการประชาสัมพันธ์โฆษณา 10) ความผิดพลาดของสื่อต่อการนำเสนอรายงานข้อมูลข่าวนั้น

ด้านผลลัพธ์ของหน่วยต่อต้านข่าวลวงของสหราชอาณาจักร ได้จัดการกับบทความเท็จเกี่ยวกับ โควิดไวรัส จำนวนมากถึง 10 บทความต่อวัน เนื่องจาก การที่บทความที่ให้ข้อมูลเท็จนั้นได้รับการเข้าชมและมีจำนวนผู้อ่านมากกว่าบทความทั้งหมดที่โพสต์โดย National Health Service (NHS) หรือ ระบบบริการสุขภาพแห่งชาติของสหราชอาณาจักร ทั้งนี้ทางหน่วยต่อต้านข่าวลวงมีการตรวจสอบและพยายามเข้าแก้ไขปัญหาอย่างรวดเร็ว ซึ่งจากรายงานระบุว่าทางหน่วยงานจะประสานการทำงานกับกระทรวงต่าง ๆ ทวิตโฮลล์ เพื่อหาวิธีจัดการกับเนื้อหาข่าวลวง ซึ่งอาจรวมถึงความพยายามรับประกันว่าแคมเปญด้านสาธารณสุขของประเทศนั้นได้รับการส่งเสริมผ่านแหล่งข้อมูลที่เชื่อถือได้ หน่วยงานดังกล่าวประกอบด้วยผู้เชี่ยวชาญหลายกระทรวงของรัฐบาล และผู้เชี่ยวชาญด้านเทคโนโลยี โดยเฉพาะ เข้ามาทำงานร่วมกันเพื่อแก้ไขปัญหา อย่างไรก็ตาม ทางหน่วยต่อต้านข่าวลวงก็ได้ดำเนินการขอความร่วมมือไปยังอุตสาหกรรมโทรคมนาคมของประเทศ เพื่อช่วยปิดกั้นข้อความที่ละเมิดกฎหมาย และขอให้ลบเนื้อหาที่เป็นอันตรายออกจากแพลตฟอร์มต่าง ๆ บนอินเทอร์เน็ตอีกด้วย โดย ณ ขณะนี้หน่วยงานต่อต้านข่าวลวงจึงเป็นความหวังในการจัดการและควบคุมการแพร่กระจายของข่าวลวงภายในประเทศต่อไปในอนาคต

แนวทางบริหารจัดการข่าวลวงของสื่อมวลชนแห่งสหราชอาณาจักร

บรรณาธิการของทีมนักข่าวผู้เชี่ยวชาญด้านการต่อต้านการบิดเบือนข้อมูลในแผนการตรวจสอบข้อมูลของบีบีซี (BBC Monitoring) ได้เปิดเผยถึงแนวทางบริหารจัดการข้อมูลที่ผิดของสำนักข่าวบีบีซีว่าผู้สื่อข่าวควรดำเนินการอย่างไรเพื่อจัดการกับข้อมูลที่ผิด ทั้งนี้ สำนักข่าวบีบีซีพิจารณาถึงการให้บริการผู้รับสารด้วยการให้ข้อมูลถูกต้องอย่างมีคุณภาพเป็นสำคัญ ดังนั้น หากผู้สื่อข่าวต้องการต่อสู้กับข้อมูลที่ผิดก็จำเป็นต้องใช้เวลาเพื่อดำเนินการกับข้อมูลเหล่านั้นโดยมีการปฏิบัติ 5 วิธี⁴⁶ โดยมี 4 วิธีที่เป็นแนวทางการตรวจสอบข้อเท็จจริงดังนี้

1. นำเสนอข้อมูลข่าวสารสู่กลุ่มผู้รับสารอย่างเท่าเทียมทั่วถึง โดยการศึกษาของสถาบันรอยเตอร์เพื่อวารสารศาสตร์ (Reuters Institute for the Study of Journalism) ยืนยันว่าการเข้าถึงข้อมูลของผู้รับสารอย่างไม่เท่าเทียมกันมีอยู่จริงในทุกช่วงเวลาซึ่งรวมถึงสภาวะวิกฤตช่วงโรคระบาด การเข้าถึงข้อมูลที่ถูกต้องอย่างไม่เท่าเทียมกันนี้เป็นสาเหตุหนึ่งที่ทำให้ข้อมูลเท็จแพร่กระจายได้เนื่องจากผู้รับสารจำเป็นต้องแสวงหาข้อมูลเพื่อทราบแนวทางว่าควรปฏิบัติตัวอย่างไรในสถานการณ์นั้นทำให้ผู้รับสารบางส่วนจำเป็นต้องหันเหไปหาแหล่งข่าวอื่นที่ใกล้ชิดมากกว่าแม้ข้อมูลจะไม่ถูกต้อง ดังนั้น สื่อมวลชนต้องเปลี่ยนวิธีการสื่อสารจากบนลงล่างที่ต้องการให้ผู้รับสารเป็นผู้แสวงหาข่าวสารจากสื่อเป็นสื่อมวลชนต้องแสวงหาผู้รับสารเพื่อเข้าถึงบุคคลกลุ่มนี้ให้ได้โดยอาจใช้วิธีการสื่อสารที่น่าสนใจ แสวงหา

⁴⁶ Skippage, R. (2022). Five ways journalists can combat misinformation.

Retrieved 27 November 2022, from

www.bbc.co.uk/beyondfakenews/fivewayscombatmisinformation

เครือข่ายผู้ชมและใช้แพลตฟอร์มให้สอดคล้องกับวิถีชีวิตของเขารวมถึงเปิดโอกาสให้เขามีส่วนร่วมในเนื้อหานั้น ๆ

2. มุ่งเน้นการเล่าเรื่อง เนื่องจากข้อมูลที่ผิดหรือข้อมูลที่บิดเบือนมักมุ่งนำเสนอเนื้อหาที่สะท้อนอารมณ์ เช่น ความอยุติธรรม ภาพที่สวยงามเกินจริง ความน่าทึ่ง ฯลฯ จึงทำให้คนสนใจและตกเป็นเหยื่อของข้อมูลแบบผิดได้ง่าย ประเด็นนี้คือ สิ่งสำคัญที่ผู้สื่อข่าวควรรู้เท่าทันเพื่อนำเทคนิคเหล่านั้นมาปรับใช้กับการนำเสนอข้อมูลที่ถูกต้องเพื่อให้ประชาชนหันมาเปิดรับข้อมูลข่าวสารที่มีความถูกต้องมากขึ้น ทั้งนี้ โดยพื้นฐานแล้วสมองของผู้รับสารค่อนข้างซีเกียจประมวลผลหากเราสามารถนำเสนอข้อมูลถูกต้องได้ง่ายและน่าสนใจมากเท่าใดโอกาสที่ผู้รับสารจะเปิดรับและเชื่อย่อมมีขึ้นมากเท่านั้น และการนำเสนอข้อมูลชุดนี้ซ้ำ ๆ ยิ่งเพิ่มโอกาสมากขึ้นอีก ดังนั้น ผู้สื่อข่าวควรเข้าใจผลกระทบของข้อมูลที่บิดเบือนและปรับใช้เป็นแนวทางโดยออกแบบข้อมูลที่ถูกต้องให้เรียบง่าย สร้างการมีส่วนร่วม ใช้ภาษาท้องถิ่นที่นำเสนอและพูดในประเด็นสำคัญซ้ำ ๆ

3. มีความรวดเร็วและว่องไว ในกระบวนการสืบสวนข้อมูลเพื่อนำเสนอข้อเท็จจริงที่หักล้างข้อมูลเท็จเป็นงานที่ต้องใช้เวลา ดังนั้น ทีมงานผู้สื่อข่าวควรดำเนินการด้วยความรวดเร็วจัดลำดับความสำคัญเนื้อหาให้เหมาะสมว่าจะเล่าเรื่องใดก่อนหลังเพื่อสนองต่อข่าวเท็จด้วยความรวดเร็วก่อนที่ข้อมูลเท็จจะแพร่กระจายออกไปจนสายเกินแก้ เมื่อได้ข้อเท็จจริงที่ผ่านการพิสูจน์แล้วผู้สื่อข่าวควรเตรียมเนื้อหาให้พร้อมเหมาะสมกับแต่ละแพลตฟอร์มสื่อด้วยรูปแบบการเล่าเรื่องที่น่าสนใจโดยไม่ต้องกังวลว่าเนื้อหานั้นจะเป็นเรื่องราวที่ถูกนำเสนอซ้ำ

4. ทบทวนผลลัพธ์ เมื่อผู้สื่อข่าวดำเนินการแก้ไขข้อมูลอย่างถูกต้องและนำเสนอได้อย่างครบถ้วนแล้วจากนั้นรอดูผลลัพธ์และใช้เป็นแนวทางในการดำเนินการต่อไป

แนวทางการจัดการโดยให้ความสำคัญกับความรู้เท่าทันสื่อ
(Media literacy)

ด้านการจัดการกับการแพร่กระจายของข่าวลวงโดยรัฐบาลของสหราชอาณาจักรด้วยการให้ความสำคัญกับความรู้เท่าทันสื่อ มีแนวทางการให้ความสำคัญในหลากหลายมิติ เช่น การพุ่งเป้าไปที่กลุ่มผู้ปกครองเนื่องจากเป็นผู้รับผิดชอบโดยตรงต่อการดูแลการรับข้อมูลข่าวสารของเยาวชน โดย การสร้างเครื่องมือเพื่อส่งเสริมการสนับสนุนความคิดอย่างมีวิจารณญาณและพิจารณาความน่าเชื่อถือบนโลกออนไลน์⁴⁷

⁴⁷ UK safer internet centre. (n.d.). Misinformation Supporting critical thinking and reliability online. www.saferinternet.org.uk/online-issue/misinformation

เว็บไซต์ UK safer internet centre ของสหราชอาณาจักร มีการแนะนำแนวทางปฏิบัติสำหรับผู้ปกครอง ต่อการดูแลการรับข้อมูลข่าวสารของเด็กและเยาวชน ดังนี้ 1) พูดคุยกัน (Talk together) ควรพูดคุยกับบุตรหลานเป็นประจำเกี่ยวกับวิธีการใช้เทคโนโลยี และที่มาของข้อมูลข่าวสารทางสื่อออนไลน์ที่เด็กได้รับการติดตามบุคคล การพบเห็นโฆษณาข่าวสารเป็นไปอย่างไร 2) คิดก่อนแชร์ (Think before you share) ตรวจสอบเนื้อหาข่าวสารก่อนเผยแพร่ เป็นอีกโอกาสหนึ่งที่จะเป็นตัวอย่างที่ดีสำหรับการแบ่งปันข้อมูลออนไลน์อย่างมีความรับผิดชอบ 3) ตรวจสอบข้อมูลไปพร้อมกับบุตรหลาน (Check in with your child) ช่วยกันตรวจสอบข้อมูลข่าวสารที่ได้รับบนโลกออนไลน์ไปพร้อมกับบุตรหลานเป็นประจำ รวมถึงการถามความคิดเห็นของเด็กที่มีต่อการรับข้อมูลข่าวสารต่าง ๆ 4) ขอความช่วยเหลือ และการสนับสนุน (Seek help and support) อาทิ การดูวิธีการช่วยเหลือเมื่อประสบปัญหาข้อมูลเท็จ หรือข่าวลวง การทำรายงานเกี่ยวกับแอปพลิเคชัน เกม และบริการต่าง ๆ และการใช้การตั้งค่าความเป็นส่วนตัวบนสื่อโซเชียลมีเดีย

ภาพสัญลักษณ์ศูนย์ความปลอดภัยทางอินเทอร์เน็ต

ที่มา : <https://saferinternet.org.uk/blog/new-website>

นอกจากนี้ ทางเว็บไซต์ยังมีการแนะนำแนวปฏิบัติสำหรับครูผู้สอนในโรงเรียน ด้วยเช่นเดียวกัน ดังนี้ 1) การจัดให้มีการอภิปรายวิธีคิดอย่างมีวิจารณญาณ (Discuss critical thinking) ด้วยการส่งเสริมให้นักเรียนมีวิธีคิดอย่างมีวิจารณญาณเกี่ยวกับสิ่งที่พบเห็นบนโลกออนไลน์ ส่งเสริมให้เกิดการตั้งคำถาม และตรวจสอบข้อมูลที่ได้รับมาก่อนเสมอ ก็จะทำให้นักเรียนเข้าใจงานอินเทอร์เน็ตได้อย่างปลอดภัยยิ่งขึ้น 2) ป้องกันการแชร์ (Prevent sharing) ด้วยการแสดงให้เห็นว่าข่าวลวง สามารถสร้างความเสียหายต่อผู้รับสาร ผู้เผยแพร่สารไปยังสังคมวงกว้างได้มากเพียง กระตุ้นให้นักเรียนคิดอย่างมีวิจารณญาณก่อนที่จะเผยแพร่ข่าวที่อาจก่อให้เกิดอันตรายต่อผู้อื่น 3) การรายงาน (Reporting) หากนักเรียนเกิดความรู้สึกไม่สบายใจจากการรับข้อมูลข่าวสารบนโลกออนไลน์อย่างเห็นได้ชัด ครูผู้สอนสามารถรายงานเรื่องไปยังฝ่ายคุ้มครองที่ได้รับมอบหมาย ซึ่งจะให้คำแนะนำโดยละเอียดเกี่ยวกับวิธีการรายงานเนื้อหาไปยังแพลตฟอร์มออนไลน์ที่ปรากฏข่าวลวงดังกล่าว

เว็บไซต์ UK safer internet centre ของสหราชอาณาจักร มีการแนะนำแนวทางปฏิบัติสำหรับผู้ปกครอง และแนวทางปฏิบัติสำหรับครูผู้สอนในโรงเรียน เพื่อช่วยดูแล สอดส่อง การเข้าใช้งานสื่อโซเชียลมีเดียที่อาจทำให้เด็กและเยาวชนได้รับข้อมูลเท็จ หรือข่าวลวงที่ปรากฏอยู่มากมายบนโลกออนไลน์ได้ ถือเป็นอีกหนึ่งการจัดการรับมือกับข่าวลวงที่เกิดขึ้นของทางสหราชอาณาจักรที่กำลังดูแลและปกป้องอันตรายจากผลของข้อมูลเท็จหรือข่าวลวงที่จะตกมายังเด็กและเยาวชนที่ยังไม่บรรลุนิติภาวะหรือขาดการคิดอย่างมีวิจารณญาณต่อการรับข่าวสารได้ไม่มากเพียงพอ

อ้างอิงจากผลสำรวจที่พบว่าเด็กในสหราชอาณาจักรจำนวนกว่าครึ่งหนึ่งพบเห็นข้อมูลเท็จทางออนไลน์มากขึ้นในปี ค.ศ. 2020⁴⁸ ข้อมูลเท็จดังกล่าวยังส่งผลให้เกิดความหงุดหงิด หดหู่ เศร้า โกรธ และหวาดกลัว จากการสำรวจเด็กและเยาวชนมากกว่า 2,000 คนที่ถูกสอบถามความคิดเห็นโดย UK Safer Internet Center (UKSIC) ชี้ให้เห็นว่า พวกเขาตระหนักถึงของเนื้อหาที่สร้างความไม่เข้าใจผิด รู้ว่าเป็นข่าวลวง แต่ก็เลือกที่จะจัดการด้วยตนเองก่อน เช่น การให้ข้อมูลตอบโต้กลับไปการหาข้อมูลเพิ่มเติมและส่งต่อแค่ข้อความส่วนนั้น ซึ่งก็เป็นวิธีการจัดการและรับมือกับข่าวลวงที่พบเห็นด้วยตนเองของแต่ละคน อย่างไรก็ตาม เนื่องจากอินเทอร์เน็ตรมีความสำคัญต่อการกระบวนการเรียนรู้ท่ามกลางสถานการณ์การแพร่ระบาดของโควิด-19 ทางฝ่ายปกครอง (School leaders' union) และฝ่ายบริหารโรงเรียน The National Association of Head Teachers (NAHT) พยายามสร้างการกระตุ้นให้ผู้ปกครอง เกิดความตื่นตัวต่อความเสี่ยงของการที่เด็กและเยาวชนได้รับข้อมูลเท็จทางสื่อออนไลน์ในปัจจุบัน ทั้งนี้ทาง UK Safer Internet Centre (UKSIC) หรือศูนย์ความปลอดภัยทางอินเทอร์เน็ตได้ทำงานร่วมกับกลุ่มเยาวชนเพื่อสร้างกฎบัตรสำหรับเด็กและเยาวชนขึ้นมา โดยจะส่งแนวทางเกี่ยวกับการทำให้อินเทอร์เน็ตปลอดภัยยิ่งขึ้นไปยังรัฐบาลของสหราชอาณาจักร รวมถึงแนวทางความรับผิดชอบของวงการสื่ออีกด้วย

ประการสุดท้าย การดำเนินงานของสื่อสาธารณะได้แก่ BBC ได้กำหนดแนวทางการสร้างความรู้ความเข้าใจในภาคประชาชนเอาไว้เป็น 1 ใน 5 ข้อ

⁴⁸ Bateman, C. (2021, February 9). Fake news: Half of UK kids saw more online misinformation in 2020, survey finds. Skynews.
www.news.sky.com/story/fake-news-half-of-uk-kids-saw-more-online-misinformation-in-2020-survey-finds-12213722

ของแนวทางบริหารจัดการข้อมูลที่ผิดของสำนักข่าวบีบีซีว่าผู้สื่อข่าวควรดำเนินการอะไรเพื่อจัดการกับข้อมูลที่ผิด ได้แก่ การสร้างชุมชนผู้รับสาร ก่อนอื่นผู้สื่อข่าวควรทำความเข้าใจก่อนว่าข้อมูลข่าวสารจากสื่อนั้นจะแพร่กระจายสู่ผู้รับสารในลักษณะการกระพือแบบวงกลมไม่ใช่เส้นตรงไม่ว่าข้อมูลข่าวสารนั้นจะถูกต่องหรือเป็นข้อมูลที่ผิด สิ่งสำคัญคือเมื่อข้อมูลจากสื่อถูกส่งต่อไปเรื่อย ๆ สื่อมวลชนควรเรียนรู้เรื่องนี้และสร้างชุมชนผู้รับสารของสื่อขึ้นมาให้ได้โดยงานต่อต้านการบิดเบือนข้อมูลไม่ควรเป็นการสื่อสารจากบนลงล่างแต่เป็นเรื่องของการสร้างชุมชนที่สามารถทำงานร่วมกันได้โดยใช้การเรียนรู้แบบเพื่อนสู่เพื่อน (peer-to-peer) และเป็นการแก้ปัญหาที่มาจากฝูงชน เมื่อองค์กรสื่อมีชุมชนทางสังคมที่สามารถเติบโตเป็นกองทัพพันกรบเพื่อต่อต้านการบิดเบือนข้อมูลเมื่อนั้นข้อมูลลวงจะถูกสกัดและเปลี่ยนเป็นการแพร่กระจายข้อมูลที่ถูกต้องแทนที่

แนวทางการจัดการโดยให้ความสำคัญกับการใช้กฎหมาย (Laws)

Laws

บทบาทหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง

- ความร่วมมือด้านข้อมูลระหว่าง National Health Service กับแพลตฟอร์มออนไลน์ ได้แก่ Google, Twitter และ Instagram
- การจัดตั้งคณะกรรมการรัฐสภาเพื่อศึกษาวิธีแก้ปัญหาลข่าวลวง
- House of Commons Committee

ความพยายามต่อการจัดการโดยใช้กฎหมายเพื่อตอบสนองต่อ
รายงานข้อมูลเรื่องข้อมูลบิดเบือนและข่าวลวง⁴⁹

ในเดือนกันยายน ปี ค.ศ. 2017 คณะกรรมาธิการด้านดิจิทัลวัฒนธรรม สื่อ และการกีฬาของสหราชอาณาจักร ได้เริ่มดำเนินการสอบสวนเกี่ยวกับปัญหาการแพร่กระจายข้อมูลบิดเบือนและข่าวลวง มีการจัดทำรายงานที่มีเนื้อหาสำคัญต่อการเรียกร้องให้มีการกำหนดความรับผิดชอบตามกฎหมายอย่างชัดเจน เพื่อให้บริษัทเทคโนโลยี ผู้ให้บริการแพลตฟอร์มสื่อโซเชียลมีเดีย ดำเนินการกับเนื้อหาที่เป็นอันตราย หรือผิดกฎหมายที่ปรากฏบนเว็บไซต์ของตน และเรียกร้องให้มีหลักจริยธรรม ใช้เป็นกรอบกำหนดสิ่งที่ก่อให้เกิดเนื้อหาที่เป็นอันตราย อีกทั้งเสนอว่า หน่วยงานที่มีหน้าที่กำกับดูแลอิสระควรรับผิดชอบในการตรวจสอบบริษัทเทคโนโลยี ผู้ให้บริการแพลตฟอร์มสื่อโซเชียลมีเดีย โดยได้รับการสนับสนุนอำนาจตามกฎหมายในการดำเนินคดีกับบริษัท และผู้ให้บริการต่าง ๆ ที่ละเมิดหลักจริยธรรมการนำเสนอข่าว โดยทั้ง บริษัท และผู้ให้บริการแพลตฟอร์มสื่อโซเชียล จะต้องรับผิดชอบตามกฎหมายรวมถึงเสียค่าปรับเป็นจำนวนมาก ขอเรียกร้องในรายงานฉบับนี้สอดคล้องกับคำแถลงการณ์ของฝ่ายรัฐมนตรี โดยระบุว่า รัฐบาลพร้อมที่จะควบคุมบริษัทเทคโนโลยี และผู้ให้บริการแพลตฟอร์มสื่อโซเชียล เพื่อสร้างระบบการกำกับดูแลเนื้อหาที่ปรากฏอยู่บนโลกออนไลน์ให้มีประสิทธิภาพเท่ากับการกำกับดูแลเนื้อหาออฟไลน์นอกจากนี้ รายงานฉบับนี้ยังเน้นย้ำถึงระบบ Mainstream Network ซึ่งเป็นเว็บไซต์ที่สนับสนุน

⁴⁹ House of Commons Committee. (2019, February 18). Final Report: Disinformation and 'Fake News'.
www.houseofcommons.shorthandstories.com/dcms-committee-disinformation-fake-news/index.html

Brexit ที่ทำงานบน Facebook ซึ่งคณะกรรมการธิการได้กำหนดเป้าหมายสำหรับการโฆษณาต่อเรื่องที่เฉพาะเจาะจง อาทิ เรื่องการโฆษณาข่าวการเลือกตั้ง เป็นต้น ทางคณะกรรมการธิการคาดหวังถึงการตอบรับและท่าทีการตอบสนองของฝ่ายรัฐบาลต่อรายงานข้อมูลฉบับดังกล่าวอีกด้วย

รายงานข้อมูลเรื่องข้อมูลบิดเบือนและข่าวลวง ที่ถูกจัดทำขึ้นโดยการประชุมของคณะกรรมการธิการด้านดิจิทัล วัฒนธรรม สื่อ และการกีฬาของสหราชอาณาจักร มีสาระสำคัญในประเด็นที่เรียกร้องให้มีการกำหนดความรับผิดชอบทางกฎหมายอย่างชัดเจน เพื่อใช้เอาผิดกับผู้นำเสนอข้อมูลเท็จหรือข่าวลวง โดยยื่นเสนอข้อเรียกร้องและข้อมูลที่จำเป็นต่อการพิจารณาออกมาตรการ แนวทางควบคุม ตลอดจนหลักจริยธรรมต่าง ๆ ต่อรัฐบาลให้ช่วยควบคุม กำกับดูแล บริษัทเทคโนโลยี และผู้ให้บริการแพลตฟอร์มสื่อโซเชียลมีเดีย ซึ่งเป็นช่องทางเผยแพร่ข้อมูลและข่าวบนโลกออนไลน์โดยตรง

ประเทศออสเตรเลีย (Australia)

แนวทางการจัดการข่าวลวงประเทศออสเตรเลียมุ่งเน้นแนวทางการใช้มาตรการทางกฎหมาย (Laws) เฉพาะเมื่อเกิดกรณีข่าวลวงที่มีต้นทางจากแพลตฟอร์มออนไลน์ โดยไม่ต้องการกำกับสื่อมวลชนเนื่องจากฐานคิดด้านเสรีภาพสื่อ ดังแสดงผลการศึกษาต่อไปนี้

Law

บทบาทหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง

- รัฐบาลออสเตรเลียเตรียมออกกฎหมายใหม่เพื่อให้อำนาจหน่วยงาน ACMA ที่ทำการกำกับดูแลสื่อ มีสิทธิ์บังคับให้แพลตฟอร์มออนไลน์ต่าง ๆ ต้องรายงานถึงวิธีจัดการเมื่อพบเนื้อหาที่ไม่ถูกต้อง
- ACMA มองว่า เสรีภาพในการแสดงความคิดเห็นหรือการนำเสนอข่าวเป็นสิทธิขั้นพื้นฐานที่รัฐบาลไม่ควรจะไปกำกับดูแล แต่เสรีภาพนั้นจำเป็นที่จะต้องอยู่บนพื้นฐานทางจริยธรรมสื่อที่ไม่เผยแพร่ข้อมูลเท็จที่ส่งผลกระทบต่อสังคมในวงกว้าง

แนวทางการจัดการโดยให้ความสำคัญกับการใช้กฎหมาย (Laws)

แนวคิดของการจัดข่าวลวงของประเทศออสเตรเลียโดยให้ความสำคัญของกฎหมายที่มุ่งจัดการข่าวลวงบนแพลตฟอร์มออนไลน์นั้น มีที่มาจากฐานคิดด้านเสรีภาพของสื่อมวลชน โดย Australian Communications and Media Authority (ACMA) ซึ่งเป็นหน่วยงานด้านการกำกับดูแลสื่อได้มองว่าเสรีภาพในการแสดงความคิดเห็นหรือการนำเสนอข่าวเป็นสิทธิขั้นพื้นฐานที่รัฐบาลไม่ควรจะไปกำกับดูแล แต่อย่างไรก็ตาม เสรีภาพในการแสดง

ความคิดเห็นหรือการนำเสนอข่าวนั้นจำเป็นที่จะต้องอยู่บนพื้นฐานทางจริยธรรมสื่อที่ไม่เผยแพร่ข้อมูลเท็จที่ส่งผลกระทบต่อสังคมในวงกว้าง⁵⁰

จากฐานคิดข้างต้น ประกอบกับสภาพการณ์ของข่าวลวงส่วนใหญ่จะพบได้ในสื่อสังคมออนไลน์ อาทิ Twitter, Facebook หรือ WhatsApp เช่น ประเด็นข่าวลวงที่แพร่กระจายอย่างมากในช่วงของการเลือกตั้งประธานาธิบดีสหรัฐอเมริกาใน ค.ศ. 2016 รวมไปถึงการเลือกตั้งในประเทศออสเตรเลียใน ค.ศ. 2019 หรือในช่วงของการแพร่ระบาดของเชื้อไวรัส Covid-19 ดังนั้นทางรัฐบาลของประเทศออสเตรเลียจึงได้มอบหมายให้หน่วยงาน The Australian Communications and Media Authority (ACMA) ซึ่งเป็นหน่วยงานด้านการกำกับดูแลสื่อ ให้ทำการกำกับดูแลแพลตฟอร์มออนไลน์ต่าง ๆ เพื่อจัดการกับข้อมูลเท็จที่อาจเป็นอันตรายทางออนไลน์ที่มีจำนวนเพิ่มขึ้น โดยทาง ACMA ได้ขอความร่วมมือให้แพลตฟอร์มออนไลน์ต่าง ๆ เข้าร่วมปฏิบัติการต่อต้านข่าวลวง ที่มีการบิดเบือนข้อมูล หรือข้อมูลเป็นเท็จ โดยแพลตฟอร์มออนไลน์ต่าง ๆ ที่เข้าร่วมจะต้องทำการรายงานต่อ ACMA เมื่อพบเนื้อหาที่ไม่ถูกต้องหรือมีการบิดเบือนข้อมูลที่เป็นอันตรายหรือทำให้สังคมเข้าใจผิดที่เกิดขึ้นในแพลตฟอร์มของตน นอกจากนี้แพลตฟอร์มออนไลน์ต่าง ๆ ต้องมีการพัฒนาและดำเนินการเพื่อมุ่งลดการแพร่กระจายข่าวลวง โดยจะต้องมีระบบที่สามารถตรวจจับข่าวลวง ซึ่งทางแพลตฟอร์มออนไลน์ต่าง ๆ มีการใช้ทั้งคนและเทคโนโลยีในการตรวจจับ รวมทั้งจะต้องมีช่องทางสำหรับผู้ใช้งาน

⁵⁰ The ACMA. (2020, September 25). Statement on the ACMA's appearance at the Joint Standing Committee on Electoral Matters.
www.acma.gov.au/articles/2020-09/statement-acmas-appearance-joint-standing-committee-electoral-matters

สามารถรายงานถึงการพบเนื้อหาที่เป็นข้อมูลเท็จได้ อีกทั้งแพลตฟอร์มออนไลน์ต่าง ๆ ต้องรายงานต่อสาธารณะเมื่อตรวจพบข่าวลวง นอกจากนี้ในแต่ละแพลตฟอร์มออนไลน์จะมีวิธีการจัดการกับบัญชีผู้ใช้งานที่มีการเผยแพร่ข่าวลวงแตกต่างกัน โดยถ้าบัญชีผู้ใช้งานใดเผยแพร่ข่าวลวงอาจจะถูกลบเนื้อหา ถูกระงับบัญชีผู้ใช้ หรือถูกลบบัญชีผู้ใช้ ทั้งนี้ แพลตฟอร์มออนไลน์ที่เข้าร่วมปฏิบัติการต่อต้านข่าวลวง อาทิ Twitter, Google, Facebook, Microsoft, TikTok เป็นต้น⁵¹

ภาพสัญลักษณ์สำนักงานการสื่อสารและสื่อสารมวลชนแห่งออสเตรเลีย

ที่มา : www.acma.gov.au/

ยกตัวอย่างการจัดการข่าวลวงในประเทศออสเตรเลีย ในกรณีที่สำคัญข่าว Sky News ของออสเตรเลียได้มีการเผยแพร่ข้อมูลเท็จเกี่ยวกับโรค Covid-19 ในช่องทางออนไลน์บนแพลตฟอร์ม YouTube ซึ่งมีเนื้อหาเกี่ยวกับยาไอเวอร์เมคติน (Ivermectin) ที่เป็นยาฆ่าพยาธิ และไฮดรอกซีคลอโรควิน (hydroxychloroquine) ที่เป็นยารักษาโรคมาลาเรีย ซึ่งยาทั้งสองชนิดนี้สามารถรักษาโรค Covid-19 ได้ แต่ความเป็นจริงแล้วหน่วยงาน

⁵¹ Sutton, L. Karpes, S. Arthur, C. (2021, June 25). Fake News: A look into the Australian Code of Practice on Disinformation and Misinformation. www.gtlaw.com.au/insights/fake-news-look-australian-code-practice-disinformation-misinformation

ทางการแพทย์ รวมทั้งองค์การอนามัยโลก กล่าวว่า ยังไม่พบหลักฐานที่บ่งชี้ถึงประสิทธิภาพของยาทั้งสองชนิดในการต่อต้านเชื้อไวรัส Covid-19 อย่างไรก็ดี จากการนำเสนอข่าวที่เป็นข้อมูลเท็จของสำนักข่าว Sky News ของออสเตรเลียบนแพลตฟอร์ม YouTube ได้ส่งผลให้แพลตฟอร์มออนไลน์อย่าง YouTube ได้ทำการระงับบัญชีผู้ใช้ของสำนักข่าว Sky News⁵² ซึ่งเป็นไปตามความร่วมมือที่ให้ไว้กับหน่วยงาน ACMA ทั้งนี้ ในปัจจุบัน ค.ศ. 2022 ทางรัฐบาลออสเตรเลียได้เตรียมออกกฎหมายใหม่เพื่อให้อำนาจหน่วยงาน ACMA ที่ทำการกำกับดูแลสื่อ มีสิทธิ์บังคับให้แพลตฟอร์มออนไลน์ต่าง ๆ ต้องรายงานถึงวิธีการจัดการเมื่อพบเนื้อหาที่ไม่ถูกต้องหรือมีการบิดเบือนข้อมูลที่เป็นอันตรายหรือทำให้สังคมเข้าใจผิดในแพลตฟอร์มของตน ทั้งนี้ เพื่อมุ่งหวังให้การกระจายข้อมูลเท็จบนสื่อสังคมออนไลน์ลดลง ซึ่งร่างกฎหมายดังกล่าวจะถูกเสนอต่อรัฐสภาในปลายปีนี้⁵³

ทั้งนี้ สรุปได้ว่า ประเทศออสเตรเลียมีการจัดการข่าวลวงโดยรัฐบาลมอบหมายให้หน่วยงาน ACMA ซึ่งเป็นหน่วยงานด้านการกำกับดูแลสื่อ ให้ทำการกำกับดูแลแพลตฟอร์มออนไลน์ต่าง ๆ เพื่อจัดการกับข่าวลวงซึ่งเริ่มแรกทาง ACMA ได้ขอความร่วมมือจากแพลตฟอร์มออนไลน์ต่าง ๆ ในการเข้าร่วมปฏิบัติการต่อต้านข่าวลวง ซึ่งแพลตฟอร์มออนไลน์ที่เข้าร่วมจะต้องรายงานการพบข่าวลวงบนแพลตฟอร์มของตนให้กับหน่วยงาน

⁵² Mao, F. (2021, August 11). Sky News Australia removes Covid misinformation clips. BBC. www.bbc.com/news/world-australia-58168048

⁵³ Aldane, J. (2022, March 23). Australia's media regulator set for new powers to tackle internet misinformation. Global Government Forum. www.globalgovernmentforum.com/australias-media-regulator-set-for-new-powers-to-tackle-internet-misinformation/

ACMA รวมทั้งต้องมีแนวทางปฏิบัติต่าง ๆ ในการที่จะลดการเกิดข่าวลวง อาทิ มีการใช้คนและเทคโนโลยีในการตรวจจับข่าวลวง และมีช่องทางสำหรับให้ผู้ใช้งานสามารถรายงานถึงการพบเนื้อหาที่เป็นข้อมูลเท็จได้ เป็นต้น อีกทั้งในแต่ละแพลตฟอร์มออนไลน์มีวิธีการจัดการข่าวลวงแตกต่างกัน อาทิ ลบเนื้อหา ระงับบัญชีผู้ใช้ หรือลบบัญชีผู้ใช้ เป็นต้น ดังนั้นจะเห็นได้ว่าการจัดการข่าวลวงของประเทศออสเตรเลียทำได้ดี เนื่องจากได้รับการสนับสนุนจากรัฐบาลที่ผลักดันให้ ACMA ได้ทำการกำกับดูแลข่าวลวงที่เกิดขึ้นบนแพลตฟอร์มออนไลน์ต่าง ๆ รวมทั้งแพลตฟอร์มออนไลน์ต่าง ๆ ที่เป็นช่องทางของแหล่งการเกิดข่าวลวงมากที่สุดได้ให้ความร่วมมือกับรัฐบาลในการแก้ไขปัญหาอีกด้วย

5

บทวิเคราะห์กรณีศึกษา :
ในการสื่อสารและบริหารจัดการ
เพื่อป้องกันการเกิดข่าวลวง
ในสภาวะวิกฤต

บทวิเคราะห์กรณีศึกษา : ในการสื่อสารและบริหารจัดการ เพื่อป้องกันการเกิดข่าวลวง ในสภาวะวิกฤต

คณะผู้จัดทำได้ศึกษากรณีศึกษาจากต่างประเทศที่มีแนวทางในการสื่อสารและบริหารจัดการในกรณีที่มีการเกิดข่าวลวงในสภาวะวิกฤต โดยแนวทางการเลือกกรณีศึกษาได้เลือกให้ครอบคลุมสภาวะวิกฤตทั้ง 5 ประเภทตามนิยามของการศึกษาครั้งนี้ แล้วจึงวิเคราะห์แนวทางการจัดการข่าวลวงโดยรายงานผลจำแนกตามประเภทของข่าวลวง 3 ประเภท ดังแสดงตามภาพรวมของการจัดการดังนี้

แนวทางการสื่อสารและบริหารจัดการเพื่อป้องกัน การเกิดข่าวลวงประเภทข้อมูลบิดเบือน (Disinformation)

จากการวิเคราะห์แนวทางการสื่อสารและบริหารจัดการเพื่อป้องกันการเกิดข่าวลวงประเภทข้อมูลบิดเบือน (Disinformation) ของกรณีศึกษาทั้งหมด สามารถสรุปแนวทางการบริหารจัดการได้ดังนี้

- นำเสนอชุดข้อมูลที่น่าเชื่อถือมากกว่าข้อมูลที่เป็นข่าวลวง
- นำเสนอการแถลงข้อมูลที่ถูกตั้งข้อสงสัยโดยผู้แทนจากภาครัฐที่เป็นผู้รับผิดชอบโดยตรง
- ประสานความร่วมมือกับแพลตฟอร์มออนไลน์ให้ใช้มาตรการในกรณีที่ข่าวลวงเริ่มต้นจากแพลตฟอร์มนั้น ๆ
- นำเสนอชุดข้อมูลทางเศรษฐกิจที่เชื่อถือได้ และใช้ค่าทางสถิติที่มีความเป็นสากลเพื่อโต้แย้งข้อมูลบิดเบือน
- หน่วยงานภาครัฐเข้าตรวจสอบการดำเนินงานของสื่อมวลชนที่นำเสนอข้อมูลที่ตั้งใจบิดเบือน

การนำเสนอชุดข้อมูลที่น่าเชื่อถือมากกว่าข้อมูลที่เป็นข่าวลวงนั้น มีกรณีศึกษาที่เป็นตัวอย่างได้แก่ กรณีการจัดการต่อการอ้างผลการศึกษาที่ว่ายุคน้ำแข็งใหม่กำลังจะมาในวิดีโอสัมภาษณ์ของ เอียน พลิมเมอร์ (Ian Plimer)

แห่งสกายนิวส์ (Sky News) ในประเทศออสเตรเลีย⁵⁴ **ผู้ออกมาได้แย้งคือกลุ่มนักวิทยาศาสตร์** โดยการสร้างความตระหนักแก่ผู้รับสารว่า ชุดข้อมูลที่ถูกนำเสนอโดย เอียน พลิมเมอร์ นั้น ผิด หรือคลาดเคลื่อนแค่ไหน อย่างไรก็ตาม และกลุ่มนักวิทยาศาสตร์ยังได้ระบุรายละเอียดที่ถูกต้องเกี่ยวกับข้อมูลด้านสภาพภูมิอากาศโลก เพื่อจุดประสงค์ในการสร้างความเข้าใจที่ถูกต้องแก่ผู้รับสาร

การนำเสนอการแถลงข้อมูลที่ถูกต้องโดยผู้แทนจากภาครัฐที่เป็นผู้รับผิดชอบโดยตรง มีกรณีศึกษาที่เป็นตัวอย่างได้แก่ กรณีวิกฤตภัยธรรมชาติในประเทศอินเดีย น้ำท่วมเมืองเกรละ (Kerala) ที่เกิดข่าวลวงที่สร้างความตื่นตระหนกผ่านกล่าว่าอ้างว่า นายปินารายี วิเจยัน มุขมนตรีรัฐเกรละ ได้สั่งกองทัพให้หยุดปฏิบัติการกู้ภัยในพื้นที่ที่ประสบอุทกภัยแล้ว และเกิดคลิปลั่นที่อ้างว่า “เชื่อนก่าล้งร่ว” ซึ่งมีการตอบโต้โดยรัฐมนตรีว่าการกระทรวงทรัพยากรน้ำ ได้เขียนบันทึกถึงผู้บริหารตำรวจรัฐเกรละ และออกประณามว่า ข่าวลือที่ไม่มีมูลความจริงนี้ได้สร้างความตื่นตระหนกโดยไม่จำเป็น และสั่งการให้ตำรวจเร่งดำเนินการกับผู้ปล่อยข่าวลือ

⁵⁴ Forrester, N. (2021, January 20). Video interview of Ian Plimer at Sky News falsely claims that a new study announces an incoming ice age, partly based on an incorrect Daily Mail headline. Climate Feedback. Doi: www.climatefeedback.org/evaluation/video-interview-of-ian-plimer-at-sky-news-falsely-claims-that-a-new-study-announces-an-incoming-ice-age-partly-based-on-an-incorrect-daily-mail-headline/

โดยทันที⁵⁵ และกรณีเหตุการณ์ไม่สงบท่ามกลางการเลือกตั้งประเทศสหรัฐอเมริกา โดยสื่อฝ่ายขวานำเสนอภาพการบดบังห้องนับคะแนนเสียงเลือกตั้งจากบุคคลภายนอก ด้วยภาพลักษณะของการเป็น “การกระทำที่ชั่วร้าย”⁵⁶ ในการนี้สื่อมวลชนทำหน้าที่นำเสนอข่าวที่ได้รับการตรวจสอบข้อเท็จจริง อันประกอบด้วยการอ้างถึงคำชี้แจงโดยเจ้าหน้าที่ปฏิบัติการประจำเมืองดีทรอยต์ ผู้ซึ่งออกมาอธิบายเกี่ยวกับสถานการณ์ที่เกิดขึ้นผ่านช่องทางสื่อ และกรณีวิกฤตอุบัติเหตุในประเทศอินเดียจากประเด็นข่าวลวงด้านมูลเหตุของการระเบิดของรถสกู๊ตเตอร์ว่าเกิดจากแบตเตอรี่ไฟฟ้า⁵⁷ ที่ส่งผลให้มีผู้เสียชีวิตและผู้บาดเจ็บหลายคน ส่งผลให้ประชาชนที่ขับขี่รถสกู๊ตเตอร์ที่ทำงานด้วยแบตเตอรี่เกิดความสับสน และหวาดกลัว รวมทั้งอาจส่งผลต่อยอดขายที่ลดลงของบริษัทที่ผลิตรถสกู๊ตเตอร์ที่ทำงานด้วยแบตเตอรี่ ทางสำนักข่าว NDTV ของประเทศอินเดียได้มีการสอบถามไปยังเจ้าหน้าที่ที่เกี่ยวข้องพบว่า ข่าวดังกล่าวเป็นข่าวปลอมและได้รายงานข้อเท็จจริงต่อสาธารณะ

⁵⁵ Pierpoint. G. (2018, August 20). Kerala floods: Fake news 'creating unnecessary panic'. BBC. Doi: www.bbc.com/news/world-asia-india-45245999

⁵⁶ Darcy, O. (2020, 6 November). Right-wing media portrayed window covering at ballot center as nefarious. Here's what really happened. CNN Business. www.edition.cnn.com/2020/11/05/media/detroit-windows-covered-ballots-vote-center/index.html

⁵⁷ Indiatoday. (2021). Fact Check: Know the truth behind this scary scooter explosion in the middle of a busy street. <https://www.indiatoday.in/fact-check/story/fact-check-truth-behind-scary-scooter-explosion-tamil-nadu-crackers-diwali-1884469-2021-12-05>

Chayan Kundu

New Delhi, UPDATED: Dec 6, 2021 04:17 IST

Several Facebook users claimed the video showed CCTV footage of a battery-operated scooter exploding during a ride.

ภาพวิดีโอจากกล้องวงจรปิดเกี่ยวกับการระเบิดของรถสคูเตอร์

ที่มา: www.indiatoday.in/fact-check/story/fact-check-truth-behind-scary-scooter-explosion-tamil-nadu-crackers-diwali-1884469-2021-12-05

การประสานความร่วมมือกับแพลตฟอร์มออนไลน์ให้ใช้มาตรการในกรณีข่าวลวงเริ่มต้นจากแพลตฟอร์มนั้น ๆ มีกรณีศึกษาที่เป็นตัวอย่างได้แก่กรณีประเทศบราซิลที่ต้องเผชิญหายนะจากการบิดเบือนข้อมูลในการเลือกตั้งประธานาธิบดี⁵⁸ โดยมีการโน้มน้าวสาธารณชนผ่านสื่อ ทั้งใน

⁵⁸ Angwin, J. (2022, June 13). "Like a slow-motion coup": Brazil is on the brink of a disinformation disaster. *Nieman Journalism Lab*, *Nieman*

รูปแบบออนไลน์ และออฟไลน์ ด้วยการปรับใช้วาทกรรมแบบ “Trump’s style” ที่มุ่งโจมตี และลดทอนความน่าเชื่อถือของผู้เข้าแข่งขันคนอื่น มีการแก้ไขปัญหโดยผู้ให้บริการแพลตฟอร์มออนไลน์เพื่อการสื่อสารอย่าง “WhatsApp” ที่ออกมาแสดงจุดยืน และสร้างความมั่นใจให้กับผู้ใช้งานว่า แพลตฟอร์มมีทั้งระบบ และกระบวนการดำเนินการให้บริการที่มีประสิทธิภาพมากพอในการตรวจสอบ ป้องกันปฏิบัติการข้อมูล หรือการนำส่งข้อมูลที่บิดเบือนเกี่ยวกับบริบททางการเมือง

การนำเสนอชุดข้อมูลทางเศรษฐกิจที่เชื่อถือได้ และใช้ค่าทางสถิติที่มีความเป็นสากลเพื่อโต้แย้งข้อมูลบิดเบือนมีกรณีศึกษาที่เป็นตัวอย่างได้แก่กรณีทางเศรษฐกิจในประเทศสหรัฐอเมริกา จากการที่ ทรัมป์ อ้างว่า ในสมัยที่เขาดำรงตำแหน่งเป็นประธานาธิบดีของประเทศนั้น เศรษฐกิจของสหรัฐฯ มีอัตราการเติบโตสูงที่สุดในประวัติศาสตร์ของประเทศ⁵⁹ สำนักข่าว “Washington Post” เป็นผู้นำเสนอข้อเท็จจริงโดยดำเนินการตรวจสอบข้อมูลเชิงสถิติของค่าผลิตภัณฑ์มวลรวมภายในประเทศ และนำเสนอข้อมูลดังกล่าวแก่สาธารณชนผ่านช่องทางสื่อของตน

Foundation at Harvard University. www.niemanlab.org/2022/06/like-a-slow-motion-coup-brazil-is-on-the-brink-of-a-disinformation-disaster/

⁵⁹ Kessler, G. (2018, September 7). President Trump’s repeated claim: ‘The greatest economy in the history of our country’. www.washingtonpost.com/politics/2018/09/07/president-trumps-repeated-claim-greatest-economy-history-our-country/?tid=lk_inline_manual_17&tid=lk_inline_manual_25&itid=lk_inline_manual_31

การมีหน่วยงานภาครัฐเข้าตรวจสอบการดำเนินงานของสื่อมวลชนที่นำเสนอข้อมูลที่ตั้งใจบิดเบือนมีกรณีศึกษาที่เป็นตัวอย่างได้แก่ กรณีวิกฤติโรคระบาด “Foxtel Australia” เปิดตัวช่อง “Christian TV” พร้อมข้อความต่อต้านวัคซีนโควิด-19⁶⁰ โดยทางสถานีโทรทัศน์ได้จัดให้มีรายการที่มุ่งนำเสนอบทสนทนาในลักษณะที่มีปฏิกิริยาโต้ตอบ หรือโต้แย้งความคิดเห็นซึ่งกันและกันระหว่างบุคคล อาทิ แพทย์ และผู้ต่อต้านการฉีดวัคซีนป้องกันโรค โดยมีการแสดงความคิดเห็นในลักษณะที่สนับสนุนทฤษฎีสมคบคิดเกี่ยวกับการต่อต้านวัคซีน และการรักษาโรคโควิด-19 ที่ยังคงไม่ได้รับการพิสูจน์ หรือยืนยันความปลอดภัยในทางการแพทย์ จึงได้รับการตำหนิ และกระแสวิพากษ์วิจารณ์เกี่ยวกับการเผยแพร่ข้อมูลผิด ๆ ดังกล่าว สถานีโทรทัศน์จึงแสดงความรับผิดชอบด้วยการเข้ารับการตรวจสอบอย่างเป็นทางการโดยหน่วยงานภาครัฐ

⁶⁰ Drinkwater, D. (2021, 7 October). Foxtel Australia launches review into Christian TV channel with anti-vax message. ABC News.
www.abc.net.au/news/2021-10-07/foxtel-channel-covid-misinformation-claims/100518956

แนวทางการสื่อสารและบริหารจัดการเพื่อป้องกันการเกิดข่าวลวงประเภทข้อมูลผิด (Misinformation)

จากการวิเคราะห์แนวทางการสื่อสารและบริหารจัดการเพื่อป้องกันการเกิดข่าวลวงประเภทข้อมูลผิด (Misinformation) ของกรณีศึกษาทั้งหมด สามารถสรุปแนวทางการบริหารจัดการได้ดังนี้

- กรณีภัยธรรมชาติซึ่งเป็นเหตุการณ์ที่สามารถคาดการณ์ล่วงหน้าได้ สื่อมวลชนสามารถแสดงบทบาทในการให้ข้อมูลที่ถูกต้องโดยมีการรับรองจากแหล่งข่าวที่เชื่อถือได้ เพื่อป้องกันการให้ข้อมูลการคาดการณ์ที่เป็นข่าวลวง
- กรณีเหตุการณ์ไม่สงบจะมีปัจจัยด้านพื้นที่ขอบเขตความรับผิดชอบต้องเข้าถึงการยืนยัน และแถลงข้อมูลจากเจ้าหน้าที่ภาครัฐที่มีหน้าที่รับผิดชอบในพื้นที่นั้น ๆ
- กรณีโรคระบาด ต้องมีแถลงการณ์โดยผู้เชี่ยวชาญด้านสาธารณสุขเท่านั้นในการชี้แจงข้อมูลที่คลาดเคลื่อน
- การระงับการเผยแพร่เนื้อหาที่ผิดพลาดทันที และแสดงความรับผิดชอบโดยดำเนินการด้านกฎระเบียบภายในหน่วยงานข่าวของตนเอง
- กรณีประเด็นทางเศรษฐกิจ ใช้แนวทางการตรวจสอบความโปร่งใสของประเด็นข่าว

- กรณีอุบัติภัย ใช้การนำเสนอข้อมูลที่มีผู้เชี่ยวชาญในประเด็น อุบัติภัยนั้น ๆ ยืนยันสภาวะความปลอดภัยของสิ่งมีชีวิตที่มีโอกาสได้รับอันตรายจากผลกระทบของอุบัติเหตุ

กรณีภัยธรรมชาติซึ่งเป็นเหตุการณ์ที่สามารถคาดการณ์ล่วงหน้าได้ สื่อมวลชนสามารถแสดงบทบาทในการให้ข้อมูลที่ถูกต้องโดยมีการรับรองจากแหล่งข่าวที่เชื่อถือได้ เพื่อป้องกันการให้ข้อมูลการคาดการณ์ที่เป็นข่าวลวง มีกรณีศึกษาที่เป็นตัวอย่างได้แก่ การที่หน่วยข่าวกรองสหรัฐ **๑ ได้แสดงบทบาทในการแจ้งเตือนข่าวลวงในช่วงภัยพิบัติ**ที่ทำให้ชีวิตผู้คนตกอยู่ในความเสี่ยง”⁶¹ ที่เกิดจากการกล่าวอ้างว่าพายุจะเข้าโจมตีเมืองฮุสตัน โดยแสดงทั้งแผนที่และการพยากรณ์ไว้ว่ามีระยะเวลากว่า 14 วันซึ่งยาวนานกว่าที่ทางการคาดไว้ถึง 9 วัน หน่วยข่าวกรองจึงแนะนำให้ผู้ใช้สื่อพิจารณาแหล่งที่มาของข้อมูล ความน่าเชื่อถือของผู้รายงาน โลกทัศน์ที่ถูกต้องของสำนักข่าว ความถูกต้องของชื่อโดเมนว่าเรื่องราวทั้งหมดควรถูกส่งต่อหรือไม่รวมถึงในเรื่องนี้ต้องการข้อมูลเพิ่มเติมก่อนส่งต่อหรือไม่ และการค้นหาภาพนั้นแบบย้อนกลับโดยใช้ Google Chrome

กรณีเหตุการณ์ไม่สงบจะมีปัจจัยด้านพื้นที่ขอบเขตความรับผิดชอบ ต้องเข้าถึงการยืนยัน และแถลงข้อมูลจากเจ้าหน้าที่ภาครัฐที่มีหน้าที่รับผิดชอบในพื้นที่นั้น ๆ มีกรณีศึกษาที่เป็นตัวอย่างได้แก่ **ความวุ่นวายที่เกิดจากคำกล่าวอ้างของ โดนัลด์ ทรัมป์ ในเรื่องและผู้ลงคะแนนเสียงเลือกตั้งใน**

⁶¹ Johnson, B. (2020, January 24). Fake News During Disasters Putting People's Lives at Risk, Warns Intel Bulletin. Home Land Security Today.US.. www.hstoday.us/subject-matter-areas/intelligence/fake-news-during-disasters-putting-peoples-lives-at-risk-warns-intel-bulletin/

รัฐจอร์เจียมาจากการสวมรอยนำชื่อผู้เสียชีวิตมาลงคะแนนเสียง⁶² สำนักข่าว CNN จึงดำเนินการติดต่อไปยัง ผู้อำนวยการการเลือกตั้งในรัฐจอร์เจีย เพื่อสอบถามถึงข้อเท็จจริงที่เกิดขึ้น และเผยแพร่ข้อมูลดังกล่าวอย่างเป็นทางการต่อสาธารณะผ่านช่องทางสื่อของสถานี และข่าวลือเท็จเกี่ยวกับการใช้ปากกา “Sharpies” ที่ก่อให้เกิดความโกรธเคือง และการฟ้องร้อง⁶³ จึงมีการออกแถลงการณ์เพื่อบรรเทาความไม่สงบโดยเจ้าหน้าที่ระดับสูงของกระทรวงความมั่นคงแห่งรัฐ และการเข้าตรวจสอบข้อเท็จจริงโดยอัยการสูงสุดในรัฐแอริโซนา และสื่อกระแสหลักได้ดีแม้ข้อเท็จจริงดังกล่าวเพื่อจุดประสงค์ในการคลายข้อสงสัย ต่อต้านการส่งต่อข้อมูลอันบิดเบือน รวมไปถึงการสร้างความเข้าใจที่ถูกต้องให้แก่ผู้รับสาร และกรณีในประเทศสิงคโปร์คือข่าวลวงด้านการเสียชีวิตของนายกรัฐมนตรี ลี กวนยู⁶⁴ สำนักนายกรัฐมนตรีของประเทศสิงคโปร์ถือเป็นบุคคลสำคัญที่มีบทบาทสำคัญที่สุดต่อกลไกการดำเนินการแก้ไขปัญหาในกรณีนี้ โดยทางสำนัก

⁶² Lybrand, H. Subramaniam, T. (2020, November 13). Fact check: Evidence undermines Trump campaign's claims of dead people voting in Georgia. CNN. www.edition.cnn.com/2020/11/12/politics/trump-campaign-georgia-dead-voters-fact-check/index.html

⁶³ Fantz, A., Ortega, B., Scannell K., & Sands, G. (2020, 6 November). False rumors about Sharpies went viral, sparking outrage and a lawsuit. CNN Politics. www.edition.cnn.com/2020/11/05/politics/arizona-sharpie-ballots-maricopa-trump/index.html

⁶⁴ Chan, F. Sim, W. (2015, March 19). Police looking into hoax website that falsely announced death of Mr Lee Kuan Yew. www.straitstimes.com/singapore/police-looking-into-hoax-website-that-falsely-announced-death-of-mr-lee-kuan-yew

นายกรัฐมนตรีของประเทศสิงคโปร์ได้เร่งประสานงานร่วมกับตำรวจ เพื่อ
ยับยั้งข่าวปลอม และมีการออกประกาศอย่างเป็นทางการเกี่ยวกับ
สถานการณ์ที่แท้จริง

กรณีโรคระบาด ต้องมีแถลงการณ์โดยผู้เชี่ยวชาญด้านสาธารณสุข
เท่านั้นในการชี้แจงข้อมูลที่คลาดเคลื่อน มีกรณีศึกษาที่เป็นตัวอย่างได้แก่
ข่าวที่ ทรัมป์ อ้างว่ารัฐบาลสหรัฐอเมริกาสามารถควบคุมสถานการณ์
การแพร่ระบาดของโคโรนาไวรัสได้อย่างยอดเยี่ยม⁶⁵ **ผู้เชี่ยวชาญทางด้าน**
สาธารณสุขต้องออกมาตอบโต้ข้อความชวนเชื่อของ ทรัมป์ ที่กล่าวว่า
ทางรัฐบาลสหรัฐอเมริกาสามารถควบคุมไวรัสชนิดนี้ได้ นั่นไม่เป็นความจริง
และแถลงชุดข้อมูลเกี่ยวกับสถานการณ์จริง และย้ำเตือนประชาชนให้
เฝ้าระวัง และติดตามสถานการณ์อย่างต่อเนื่อง และรอบคอบโดยบุคลากร
และผู้เชี่ยวชาญด้านสาธารณสุข

การระงับการเผยแพร่เนื้อหาที่ผิดพลาดทันที และแสดงความ
รับผิดชอบโดยดำเนินการด้านกฎระเบียบภายในหน่วยงานข่าวของตนเอง
มีกรณีศึกษาที่เป็นตัวอย่างได้แก่ **กรณีวิกฤตโรคระบาด** นักจัดรายการ
พอดคาสต์ “Joe Rogan” ที่มีการส่งเสริมข้อมูลที่ผิดเกี่ยวกับไวรัส⁶⁶

⁶⁵ Dale, D. (2020, 16 March). Fact check: Trump falsely claims US has
'tremendous control' of the coronavirus. CNN Politics.
[www.edition.cnn.com/2020/03/15/politics/fact-check-trump-control-
coronavirus/index.html](http://www.edition.cnn.com/2020/03/15/politics/fact-check-trump-control-coronavirus/index.html)

⁶⁶ ABC News. (2022, 1 February). Podcaster Joe Rogan responds to Spotify
controversy over promotion of virus misinformation.
[www.abc.net.au/news/2022-01-31/joe-rogan-responds-to-spotify-
controversy/100791666](http://www.abc.net.au/news/2022-01-31/joe-rogan-responds-to-spotify-controversy/100791666)

ผ่าน “Spotify” ต่อมา “Spotify” ได้ทำการลบเนื้อหาพอดคาสต์ที่ชื่อ “The Joe Rogan Experience” ตอนต่าง ๆ ทิ้งไป เนื่องด้วยการถูกระแสวิพากษ์วิจารณ์จากสังคมว่า “Spotify” มุ่งเผยแพร่ข้อมูลเท็จเกี่ยวกับโควิด-19 ในขณะเดียวกัน ทาง “Daniel Ek” ผู้บริหารระดับสูงของ “Spotify” ได้ออกมาแสดงจุดยืนว่า ทาง “Spotify” ได้ริเริ่มกระบวนการกำหนดกฎเกณฑ์ของแพลตฟอร์มให้มีความโปร่งใสในการตรวจสอบการนำเสนอข้อมูลในประเด็นดังกล่าวมากยิ่งขึ้น และกรณีในประเทศสิงคโปร์ที่สำนักงานพระราชบัญญัติต่อต้านการเผยแพร่ข้อมูลเท็จผ่านระบบออนไลน์ (Protection from Online Falsehoods and Manipulation Act) สั่งให้นิตยสารให้ “SPH” ผู้ซึ่งนำเสนอข่าวผ่านเว็บไซต์ “HardwareZone Forum” แกะไขข้อมูลข่าวเกี่ยวกับไวรัสอู่ฮั่น⁶⁷ และ วิกฤตอุบัติเหตุจากเหตุการณ์โศกนาฏกรรมเกิดอุบัติเหตุฝูงชนในวันฮัลโลวีนในอิตาลี⁶⁸ ที่เกิดข่าวลวงว่าสาเหตุเกิดจากการรั่วไหลของก๊าซ และเกิดไฟไหม้ **นายกรัฐมนตรี อัน ดัคซู จึงแถลงประกาศให้ประชาชนงดเว้นจากการโพสต์ความคิดเห็น หรือแบ่งปันภาพและข้อมูลที่ผิดเกี่ยวกับอุบัติเหตุที่เกิดขึ้น รวมทั้ง ทางและสำนักงานตำรวจจะดำเนินคดีกับผู้โพสต์ข่าวปลอมอีกด้วย**

⁶⁷ CAN. (2020, January 27). POFMA Office issues correction notice to SPH Magazines over HardwareZone Forum post on Wuhan virus. www.channelnewsasia.com/singapore/wuhan-virus-moh-gan-kim-yong-instructs-pofma-issue-correction-787371

⁶⁸TheKoreaTimes. (2022). It's not time to spread fake news about tragedy. https://www.koreatimes.co.kr/www/opinion/2022/11/202_339020.html

ภาพอุบัติเหตุฝูงชนในวันฮัลโลวีนในอึวทวอน
ที่มา <https://asia.nikkei.com/Spotlight/Society/At-least-154-killed-in-South-Korea-Halloween-crowd-crush>

กรณีประเด็นทางเศรษฐกิจ ใช้แนวทางการตรวจสอบความโปร่งใสของประเด็นข่าว กรณีศึกษาที่เป็นตัวอย่างได้แก่ กรณีของ “Luckin Coffee” สตาร์ทอัพร้านกาแฟสัญชาติจีนที่หมายมั่นจะล้มคู่แข่งยักษ์ใหญ่อย่าง “Starbucks” ⁶⁹ ซึ่งมีการตกแต่งบัญชีเพื่อจุดประสงค์ในการเพิ่มยอดขายและดึงดูดนักลงทุน ด้วยจำนวนเงินอย่างน้อยกว่า 310 ล้านดอลลาร์สหรัฐฯ ทั้งนี้ เนื่องจากสาเหตุด้านการปลอมแปลงข้อมูลทางธุรกรรมทางการเงินเพื่อผลประโยชน์ทางธุรกิจจึงถูกถอนหุ้นจากตลาดหลักทรัพย์ฯ พร้อมทั้งถูกสั่งปรับให้ดำเนินการชำระค่าปรับ อันเป็นผลให้ทางบริษัทได้ยื่นล้มละลายต่อศาลสหรัฐฯ ในกรณีนี้ สื่อหลักมีบทบาทสำคัญอย่างมากในฐานะผู้นำเสนอชุดข้อมูลที่ถูกต้องแก่ผู้บริโภค กล่าวคือ รายละเอียดด้านการประกอบธุรกิจ

⁶⁹ Sender, H. (2020, July). The Luckin scandal: fake sales, power struggles and a 'broken model', *Nikkei Asia*. www.asia.nikkei.com/Spotlight/The-Big-Story/The-Luckin-scandal-fake-sales-power-struggles-and-a-broken-model

ที่เชื่อมโยงถึงการทุจริตของแบรนด์ ซึ่งส่งผลกระทบต่อเนื้องไปยังสื่อกระแสหลักในต่างประเทศ และประเทศจีน ผู้ซึ่งเป็นประเทศต้นกำเนิดของแบรนด์ จนในท้ายที่สุด “Luckin Coffee” จึงได้เผชิญกับบทเรียนที่ถูกต้องตามกฎหมาย อาทิ การตรวจสอบ การดำเนินการตามกฎหมาย และการสั่งปรับ เป็นต้น

กรณีอุบัติภัย ใช้การนำเสนอข้อมูลที่มีผู้เชี่ยวชาญในประเด็นอุบัติภัยนั้น ๆ ยืนยันสถานะความปลอดภัยของสิ่งมีชีวิตที่มีโอกาสได้รับอันตรายจากผลกระทบของอุบัติภัย มีการศึกษาที่เป็นตัวอย่างได้แก่ เหตุการณ์หลอมละลายของเครื่องปฏิกรณ์นิวเคลียร์ ณ เมือง ฟุกุชิมะ ประเทศญี่ปุ่น เมื่อในปี ค.ศ. 2011 ที่เกิดข่าวลวงให้สงสัยว่าอาหารทะเลมีความปลอดภัยสำหรับการบริโภคหรือไม่⁷⁰ “The Alaska Department of Environmental Conservation” องค์กรที่เชี่ยวชาญ ได้ออกมายืนยันอย่างเป็นทางการ ว่าไม่พบร่องรอยของนิวไคลด์กัมมันตรังสี ไอโอดีน-131 และซีเซียม-134 หรือ ซีเซียม-137 ซึ่งเป็นกัมมันตภาพรังสีที่เกี่ยวข้องกับโรงไฟฟ้าฟุกุชิมะในสัตว์ทะเล และ “Nicholas S. Fisher” ผู้เชี่ยวชาญด้านรังสีนิวเคลียร์ในสัตว์ทะเล ยังได้ตีพิมพ์บทความในลักษณะเดียวกันว่า การรั่วไหลของกัมมันตภาพรังสี ที่เกี่ยวข้องกับโรงไฟฟ้าฟุกุชิมะ นั้น มีปริมาณเล็กน้อยมากเมื่อเทียบกับกับความกว้างใหญ่ของมหาสมุทรแปซิฟิก

⁷⁰ “The Fukushima Update: Is Wild Alaskan Seafood Safe to Eat?,” *Wild Alaskan, Inc.*, MAY 2021, doi: www.wildalaskancompany.com/blog/the-fukushima-update-is-wild-alaskan-seafood-safe-to-eat

แนวทางการสื่อสารและบริหารจัดการเพื่อป้องกัน การเกิดข่าวลวงประเภทข้อมูลที่แฝงเจตนาร้าย (Malinformation)

จากการวิเคราะห์แนวทางการสื่อสารและบริหารจัดการเพื่อป้องกันการเกิดข่าวลวงประเภทข้อมูลที่แฝงเจตนาร้าย (Malinformation) ของกรณีศึกษาทั้งหมด สามารถสรุปแนวทางการบริหารจัดการได้ดังนี้

- กรณีภัยธรรมชาติและภัยพิบัติ การตอบสนองต่อชุดข้อมูลที่ผิด โดยมีเหตุผลมุ่งร้าย จะต้องรับรองข้อมูลที่ใช่ได้แน่โดยผู้เชี่ยวชาญในประเด็นนั้น ๆ และใช้ผู้เชี่ยวชาญเป็นผู้แถลงเพื่อโต้แย้ง
- กรณีเหตุการณ์ไม่สงบ การจัดการข่าวลวงมุ่งแนวทางที่จะยับยั้งการโจมตีเพื่อสร้างความเกลียดชังโดยมุ่งเน้นการนำเสนอข้อมูลที่ถูกต้อง
- กรณีเหตุการณ์ไม่สงบ ให้น้ำหนักกับประเด็นการได้รับผลประโยชน์ของฝ่ายที่นำเสนอข่าวลวงนั้นสู่สาธารณะ
- กรณีเหตุการณ์ไม่สงบ และเกิดข่าวลวงที่มุ่งขยายผลทางการเคลื่อนไหวจากเหตุการณ์ย่อย ๆ เช่น การปิดสถานที่ การปะทะกันของผู้เคลื่อนไหว ใช้แนวทางการออกแถลงการณ์อย่างเป็นทางการ โดยระบุขั้นตอนปฏิบัติงานของหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง และมีเจ้าหน้าที่ที่รับผิดชอบเป็นผู้อธิบายสถานการณ์ดังกล่าวอย่างชัดเจน

- วิฤตโรคระบาด หน่วยงานภาครัฐยืนยันข้อเท็จจริง และการบังคับใช้กฎหมายกับสื่อ

กรณีภัยธรรมชาติและภัยพิบัติ การตอบสนองต่อชุดข้อมูลที่ผิดโดยมีเหตุผลมุ่งร้าย จะต้องรับรองข้อมูลที่ใช้ได้แย้งโดยผู้เชี่ยวชาญในประเด็นนั้น ๆ และใช้ผู้เชี่ยวชาญเป็นผู้แถลงเพื่อโต้แย้ง มีกรณีศึกษาที่เป็นตัวอย่างได้แก่ ข่าวลวงประเด็นทฤษฎีสมคบคิด “High Frequency Active Auroral Research Program” หรือโครงการศึกษาสภาพบรรยากาศชั้นบนโดยเครื่องส่งสัญญาณวิทยุของประเทศสหรัฐอเมริกาก่อให้เกิดความผิปกติอันนำไปสู่เหตุภัยพิบัติทางธรรมชาติได้ **Mick West หรือนักเขียนเชิงวิทยาศาสตร์ที่เชี่ยวชาญด้านทฤษฎีสมคบคิด** ได้โต้แย้ง และชี้แจงด้วยการอ้างอิงรายละเอียดของโครงการ HAARP อย่างชัดเจน และถูกต้อง และกรณีในประเทศอินโดนีเซียที่ ฝนชุกข่าวลวงภายหลังเหตุการณ์ภัยพิบัติครั้งใหญ่จากแผ่นดินไหว และสึนามิ⁷¹ เช่น ผู้รอดชีวิต อาทิ “แผ่นดินไหวก็ระลอกกำลังจะเกิดขึ้นอีกครั้ง” “ผู้ที่เชื่อในบทความเท่านั้นที่จะมีชีวิตรอด” หรือ “นายกเทศมนตรีเมืองปาลูเป็นหนึ่งในผู้เสียชีวิต” ซึ่งทั้งสามประเด็นดังกล่าวได้รับการโต้แย้งโดย โฆษกสำนักงานตำรวจแห่งชาติของประเทศอินโดนีเซียว่าเป็นข้อมูลเท็จ ด้านหัวหน้าศูนย์ข้อมูลแผ่นดินไหวและสึนามิภายใต้หน่วยงานธรณีพิลึกส์ ที่ได้ออกมากล่าวยืนยันต่อสื่อว่า “จะไม่มี การเกิดขึ้นของแผ่นดินไหวขนาดมหึมา หรือสึนามิอีกครั้ง” และ โฆษกกระทรวง

⁷¹ Jakarta (AFP). (2018, October 24). Indonesia battles fake news after quake-tsunami disaster. France24. www.france24.com/en/20181004-indonesia-battles-fake-news-after-quake-tsunami-disaster

การสื่อสารและสารสนเทศที่แสดงว่า “นายกเทศมนตรีเมืองपाल์มบีชมีชีวิตอยู่และมีสุขภาพดี”

กรณีเหตุการณ์ไม่สงบ การจัดการข่าวลวงมุ่งแนวทางที่จะยับยั้งการโจมตีเพื่อสร้างความเกลียดชังโดยมุ่งเน้นการนำเสนอข้อมูลที่ถูกต้อง มีกรณีศึกษาที่เป็นตัวอย่างได้แก่ กรณีที่ทรัมป์ยังคงกล่าวอ้างอย่างไม่ถูกต้องว่า เม็กซิโกจะจ่ายค่าก่อสร้างกำแพงขึ้น เพื่อกันแนวพรมแดนให้กับสหรัฐอเมริกา⁷² สำนักข่าว CNN เป็นผู้นำเสนอมุมมองข้อเท็จจริงดังกล่าว โดยเฉพาะอย่างยิ่งภายหลังจากที่ ประธานาธิบดี เอนริเก เปญา เนโต ของประเทศเม็กซิโกได้ออกมาแถลงตอบโต้ ประธานาธิบดี โดนัลด์ ทรัมป์ว่า ประเทศเม็กซิโกจะไม่จ่ายค่าก่อสร้างกำแพงกันแนวพรมแดนให้แก่สหรัฐอเมริกาเด็ดขาด

กรณีเหตุการณ์ไม่สงบ ให้น้ำหนักกับประเด็นการได้รับผลประโยชน์ของฝ่ายที่นำเสนอข่าวลวงนั้นสู่สาธารณะ มีกรณีศึกษาที่เป็นตัวอย่างได้แก่ กรณีสำนักข่าว Sky News Australia กำลังพัฒนาสู่การเป็นช่องรายการที่มุ่งรายงานข้อมูลผ่านรูปแบบของทฤษฎีสมคบคิด⁷³ ซึ่งมีทิศทางของการสนับสนุนกลุ่มขวาจัด จึงมีการตรวจสอบผลประโยชน์เบื้องหลังช่องรายการโดยช่องรายการข่าว “News Corp” โดยรวบรวมจำนวนยอด

⁷² Dale, D. (2020, October 15). Fact check: Trump is still falsely claiming that Mexico is paying for his border wall. CNN.
www.edition.cnn.com/2020/10/14/politics/fact-check-trump-mexico-paying-for-the-wall/index.html

⁷³ Davies, A. (2021, 23 February). Sky News Australia is tapping into the global conspiracy set – and it’s paying off. The guardian.
www.theguardian.com/australia-news/2021/feb/24/sky-news-australia-is-tapping-into-the-global-conspiracy-set-and-its-paying-off

การรับชมโดยเฉลี่ยของช่องรายการที่มีเนื้อหาเชิงสนับสนุนฝ่ายอนุรักษ์นิยม หรือฝ่ายขวา บนแพลตฟอร์มดิจิทัล ซึ่งถือเป็นหลักฐานสำคัญที่บ่งชี้ว่า สำนักข่าว “Sky News Australia” มีแนวโน้มในการเป็นสื่อปราศจากความรับผิดชอบต่อหน้าที่ด้วยการเลือกข้างทางการเมืองอย่างชัดเจน โดยแท้จริง

กรณีเหตุการณ์ไม่สงบ และเกิดข่าวลวงที่มุ่งขยายผลทางการเมือง การเคลื่อนไหวจากเหตุการณ์ย่อย ๆ เช่น การปิดสถานที่ การปะทะกันของผู้เคลื่อนไหว ใช้แนวทางการออกแถลงการณ์อย่างเป็นทางการ โดยระบุขั้นตอนปฏิบัติงานของหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง และมีเจ้าหน้าที่ที่รับผิดชอบเป็นผู้อธิบายสถานการณ์ดังกล่าวอย่างชัดเจน มีกรณีศึกษาที่เป็นตัวอย่างได้แก่ กรณีที่มีแนวโน้มจะเกิดความไม่สงบในขั้นตอนการเลือกตั้งในออสเตรเลีย เนื่องจากตัวแทนกลุ่มการเมืองได้เข้าไปมีส่วนเป็นอาสาสมัครการตรวจสอบการเลือกตั้ง และมีแนวโน้มจะเกิดความวุ่นวายจากการเปิดเผยข้อมูลของกลุ่มดังกล่าว คณะกรรมการการเลือกตั้งของออสเตรเลีย (AEC) ได้ออกคำเตือนอย่างเป็นทางการ กว่า 45 รายการ ที่มีเนื้อหาเกี่ยวข้องกับ การเผยแพร่เนื้อหาเกี่ยวกับเรื่องการเลือกตั้งที่จะเกิดขึ้น

กรณีวิกฤตโรคระบาด การที่หน่วยงานภาครัฐยืนยันข้อเท็จจริง และบังคับใช้กฎหมายกับสื่อมีกรณีศึกษาที่เป็นตัวอย่างได้แก่ วิกฤตโรคระบาดที่สำนักข่าว MBC ประเทศเกาหลีใต้ รายงานข่าวผิดพลาดเกี่ยวกับเนื้อวัวนำเข้าจากประเทศสหรัฐอเมริกาโดยได้นำบทสัมภาษณ์ของหญิงชาวอเมริกันที่ให้สัมภาษณ์ว่า ลูกสาวของเธอเสียชีวิตจากการติดเชื้อโรควัวบ้า มาออกอากาศ ที่รับประทานแล้วเป็นอันตรายต่อชีวิตนั้น ศาลแพ่งมีคำสั่งให้

ข้อควรทำ และ ไม่ควรทำ
ในการสื่อสารและบริหารจัดการ
เพื่อป้องกันการเกิดข่าวลวง
ในสภาวะวิกฤต

ข้อควรทำและไม่ควรทำในการสื่อสาร และบริหารจัดการเพื่อป้องกันการเกิดข่าวลวงในสภาวะวิกฤต (Do and Don't)

จากการศึกษาโดยตลอดทั้งโครงการ คณะผู้จัดทำได้สรุปข้อควรทำและไม่ควรทำในการสื่อสารและบริหารจัดการเพื่อป้องกันการเกิดข่าวลวงในสภาวะวิกฤตสำหรับผู้ปฏิบัติงานสื่อมวลชน โดยจำแนกเป็นหลักข้อควรทำและไม่ควรทำทั่วไปในทุกสภาวะวิกฤต และข้อควรทำและไม่ควรทำสำหรับจำแนกตามสภาวะวิกฤตทั้ง 5 ประเภทดังนี้

ข้อควรทำ และ ไม่ควรทำ ในการปฏิบัติงานข่าว

ทุกสถานการณ์วิกฤต

Do

&

Don't

1. ทุกครั้งที่ได้รับประเด็น หรือข้อมูล ต้องวิเคราะห์และตรวจสอบประเด็นข่าวให้รอบด้าน โดยอย่างน้อยต้องใช้หลัก 5 องค์ประกอบ ควบคู่ไปกับการใช้เครื่องมือตรวจสอบประเด็นข่าวลวง
2. มีฐานข้อมูลผู้รับผิดชอบโดยตรง ตามสภาวะวิกฤตต่าง ๆ ที่ปรับปรุงให้เป็นปัจจุบันอยู่เสมอ และสามารถเข้าถึงหน่วยงานผู้รับผิดชอบโดยตรง เพื่อตรวจสอบความถูกต้องของประเด็นข่าวได้
3. ฝึกการจับสังเกตข่าวลวงอย่างต่อเนื่อง เนื่องจากพัฒนาการทางเทคโนโลยีทำให้มีรูปแบบการสร้างเนื้อหาข่าวลวงที่เปลี่ยนแปลงอยู่ตลอด
4. ตรวจสอบความถูกต้องของข้อมูลมากกว่าหนึ่งแหล่ง และเป็นหน่วยงานที่เชื่อถือได้ หรือเป็นผู้รับผิดชอบเหตุการณ์นั้น ๆ อย่างเป็นทางการ
5. หลีกเลี่ยงการใช้ข้อมูลหรือประเด็นข่าว ที่เป็นชุดข้อมูลส่งต่อร่วมกับสื่อมวลชนสำนักอื่น ๆ
6. เมื่อพบว่าข้อมูลที่น่าเสนอนั้นเป็นข่าวลวงต้องแสดงความรับผิดชอบและหยุดนำเสนอทันที
7. ลบเนื้อหาออกจากแหล่งที่สามารถเข้าถึง ย้อนหลังได้ทันทีเพื่อป้องกันการสืบค้นพบเนื้อหาและสร้างความเข้าใจผิดภายหลังเมื่อพบว่าข้อมูลที่นำเสนอเป็นข่าวลวง

1. ไม่มุ่งเน้นการนำเสนอข่าวในสภาวะวิกฤตด้วยความรวดเร็วเพื่อดึงดูดความสนใจของประชาชนเป็นหลัก
2. ไม่ใช้แหล่งข่าวที่ไม่ได้เป็นผู้รับผิดชอบโดยตรงอย่างเป็นทางการ ถึงแม้ว่าจะเป็นผู้มีความเชี่ยวชาญเฉพาะด้าน
3. ไม่ใช้สัญชาตญาณสื่อมวลชนของตนเอง เพียงอย่างเดียวในการสังเกตข่าวลวง
4. ไม่ตรวจสอบข้อมูลที่มีมากกว่าหนึ่งแหล่ง และไม่อ้างอิงจากหน่วยงานที่เชื่อถือได้ หรือเป็นผู้รับผิดชอบเหตุการณ์นั้น ๆ อย่างเป็นทางการ
5. ไม่ใช้ข้อมูลที่ได้รับการยืนยันจากสำนักข่าวอื่น ๆ โดยไม่ตรวจสอบซ้ำด้วยตนเอง
6. ไม่ปล่อยให้ประเด็นเนื้อหาข่าวลวง หรือเนื้อหารายการย้อนหลังยังคงอยู่ในแหล่งที่สืบค้นย้อนหลังได้
7. ไม่แสดงความรับผิดชอบต่อการเสนอข่าวลวง เช่น การเสนอข้อเท็จจริงเพื่อสร้างความเข้าใจที่ถูกต้อง การแสดงข้อความรับผิดชอบ การยังคงปรากฏ link หรือช่องทางการเข้าถึงข่าวลวงนั้น ๆ ในช่องทางการสื่อสารของตนหรือช่องทางสำนักข่าวของตน

ข้อควรทำ และ ไม่ควรทำ ในการปฏิบัติงานข่าว

ทุกสถานการณ์วิกฤต

Do

&

Don't

8. เมื่อพบว่าข้อมูลที่น่าเสนอนั้นเป็นข่าวลวง ต้องทำการตรวจสอบ และนำเสนอเนื้อหาที่เป็นข้อเท็จจริงเพื่อแก้ไขข่าวลวงนั้น

9. แจ้งประชาชนว่าข้อมูลนั้นเป็นข่าวลวง ประเภทข้อมูลที่บิดเบือน ข้อมูลที่ผิด หรือข้อมูลที่แฝงเจตนาร้าย และให้ข้อมูลทางกฎหมายที่เกี่ยวข้องกับการส่งต่อข่าวลวง หรือกฎหมายที่เกี่ยวข้องกับการเปิดเผยข้อมูลที่ก่อให้เกิดความเสียหายต่อบุคคลที่สาม

10. ให้ความรู้กับประชาชนเกี่ยวกับแนวโน้มข่าวลวงในสภาวะวิกฤตที่มักจะเกิดขึ้น และวิธีการตรวจสอบข่าวลวง

11. ในระยะที่ข่าวลวงกำลังขยายตัว ต้องให้ความสำคัญกับบทบาทของการยับยั้งการแพร่กระจาย โดยให้ข้อมูลที่ถูกต้องต่อสาธารณะ

12. งดนำเสนอ Link หรือเส้นทางการเข้าถึงข่าวลวง

13. เมื่อพบว่าข้อมูลนั้นเป็นข่าวลวง ต้องแจ้งต่อแหล่งข่าวและปฏิเสธการรายงานข่าวนั้น หากไม่ได้รับการแก้ไข

14. โต้แย้งข่าวลวงโดยใช้แหล่งข่าวที่เชื่อถือได้ มีความเป็นวิทยาศาสตร์ หรือมีสถิติ คำอ้างอิงที่สาธารณะเข้าใจได้ง่าย และมีผู้แทนจากหน่วยงานที่เชื่อถือได้ หรือเป็นผู้รับผิดชอบเหตุการณ์นั้น ๆ อย่างเป็นทางการ เป็นผู้แถลงข้อมูล

8. ไม่ให้ความสำคัญกับการแจ้งเตือนประชาชนเกี่ยวกับการให้ข้อมูลทางกฎหมายที่เกี่ยวข้องกับการส่งต่อข่าวลวง หรือกฎหมายที่เกี่ยวข้องกับการเปิดเผยข้อมูลที่ก่อให้เกิดความเสียหายต่อบุคคลที่สาม

9. ไม่ยินยอมนำเสนอเนื้อหาที่เป็นข่าวลวง โดยยกความรับผิดชอบต่อข่าวลวงนั้นให้แหล่งข่าวเป็นผู้รับผิดชอบ

ข้อควรทำ และ ไม่ควรทำ ในการปฏิบัติงานข่าว

สถานการณ์วิกฤตภัยธรรมชาติ (Natural disaster)

Do

&

Don't

1. มีการแจ้งเตือนสถานการณ์ล่วงหน้าโดยใช้ข้อมูลเชิงวิทยาศาสตร์จากหน่วยงานที่เชื่อถือได้ อาทิ การแจ้งเตือนล่วงหน้า และความยาวนานที่ต้องเผชิญวิกฤตที่ต้องกำหนดระยะเวลาที่แม่นยำ

2. การรายงานข้อมูลเชิงสถิติของผู้สูญเสียต้องรับรองความถูกต้องโดยแหล่งข่าวที่เชื่อถือได้และเป็นผู้รับผิดชอบอย่างเป็นทางการ

3. การใช้ภาษาในการรายงานข้อมูลที่เกี่ยวข้องกับผู้สูญหายต้องมีความเป็นกลางและไม่สื่อว่าผู้สูญหายเสียชีวิตแล้วหรือไม่

4. ต้องให้ข้อมูลต่อประชาชนด้านการตรวจสอบข่าวลวงที่เกี่ยวข้องกับภัยพิบัติในขณะนั้น เช่น แนวทางการตรวจสอบภาพความเสียหายที่มีการส่งต่อกันมาว่าเป็นภาพจริงหรือไม่ เพื่อยับยั้งการขยายตัวของข่าวลวง

1. ไม่คาดการณ์ที่เกี่ยวข้องกับภัยธรรมชาติโดยอ้างอิงจากชุดข้อมูลเดิมเช่น อ้างอิงจากสถานการณ์ภัยธรรมชาติที่มีความคล้ายคลึงกัน

2. ไม่รายงานสถิติผู้สูญเสียจากแหล่งข่าวที่ไม่ใช่ผู้รับผิดชอบอย่างเป็นทางการ

3. ไม่ใช้ภาษาที่มโนสื่อถึงการเสียชีวิตของผู้ที่มีสถานะสูญหาย

4. ไม่ใช้ชุดข้อมูลที่ไม่มีการรับรองทางวิทยาศาสตร์

ข้อควรทำ และ ไม่ควรทำ ในการปฏิบัติงานข่าว

สถานการณ์วิกฤตเหตุการณ์ความไม่สงบ (Civil unrest)

Do

&

Don't

1. วิเคราะห์แ่งมุมผู้ได้รับผลประโยชน์จาก ประเด็นขัดแย้งในเหตุการณ์ความไม่สงบเสมอ

2. การรายงานข่าวการเสียชีวิต บาดเจ็บ สุขภาพของบุคคลสำคัญ หรือแกนนำของ คู่ขัดแย้ง ต้องได้รับการยืนยันและระบุ แพทย์ผู้ยืนยันได้ เนื่องจากมีผลต่อการยก ระดับการเคลื่อนไหว

3. การรายงานข่าวของคู่ขัดแย้งในการ เคลื่อนไหวทางสังคม ต้องดำเนินบทบาท ของการตรวจสอบติดตามและเผยแพร่ ข้อมูลที่ถูกต้องในประเด็นนั้น ๆ

4. การจัดการข่าวประเภททฤษฎีสมคบคิด ต้องหักล้างโดยมีข้อมูลเชิงสถิติ เชื่อถือได้ และสามารถแสดงถึงการได้รับประโยชน์ ของผู้ให้ข่าวนั้นได้

5. เมื่อพบประเด็นน่าสงสัยในข่าวที่สามารถ จุดประเด็นความไม่สงบในสังคม ต้องแสดง บทบาทในการนำไปสู่การตรวจสอบข้อเท็จจริงโดยหน่วยงานภาครัฐ และสื่อมวลชน ต้องนำเสนอผลการตรวจสอบ

6. ให้ความรู้ต่อประชาชนเกี่ยวกับการพิจารณา ผู้ได้รับผลประโยชน์จากประเด็นข่าวที่เกิดขึ้น ท่ามกลางความไม่สงบนั้น ๆ

1. ไม่นำเสนอประเด็น โดยขาดการวิเคราะห์ ข้อมูลในแ่งมุมของผู้ได้รับผลประโยชน์จาก ข่าวลวงนั้น ๆ

2. ไม่รายงานข่าวการเสียชีวิต บาดเจ็บ สุขภาพของบุคคลสำคัญ หรือแกนนำของ คู่ขัดแย้ง โดยที่ไม่มีแหล่งอ้างอิงที่เชื่อถือได้

3. ไม่นำเสนอการหักล้างข่าวลวงประเภท ทฤษฎีสมคบคิดโดยใช้การกล่าวอ้าง เพียงเท่านั้น

4. ไม่ละเลยบทบาทในการนำสังคมไปสู่ การแสวงหาข้อเท็จจริงท่ามกลางวิกฤต ความไม่สงบ

5. ไม่เพิกเฉยการให้ความรู้ต่อประชาชน ด้านการพิจารณาผู้ได้รับผลประโยชน์จาก ประเด็นข่าวที่เกิดขึ้นท่ามกลางความไม่สงบ นั้น ๆ

ข้อควรทำ และ ไม่ควรทำ ในการปฏิบัติงานข่าว

สถานการณ์วิกฤตเหตุการณ์โรคระบาด (Epidemic)

Do

&

Don't

1. การนำเสนอข้อมูลจากแพทย์ผู้เชี่ยวชาญ แต่ไม่ได้เป็นสังกัดหน่วยงานภาครัฐ ต้องมีการตรวจสอบข้อมูลเพื่อยืนยันข้อเท็จจริงจากการหน่วยงานภาครัฐก่อน

2. ระมัดระวังการนำเสนอประเด็นการรักษาโรคระบาดด้วยรูปแบบทางเลือก ซึ่งอาจส่งผลให้การควบคุมสถานการณ์ระบาดเป็นไปยาก

3. การรายงานประเด็นผู้ติดเชื้อรายแรกและจำนวนในแต่ละพื้นที่ ต้องได้รับการยืนยันจากแหล่งข่าวที่รับผิดชอบอย่างเป็นทางการ

4. การรายงานผู้เข้าข่ายว่าจะติดเชื้อ ต้องเน้นย้ำว่าเป็นเพียงผู้เข้าข่ายและต้องแสดงข้อมูลของโรคที่มีอาการใกล้เคียงกันได้ เพื่อป้องกันความตื่นตระหนกของผู้ป่วยที่มีอาการใกล้เคียงกับโรคระบาด

1. ไม่ใช้ข้อมูลสถานการณ์ควบคุมสถานการณ์การระบาดจากการกล่าวอ้างของผู้เชี่ยวชาญแต่ไม่ได้สังกัดหน่วยงานที่เกี่ยวข้องอย่างเป็นทางการ

2. ไม่ใช้ข้อมูลจากผู้เชี่ยวชาญทางการแพทย์และหรือแพทย์ผู้มีชื่อเสียงโดยไม่ตรวจสอบกับหน่วยงานที่เป็นผู้รับผิดชอบอย่างเป็นทางการ

3. ไม่นำเสนอข้อมูลเกี่ยวกับการบรรเทาหรือการรักษาการที่เกิดขึ้นจากโรคระบาดในรูปแบบการแพทย์ทางเลือกหรือทางเลือกในการรักษาอื่น ๆ ที่ไม่มีหลักฐานทางวิทยาศาสตร์รองรับ

4. ไม่รายงานประเด็นผู้ติดเชื้อรายแรกและจำนวนในแต่ละพื้นที่ โดยใช้แหล่งข่าวที่ไม่ได้รับผิดชอบอย่างเป็นทางการ

5. ไม่นำเสนอข้อมูลเกี่ยวกับผู้เข้าข่ายว่าจะติดเชื้อโดยไม่มีการแสดงข้อมูลอาการของโรคอื่นที่ใกล้เคียง

ข้อควรทำ และ ไม่ควรทำ ในการปฏิบัติงานข่าว

สถานการณ์วิกฤตทางเศรษฐกิจ (Economic crisis)

Do

&

Don't

1. รายงานอย่างชัดเจนว่า วิกฤตทางเศรษฐกิจเริ่มเกิดขึ้นที่จุดใด จะส่งผลกระทบต่ออย่างไรต่อใครบ้าง หน่วยงานที่เกี่ยวข้องกำลังดำเนินการตอบโต้ประเด็นดังกล่าวอย่างไร

2. นำเสนอประเด็นที่ตอบคำถามในใจประชาชนต่อแง่มุมทางการเงินได้ เช่น ความปลอดภัยของสถานะการเงินของหน่วยงานที่เป็นประเด็นวิกฤต และความปลอดภัยทางสถานะการเงินของประชาชนที่เป็นสินทรัพย์ส่วนบุคคล

3. ตรวจสอบทิศทางทำให้ข่าวของหน่วยงานภาครัฐเป็นผู้รับผิดชอบโดยตรงต่อสถานการณ์วิกฤตทางเศรษฐกิจในขณะนั้น เพื่อป้องกันความสับสนจากการสื่อสารต่อประชาชน

4. ข่าวที่เกี่ยวข้องกับการระดมทุนในตลาดทุน ต้องให้ข้อมูลกำกับต่อประชาชนเพื่อให้มีการตรวจสอบความโปร่งใสของข้อมูลทางบัญชี ก่อนตัดสินใจลงทุน และควรแสดงบทบาทที่กระตุ้นให้เกิดการตรวจสอบกิจการเพื่อประโยชน์ของสาธารณะ

1. ไม่รายงานโดยมุ่งเน้นมิติใดมิติหนึ่งเท่านั้น เช่น รายงานเฉพาะมิติความเสียหายที่เกิดขึ้นจากวิกฤตทางเศรษฐกิจ

2. ไม่ละเลยการคลายข้อสงสัยต่อสถานการณ์วิกฤตในมุมมองของประชาชน เช่น การรายงานสถานะของสถาบันการเงินที่เกี่ยวข้อง การรายงานสถานะความปลอดภัยของสินทรัพย์ที่อยู่ในระบบการเงินการธนาคาร

3. ไม่ด่วนนำเสนอข้อมูลเพื่อให้ความมั่นใจต่อประชาชนโดยยังไม่ได้รับการยืนยันจากแหล่งข่าวที่เกิดขึ้นได้ว่าสถานการณ์วิกฤตทางเศรษฐกิจในประเด็นนั้น ๆ ได้คลี่คลายแล้ว

4. ไม่นำเสนอข้อมูลโดยยังไม่ได้ตรวจสอบแนวทางการสื่อสารกับหน่วยงานภาครัฐ

5. ไม่ละเลยบทบาทในการให้คำเตือนหรือการตรวจสอบความโปร่งใสของผู้มีส่วนได้ส่วนเสียที่เกี่ยวข้องกับการระดมทุนในตลาดทุนที่มีจุดสังเกตด้านการเติบโตในการก้าวกระโดด

ข้อควรทำ และ ไม่ควรทำ ในการปฏิบัติงานข่าว

สถานการณ์วิกฤตอุบัติเหตุ(Accident)

Do

&

Don't

1. การรายงานผลกระทบที่เกิดขึ้นจากอุบัติเหตุ ต้องได้รับการยืนยันจากหน่วยงานที่เกี่ยวข้องกับประเด็นอุบัติภัยนั้น ๆ อาทิ ขอบเขตพื้นที่ที่ได้รับผลกระทบ รูปแบบผลกระทบที่จะเกิดขึ้น

2. ให้ข้อมูลการรับมือกับผลกระทบโดยนำเสนออย่างเป็นขั้นตอนและมีความเป็นวิทยาศาสตร์ โดยที่มีผู้เชี่ยวชาญเป็นผู้รับรองชุดข้อมูลนั้น

3. ระมัดระวังการใช้ถ้อยคำรายงานสาเหตุของอุบัติเหตุโดยที่ยังไม่มีการพิสูจน์หลักฐานที่ชัดเจน และการเชื่อมโยงว่าอาจเกิดจากการจงใจของบุคคลใดหรือกลุ่มคนใด ๆ

4. การใช้ภาษาในการรายงานข้อมูลที่เกี่ยวข้องกับผู้เสียหายจากอุบัติเหตุต้องมีความเป็นกลางและไม่สื่อว่าเสียชีวิตแล้วหรือไม่

5. การรายงานข้อมูลด้านขอบเขต และลักษณะของการได้รับผลกระทบที่มีหน่วยวัดได้ โดยมีการขยายความเทียบเคียงเป็นหน่วยวัดที่สาธารณะชนเข้าใจได้ง่าย

1. ไม่นำเสนอการรับมือผลกระทบจากอุบัติเหตุจากแหล่งข่าวที่ไม่มีการรับรองทางวิทยาศาสตร์เนื่องจากประชาชนอาจได้รับอันตรายจากวิธีการรับมือที่ไม่มีผู้รับรองอย่างเป็นทางการ

2. ไม่รายงานการคาดการณ์สาเหตุของอุบัติเหตุ โดยเฉพาะอย่างยิ่งการคาดการณ์ที่เชื่อมโยงสาเหตุของอุบัติเหตุว่าอาจเกิดการจงใจของบุคคลใดหรือกลุ่มคนใด

3. ไม่คาดการณ์ประเด็นความสูญเสียโดยใช้เหตุการณ์ที่คล้ายกัน

4. ไม่ให้ความสำคัญกับการสื่อสารเพื่อระงับความตื่นตระหนกของประชาชน

5. ไม่รายงานข้อมูลด้านขอบเขต และลักษณะของการได้รับผลกระทบที่มีหน่วยวัดที่สาธารณะชนไม่เข้าใจ

ภาคผนวก

**รายนามผู้เชี่ยวชาญและผู้ปฏิบัติงาน
สื่อมวลชนที่ให้ความอนุเคราะห์วิพากษ์
แนวปฏิบัติ (Guideline) ในการสื่อสารและบริหาร
จัดการเพื่อป้องกันการเกิดข่าวลวงในสภาวะวิกฤต**

นักวิชาการด้านสื่อสารมวลชน

ดร. ภาณุฤทธิ์ สารสมบัติ	คณะสื่อสารมวลชน มหาวิทยาลัยรามคำแหง
ดร. วรางคณา นิยมฤทธิ์	วิทยาลัยนิเทศศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏสวนสุนันทา
นางสาวประกอบเกียรติ อิ่มศิริ	มหาวิทยาลัยราชภัฏวไลยอลงกรณ์ ในพระบรมราชูปถัมภ์
ผศ.ดร. ขวัญชีวา ไตรพิริยะ	สาขาวัฒนธรรมและธุรกิจดิจิทัล มหาวิทยาลัยเทคโนโลยี ราชมงคลตะวันออก
ผศ.ดร. ธนสิน ชูตินธรานนท์	คณะนิเทศศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
ผศ.ดร. ประกายกาวิล ศรีจินดา	วิทยาลัยนิเทศศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏสวนสุนันทา

นักวิชาการด้านสื่อสารมวลชน

ผศ.ดร. วิไลวรรณ จงวิไลเกษม

คณะวารสารศาสตร์

และสื่อสารมวลชน

มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์

รศ.ดร. สุระชัย ชูผกา

คณะสื่อสารมวลชน

มหาวิทยาลัยรามคำแหง

องค์กรสื่อและหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง

นางสาวนิรมล ประสารสุข

สมาคมนักข่าววิทยุและโทรทัศน์ไทย

นางสาวหยาดอรุณ ลักษมีเศรษฐ

สมาคมนักวิทยุและโทรทัศน์

นายพีระวัฒน์ โชติธรรมโม

สมาคมนักข่าววิทยุและโทรทัศน์ไทย

นายสันติภาพ เพิ่มมงคลทรัพย์

ศูนย์ต่อต้านข่าวปลอม

นายสุเมธ สมคะเน

สหภาพแรงงานกลางสื่อมวลชนไทย

นายเสด็จ บุนนาค

สภาการสื่อมวลชนแห่งชาติ

นายอังกุล บุญดี

สมาคมโทรทัศน์ระบบดิจิทัล

(ประเทศไทย)

พ.ต.ท.หญิง อัมพิกา ทัพสุวรรณ

สำนักงานตำรวจแห่งชาติ

ผู้รับใบอนุญาต

นางสาว จิตฤดี บรรเทาพิษ
นางสาว นวียา อินทรไพโรจน์
นางสาว รวิศรา ขานูวัฒน์
นางสาวอติติยา พงษ์นาค
นางสาวอรุณี ต้นศักดิ์ตา
นายทวีวัฒน์ บุริมสิทธิชัย
นายพชร โอภาสเสรีผดุง
นายพีรพล อนุตรโสตร์
นายมานพ ทิพย์โอสถ
นายสทรรัตน์ ชุมดวง
นายสุทนต์ กล้าการขาย
นายเสถียร วิริยะพรรณพงศา
นายอภิสิทธิ์ ปุณณะนธิ

ช่องทีเอ็นเอ็น
BEC Multimedia Co.,Ltd
กรมประชาสัมพันธ์
สถานีวิทยุกระจายเสียงแห่งประเทศไทย
ช่องวัน สามสิบเอ็ด
สถานีวิทยุกระจายเสียงและวิทยุโทรทัศน์
รัฐสภา
บก. จีเอ็มเอ็ม แชนแนล
ช่องวัน สามสิบเอ็ด
ศูนย์ข่าวก่อนแซร์ บมจ.อสมท
ช่องไทยพีบีเอส
บริษัทเวิร์คพอยท์ เอ็นเตอร์เทนเมนท์ จำกัด
สมาคมสื่อขอสะอาด
สถานีโทรทัศน์พีพีทีวี
บมจ.จีเอ็มเอ็มมิเดีย

ผู้ประกอบวิชาชีพสื่อ

นาย สราวุฒิ ศรีเพชรสัย

ข่าวสด

รายนามคณะทำงาน

สำนักงาน กสทช.

นางรมิดา สีสภาพตะ

นางกรรณก ชายพรม

นางสาวปนัดดา สร้อยศรี

นางสาวพัชรา อร่ามศรี

นางสาวมนันยา โสมชัยยา

นางสาวเมธิรา อินทร์สวาท

นางชนานันท์ กาญจนลาภ

นางสาวจรรยรัตน์ ไพโรพศาลกิจ

นายประคุณ รุ่งธนวิชัย

นางสาวอารดา ทางตะคุ

นางสาวอรุณา ศิริกุลบดี

มหาวิทยาลัยศิลปากร

ดร. วัชร จิรฐิติกาลกิจ

ดร. ศรายุทธ แสนมี

นายทัฬหเทพ ภาปราษฎ์

นายจิรวัฒน์ เอื้อสังคมเศรษฐ์

นางสาวพรศรี แหยมอุบล

นายอัศวิน วันบรรจบ

ข่าวลวง

“ข้อมูลที่ถูกรายงานเป็นข่าวสู่ผู้รับสารโดยไม่อยู่บนพื้นฐานข้อเท็จจริง
ซึ่งอาจมีเจตนาแฝงบางอย่างของผู้ส่งสารหรือไม่ก็ได้ หรืออาจเป็นข้อมูล
ที่อยู่บนพื้นฐานของข้อเท็จจริงแต่มีเจตนาสร้างความเสียหายเพื่อหวังผล
บางประการจากความเข้าใจผิดต่อข้อมูลนั้น”

จริยธรรมสื่อ
กับการจัดการ
“ข่าวลวง”
ในสภาวะวิกฤต

